

© kolektiv autorů OD
© Dům Ignáce Stuchlého SKM o.s.
fotografie © DIS SKM o.s.

INTERAKTIVNÍ ROZVOJ KLÍČOVÝCH KOMPETENCÍ

METODIKA A AKTIVITY V PRŮŘEZOVÝCH TĚMATECH
OSOBNOSTNÍ A SOCIÁLNÍ VÝCHOVA A MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA

DŮM IGNÁCE STUHLÉHO SKM o.s.

Tento projekt je spolufinancován evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky.

Obsah:

Úvod

A ještě úvodem...

1. Programy pro školy v Domě Ignáce Stuchlého	9
1.1. Programy pro školy v Domě Ignáce Stuchlého - vnik a současný stav.....	9
1.2. Programy pro školy ve vztahu k Rámcovému vzdělávacímu programu.....	9
1.3. Cíl programů pro školy.....	9
1.4. Spolupráce Domu Ignáce Stuchlého a škol	9
1.5. Materiální a přírodní podmínky	10
2. Projekt Interaktivní rozvoj klíčových kompetencí	10
2.1. Cíl projektu.....	10
2.2. Dílčí cíle projektu.....	10
2.3. Spolupracující školy	11
2.4. Výstup projektu	11
3. Spolupráce Domu Ignáce Stuchlého se školami	11
3.1. Navázání spolupráce	11
3.2. Možnosti spolupráce Domu Ignáce Stuchlého a školy	11
3.3. Opakovaný kontakt s žáky během studia	12
3.4. Příprava a realizace interaktivních zážitkových kurzů	12
3.5. Přípravný a realizační tým	12
3.6. Supervize a garance programů pro školy	13
4. Klíčové kompetence	13
4.1. Rámcový vzdělávací program	13
4.2. Klíčové kompetence	13
5. Průřezová témata	14
5.1. Osobnostní a sociální výchova.....	14
5.1.1. Cíl průřezového tématu Osobnostní a sociální výchova	14
5.2. Multikulturní výchova	15
5.2.1. Cíl průřezového tématu Multikulturní výchova	15
6. Metodické a didaktické podněty k rozvoji klíčových kompetencí	16
6.1. Preventivní výchovný systém	16
6.1.1. Základní principy naší výchovné a vzdělávací činnosti	16
6.1.2. Prvky preventivního výchovného systému	17
6.2. Skupina a učení	17
6.2.1. Výhody skupinového učení	18
6.2.2. Skupina jako sociální systém	18
6.2.3. Vývojové fáze skupiny.....	18
6.3. Skupina a vzdělávací formy	19
6.3.1. Otevřené vzdělávání	19
6.3.2. Koncept otevřené vzdělávací formy	20
6.3.3. Obecně využívané vzdělávací formy k rozvoji klíčových kompetencí	20
6.3.4. Sociální vzdělávací formy.....	21
7. Interaktivní zážitkové kurzy	22
7.1. Cíle interaktivních zážitkových kurzů	22
7.2. Dramaturgický scénář interaktivních zážitkových kurzů	22

7.3. Scénář kurzu a jeho dramaturgická skladba	23
7.4. Popis konkrétního interaktivního zážitkového kurzu	26
8. Metodické prvky	30
8.1. Kategorie aktivit	30
8.2. Charakteristika aktivit	31
9. Aktivity zaměřené na rozvoj klíčových kompetencí	33
9.1. Úvodní, seznamovací aktivity	33
<i>Osobnostní a sociální výchova</i>	
9.1.1. Výběr krátkých vstupních aktivit	33
9.1.2. Nechci se chlubit	35
9.1.3. Vytváření vlastních jmenovek	37
9.1.4. Matrix	39
9.1.5. Karikatury	41
9.1.6. Lovci podpisů	43
9.1.7. Novináři	45
9.1.8. Míček přátelství	47
9.1.9. Baťůžky	49
9.1.10. Tvorba pravidel	51
9.1.11. Očekávání, obavy	53
9.2. Kontaktní, rozehrívací aktivity	55
<i>Osobnostní a sociální výchova</i>	
9.2.1. Kláda - řazení	55
9.2.2. Ostrov	57
9.2.3. Myčka	59
9.2.4. Židlovaná	61
9.2.5. Sedánek	63
9.3. Pohybové, sportovní aktivity	65
<i>Osobnostní a sociální výchova</i>	
9.3.1. Dis rallye	65
9.3.2. Příšerky	67
9.3.3. Skalní golf	69
9.3.4. Parafotbal	70
9.3.5. Mnohonožky	71
9.3.6. Človče, nezlob se	72
9.3.7. Vavrdův memoriál	73
9.4. Projektové aktivity	74
<i>Osobnostní a sociální výchova</i>	
9.4.1. Škola trochu jinak	74
9.4.2. Člověk a svět práce	75
9.4.3. Den s handicapem	76
9.4.4. Společný den 2. a 8. třídy	77
<i>Multikulturní výchova</i>	
9.4.5. Tenkrát v tom Vietnamě	79
9.5. Důvěrové aktivity	81
<i>Osobnostní a sociální výchova</i>	

9.5.1. Pád důvěry	81
9.5.2. Autíčka	83
9.6. Týmové aktivity	85
<i>Osobnostní a sociální výchova</i>	
9.6.1. Obrův prsten	85
9.6.2. Lyže	87
9.6.3. Pavučina	89
9.6.4. Koberec	91
9.6.5. Slepý čtverec	93
9.6.6. Klávesnice	95
9.6.7. Děravé potrubí	96
9.6.8. Pevnost Boyard	97
9.6.9. Kouzelná hůlka	99
9.6.10. Husí krk	101
9.7. Diskusní, sebepoznávácí aktivity	102
<i>Osobnostní a sociální výchova</i>	
9.7.1. Tak to jsme my	102
9.7.2. Erb	103
9.7.3. Vlášek	105
9.7.4. Strom sebeúcty	106
9.7.5. Náramky	108
9.7.6. Multisocio	109
9.7.7. Přání ve vztahu ke skupině	110
9.7.8. Kdo je kdo	111
9.7.9. Pahorek	112
<i>Multikulturní výchova</i>	
9.7.10. Pohled na romskou problematiku	114
9.7.11. Poznávání cizích kultur	119
9.7.12. Chtěl bych se seznámit	121
9.7.13. Jednota v rozmanitosti	123
9.8. Tvořivé aktivity	124
<i>Osobnostní a sociální výchova</i>	
9.8.1. Sázky	124
9.8.2. Videoklipy	127
9.8.3. Galerie	128
9.8.4. Háďata	129
9.8.5. www.spoluzaci.cz	131
9.8.6. Koncertování	133
9.8.7. Stavba věží	134
9.9. Závěrečné aktivity	135
<i>Osobnostní a sociální výchova</i>	
9.9.1. Vzkazy na záda	135
9.9.2. Plný košík	136
Závěr	137
Seznam použité literatury	138

Úvod

„Pokud nebudeme člověka formovat, tak budeme mít společnost lidí, kteří mají spoustu dovedností, znalostí, účastní se množství aktivit, ale zároveň jim chybí ušlechtilé hodnoty, citový život a vysoké ideály.“ (Pascual Chávez, hlavní představený salesiánů Dona Boska)

Turínský kněz Don Bosco (1815-1888) procházel ulicemi rodícího se velkoměsta a viděl mnoho mladých hochů, kteří pracují na stavbách 16 hodin denně, vykořeneční z domova, bez vzdělání a zastání dospělých, bez pracovní smlouvy. Jejich bytosti byly pouze levnou pracovní silou. Z hladu a nedostatku prostředků kradli a mnoho jich končilo ve vězení. S tímto stavem se Don Bosco nechtěl smířit a za pomoci mnoha spolupracovníků umožnil tisícům chudých kluků najít nový domov, získat vzdělání a vyučit se řemeslu, prožívat radost ze hry a nacházet smysl života.

V našich současných podmínkách nemusíme bojovat s materiální chudobou. Lidé však poznávají, že uspokojení materiálními hodnotami je nedostatečné pro úplné štěstí a seberealizaci člověka.¹

Dům Ignáce Stuchlého SKM odpovídá preventivním výchovným systémem odvozeným od Dona Boska na potřeby a očekávání mladých lidí.

Není náhodou, že naše úsilí se setkalo s pochopením spolupracujících škol. V Domě Ignáce Stuchlého SKM nás totiž spojuje s pedagogy základních a středních škol pozitivní a integrální pohled na život, který spočívá v následující víře:

„Věříme v dobrotu a důstojnost každého člověka, především každého mladého člověka, zvláštním způsobem pak toho, který je nějakým způsobem znevýhodněný či ohrožený. Věříme v účinnost výchovné práce, které se pedagog věnuje velkoryse a řídí se metodou rozumu a laskavosti.“²

Vedení tímto přesvědčením jsme se zhostili i projektu Interaktivní rozvoj klíčových kompetencí.

¹ Srov. SAK, Petr, *Mládež na křižovatce*, s. 20

² Srov. CHÁVEZ, Pascual, *Strenna 2007 - Život*, s. 15

A ještě úvodem...

Proč vznikla tato kniha? Je jedním z výstupů projektu Interaktivní rozvoj klíčových kompetencí, který měl za cíl shromáždit metodické prvky, které pomohou pedagogům na školách s výstavbou vlastního školního vzdělávacího programu.

Úkolem bylo vybrat aktivity, které jsou ověřené praxí a které napomáhají účinně a interaktivně rozvíjet základní klíčové kompetence a přitom jsou obsahově zařazené ve vybraných průřezových tématech, konkrétně v Osobnostní a sociální výchově a Multikulturní výchově.

Jinými slovy, zvolili jsme spolu s pedagogy metodické prvky, které jsme ověřili na interaktivních zážitkových dnech, nebo které pedagogové ověřili ve svých vyučovacích hodinách a měly pozitivní ohlas u žáků. Některé aktivity téma započaly a pedagog má možnost ve vyučovacích hodinách téma dokončit.

Nyní Vám představíme realizátora projektu a to Dům Ignáce Stuchlého SKM, který v roce vydání této publikace slaví 10 let od uskutečnění prvního kurzu pro školní třídu.

Pokládáme také za důležité seznámení se samotnými změnami ve školním vzdělávacím systému, jaké je nové pojetí základního vzdělávání a s tím spojené cíle kladené jak na pedagogy, tak na žáky.

V dalších kapitolách si ukážeme Rámcový vzdělávací plán a s tím spojený rozvoj základních klíčových kompetencí, které jsou vymezeny pro druhý stupeň základních škol.

V 5. kapitole se podíváme na průřezová témata a konkrétní dvě témata vztahující se k tomuto projektu.

V kapitole šesté nezapřeme své pedagogické zásady a vysvětlíme, proč je docela výhodné prožívat člověčí růst ve skupině školní třídy.

7. kapitola nám něco poví o kurzu, jeho scénáři a dramaturgii. Kurz je prostě film a účastníci jsou jeho nejlepší herci na světě.

Pak už se vyloupnou metodické prvky, na kterých jsme pracovali spolu s učiteli spolupracujících škol. Radili nám přitom zkušenější odborníci na tvorbu metodiky.

A jak vidíte, oponenti textu publikace nám vše nevyškrtali.

Prosím, začtěte se a přejeme vám příjemný poslech dětského řevu a jásotu, který je snad i z těchto tichých stránek papíru slyšet.

1. Programy pro školy v Domě Ignáce Stuchlého

1.1. Programy pro školy v Domě Ignáce Stuchlého - vznik a současný stav

V Domě Ignáce Stuchlého mají programy pro školy již desetiletou tradici. První kurzy jsme začali organizovat v roce 1998.

Iniciátorkou nových možností pro práci s mládeží byla Mgr. Andrea Dudáková, která se s ředitelem DISu Mgr. Michaellem Martinkem dohodla na projektu „Orientačních dnů“.

Koncepce Orientačních dnů vycházela z německého projektu a jejich konkrétní podoba stavěla na osobních zkušenostech organizátorů ve třech místech: Jugendbildungsstätte Kupferberg v Detmoldu, Aktionszentrum v Benediktbeuern a Don-Bosco-Haus ve Vídni. Dále bylo využito dosavadních zkušeností v práci s mládeží v Domě Ignáce Stuchlého a v salesiánských střediscích mládeže v celé České republice.

Nyní jsou jednotlivými programy Adaptační kurzy a Orientační dny, zajišťujeme i kurzy sportovní a pomáháme s organizací školních výletů.

Adaptační kurzy jsou určeny nově vytvořeným třídám, pro studenty prvních ročníků středních škol a pro žáky šestých tříd. Jsou 3 - 5 denní a cílem je snadnější poznání se navzájem a vytvoření kvalitního třídního kolektivu.

Orientační dny jsou třídní pobytové kurzy pro žáky druhého stupně základních škol a studenty středních škol. Program má stěžejní téma, které si žáci vyberou z nabídky a interaktivní formou je na kurzu zpracují.

1.2 Programy pro školy ve vztahu k Rámcovému vzdělávacímu programu

Interaktivní zážitkové dny jsou nejnovějším produktem naší práce. Tematicky navazují na **Rámcový vzdělávací program** pro základní a gymnaziální vzdělávání a pro střední odborné vzdělávání. Z pohledu škol rozvíjíme klíčové kompetence v průřezových tématech Osobnostní a sociální výchova a Multikulturní výchova.³

1.3. Cíl programů pro školy

Cílem všech našich programů pro školy je přivádět mladé lidi k utváření vlastního názoru a ochotě přijmout odpovědnost za svůj život. K tomu docházíme společným řešením jejich otázek a problémů z oblasti sebepoznání a vytváření vlastní identity, mezilidských vztahů (rodina, partnerské vztahy, vrstevníci), závislostí (drogy, alkohol, gamblerství), sekt a globálních otázek.

Skrze tyto společné rozhovory a zážitky mají žáci a studenti možnost se i jako třída navzájem sobě více přiblížit a lépe se poznat. Dochází tak k většímu zájmu o druhého, zkvalitnění vzájemných vztahů, utváření třídního kolektivu.

1.4. Spolupráce Domu Ignáce Stuchlého a škol

Každým rokem připravujeme přes 50 kurzů pro školy s celkovým počtem 1400-1500 žáků a studentů základních a středních škol (v r. 2007 jsme realizovali 61 kurzů s celkovým počtem 1522 žáků a studentů).

Trvale spolupracujeme s 18 základními školami, 7 středními školami, vyšší odbornou školou a Teologickou fakultou JU v Českých Budějovicích.

³ Srov. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*, VÚP Praha 2005, část C, kap. 4 a 6

1.5. Materiální a přírodní podmínky

Dům Ignáce Stuchlého je pobytovým výchovně – vzdělávacím střediskem pro děti a mládež. Pro jednotlivé činnosti má DIS ubytovací prostory, jídelnu s kuchyní, klubovny, atelier, víceúčelový sál, tělocvičnu a hřiště. Využíváme blízké okolí pro hry v přírodě (Skalku, Hornoveský rybník), často také scenérii hradu Lukova.

Prostory pro děti a mládež

2 klubovny (každá o velikosti 35 m²)

atelier

víceúčelový sál

hřiště s umělým povrchem

herní místnost s kulečnickem, stolním tenisem a 2 stolními fotbaly

lezecká stěna

nealkoholický bar

místnost pro hudební produkci

posezení na dvoře

2. Projekt „Interaktivní rozvoj klíčových kompetencí“

Projektem „Interaktivní rozvoj klíčových kompetencí“ rozvíjíme individuální hodnoty, postoje a schopnosti důležité pro osobní růst a uplatnění člověka ve společnosti.

Projekt reaguje na zaváděné zásady Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání a na samotné školní vzdělávací programy vybraných škol. Tyto zásady kladou na pedagogy nárok nejen předávat žákům informace, ale i rozvíjet jejich dovednosti pro použití těchto získaných informací v další praxi.

Projekt odpovídá na potřeby žáků a pedagogů II. stupňů ZŠ a nižších ročníků víceletých gymnázií. Projekt je zaměřen na rozvoj metod interaktivního učení, které vedou k rozvoji jednotlivých klíčových kompetencí žáků.

2.1. Cíl projektu

Záměrem projektu bylo vytvoření metodiky a návrhů aktivit pro rozvoj kompetencí žáků zapojených škol. Vzniklé činnosti jsou zaměřeny na rozvoj a podporu jednotlivých klíčových kompetencí tak, aby na základě osobní zkušenosti a reflexe mohli žáci získané dovednosti a znalosti využít ve svém osobním životě.

Projekt naplňuje a rozvíjí myšlenky všech typů klíčových kompetencí žáků pro základní vzdělávání, zejména však v průřezových tématech **Osobnostní a sociální výchova** a **Multikulturní výchova**.

2.2. Dílčí cíle projektu

Naší snahou byl rozvoj týmové spolupráce v rámci třídních kolektivů.

Zapojení vytvořených metodických prvků do běžné výuky.

Podpora komunikačních dovedností.

Získávání základní životní orientace.

Návaznost a doplnění programů primární prevence sociálně patologických jevů.

Vytvoření metodiky lektorských a tréninkových aktivit pro pedagogy i žáky určených k rozvoji klíčových kompetencí.

Zapojení pedagogů do aktivit a vytváření metodických prvků.

Samotný rozvoj klíčových kompetencí nabízíme formou třídních interaktivních zážitkových kurzů pro jednotlivé třídní kolektivy za spolupráce pedagogických pracovníků, kteří do projektu byli z jednotlivých škol zapojeni.

Pedagogové tak mají možnost dále zařadit vytvořené metodické prvky do běžné výuky na školách.

Nejčastější formou práce s žáky byla zážitková pedagogika, skupinová práce, kreativní a výtvarné činnosti a dialog.

Interaktivní kurzy vedou lektori zážitkových dnů ve spolupráci s pedagogy jednotlivých třídních kolektivů.

2.3. Spolupracující školy

ZŠ Fryšták, ZŠ Kostelec u Holešova, ZŠ Integra Vsetín, ZŠ Vyhlídka Valašské Meziříčí, ZŠ Gabry a Málinky Štítná nad Vláří, CMcZŠ Lerchova Brno, Biskupské gymnázium Ostrava a Gymnázium a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Zlín.

2.4. Výstup projektu

Výstupem tohoto projektu je zapojení škol a pedagogů do tvorby metodických prvků, vytvoření 60 aktivit cíleně zaměřených na „Interaktivní rozvoj klíčových kompetencí“, 48 realizovaných dnů interaktivních zážitkových kurzů pro spolupracující školy a samotná tato publikace s vytvořenou metodikou a aktivitami.

3. Spolupráce Domu Ignáce Stuchlého se školami

3.1. Navázání spolupráce

První kontakt školy s Domem Ignáce Stuchlého je zpravidla učiněn na základě doporučení výchovného poradce školy, který má s našimi kurzy dobré zkušenosti. Na setkání se zástupci školy (ředitelem školy a výchovným poradcem) představíme možnosti našeho programu a dohodneme se na **pilotních kurzech** pro konkrétní třídy. Na základě oboustranně dobré zkušenosti může spolupráce pokračovat dalšími kurzy.

3.2. Možnosti spolupráce Domu Ignáce Stuchlého a školy

Spolupráce Domu Ignáce Stuchlého a školy má více variant:

jednorázové interaktivní zážitkové kurzy bez přímé návaznosti na výuku ve škole - jsou to kurzy, kde je hlavním cílem stmelení třídního kolektivu se zaměřením na témata, která si volí žáci sami.

interaktivní zážitkové kurzy s návazností na další rozvíjení tématu ve škole - jedná se o efektivní využití možností školního vzdělávacího programu. Je zde větší podíl samotné školy, která vybírá některé téma z průřezových oblastí Osobnostně sociální výchovy nebo Multikulturní výchovy pro společnou práci. Interaktivní zážitkový kurz na zvolené téma může být buď vstupem do tématu - tzv. **startovací kurz** nebo může téma uzavírat jako **závěrečný kurz**.

kurzy uskutečněné v prostředí školy - někdy se jeví výhodné uskutečnit interaktivní kurz v prostředí školy pro větší identifikaci žáků se samotnou školou.

projektové dny - uskutečňují se ve škole podle plánu školního vzdělávacího programu pro jednu třídu, celý ročník, celý první nebo druhý stupeň ZŠ nebo gymnázia, zde mohou lektori z Domu Ignáce Stuchlého pomoci s přípravou a realizací programu.

metodické prvky ve výuce - ve vzájemné komunikaci pedagogů ve škole a v Domě Ignáce Stuchlého objevujeme nové prvky a formy vyučování, využíváme možností zážitkové pedagogiky, kdy prostřednictvím zajímavých aktivit dochází k rozvíjení klíčových kompetencí. Vytvořené metodické prvky, které jsou prakticky prověřené, si vzájemně předáváme mezi spolupracujícími školami.

3.3. Opakovaný kontakt s žáky během studia

Klíčovým faktorem naší spolupráce se školou je opakovaný kontakt se žáky během základní školní docházky nebo studia na střední škole.

Žáci během studia absolvují několik různě zaměřených kurzů.

Prvním kontaktem je adaptační kurz na počátku života nové třídy (6. tř. nebo 1. ročník gymnázií), potom v dalších ročnících absolvují kurzy tematicky zaměřené.

Přednosti opakovaného kontaktu:

lektori, pedagogové a učitelé se znají, mají mezi sebou již vytvořené osobní vztahy zásadně se zvyšuje efektivita výchovného působení

žáci nacházejí nové možnosti obnovy narušených vzájemných vztahů

vytváří a udržuje se pozitivní klima ve třídě a ve škole

po vydařeném kurzu si žáci často sami vyžádají další pobyt v Domě Ignáce Stuchlého v následujícím ročníku studia

Opakovaný kontakt realizujeme s těmito školami:

ZŠ Integra Vsetín (6. tř., 8 tř., 9 tř. na vlastní přání), ZŠ Kotelec u Holešova (6. tř., 8 tř., 9 tř. na vlastní přání), ZŠ Gabry a Málinky Štítná nad Vlárí, CMCZŠ Lerchova Brno (6. tř., 8 tř.), Biskupské gymnázium Ostrava (Prima, Sekunda, Tercie), Biskupské gymnázium Brno (tříkrát opakovaný kontakt během studia), Gymnázium a Jazyková škola Zlín (Prima, Tercie) a Střední zdravotnická škola Zlín (1. roč. a 3. roč.)

3.4. Příprava a realizace interaktivních zážitkových kurzů

Vedoucí programů pro školy se setká se zástupci školy (ředitelem, třídními učiteli, výchovným poradcem) a domluví plán spolupráce na celý školní rok.

Podle zvolené varianty vedoucí kurzu s výchovným poradcem a třídním učitelem domluví v dostatečném časovém předstihu **téma kurzu a cíl**, který chceme dosáhnout.

Vedoucí kurzu v komunikaci se členy realizačního týmu včetně zástupce školy navrhne způsob provedení zvolenému tématu kurzu a stěžejní body programu kurzu. V bezprostřední době vedoucí kurzu spolu s lektory připraví **podrobný scénář**.

Kurz je realizován v dohodnutém termínu podle připraveného scénáře.

Po kurzu následuje **evaluace** vedoucího se zástupcem školy.

3.5. Přípravný a realizační tým

Vedoucí programů pro školy, manažer projektu řídí sekci programů pro školy, metodicky řídí ostatní pracovníky, zajišťuje kontakt se školami, sjednává smlouvy; tvoří, rozvíjí a konkretizuje specifické a specializované metody výchovy a vzdělávání dětí a mládeže v rámci projektu; komplexně zajišťuje cenovou tvorbu, zajišťuje propagaci projektu běžnými komunikačními kanály, prezentací v médiích a osobním kontaktem.

Odborný pracovník projektu se s dalšími členy realizačního týmu podílí na přípravě, realizaci a hodnocení programů pro školy.

Jednotlivé kurzy připravují a realizují spolu s odborným pracovníkem 2-3 **lektoři interaktivních zážitkových kurzů**, v některých programech je optimální, aby členem týmu byl **třídní učitel** nebo **výchovný poradce**.

3.6. Supervize a garance programů pro školy

Rozvoj programů pro školy v Domě Ignáce Stuchlého se uskutečňuje také díky spolupráci s Pedagogicko-psychologickou poradnou Zlín. V minulosti se nám věnovala ředitelka PhDr. Božena Veškrnová, která nám pomáhala velmi cennými radami.

Pedagogicko-psychologická poradna Zlín nám také nyní v osobě Mgr. Kateřiny Stříteské zajišťuje poradenskou supervizi a je garantem odborné úrovně našich programů pro školy. Důležité jsou pro nás konzultace pedagogických problémů, evaluace kurzů a doporučení naší činnosti dalším školám.

4. Klíčové kompetence

4.1. Rámcový vzdělávací program⁴

Ve školském systému se publikují od roku 2007/08 nové myšlenky vzdělávání, nastupuje koncept rámcových vzdělávacích programů. Základní myšlenka je, že konkrétní podoba vzdělávání se má utvářet tam, kde probíhá. Je tedy na školách, aby si vytvořily své vlastní školní vzdělávací programy.

Tvorba vlastních školních vzdělávacích programů (ŠVP) znamená především vytvořit ve škole pedagogický tým, který bude společně plánovat vzdělávání svých žáků, bude vytvářet pro své žáky příznivé, bezpečné a motivující prostředí. Tým, který bude pro své žáky společně připravovat projekty a jiné formy vzdělávání, aby žákům vzdělávací obsah propojil s potřebami praktického života.

4.2. Klíčové kompetence⁵

Náš projekt vychází z potřeb Rámcového vzdělávacího plánu, který má za cíl rozvíjet klíčové kompetence.

Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena ve společnosti.

Klíčové kompetence jsou výrazem schopnosti člověka chovat se přiměřeně situaci, v souladu sám se sebou, tedy jednat kompetentně.

Kompetence nestojí vedle sebe izolovaně, ale různými způsoby se prolínají. Získávají se reflexivně. Reflexe a učení ve skupinách je základním a rozhodujícím momentem při získávání klíčových kompetencí.

Toto osvojování kompetencí je proces dlouhodobý, který má počátek ve školním vzdělávání, ale i mimo něj a pokračuje ve svém dotváření i v průběhu dalšího života. Klíčové kompetence tvoří základ pro celoživotní učení.

Veškerý vzdělávací obsah i aktivity ve školách musí proto směřovat a přispívat k rozvíjení klíčových kompetencí.

⁴ Srov. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, VÚP v Praze, 2005, str. 9.

⁵ Srov. *Tamtéž*, str. 14

V etapě základního vzdělávání jsou za klíčové považovány:

kompetence k učení
kompetence k řešení problémů
kompetence komunikativní
kompetence sociální a personální
kompetence občanské
kompetence pracovní

5. Průřezová témata⁶

Průřezová témata reprezentují v RVP okruhy aktuálních problémů současného světa. Tato témata pomáhají rozvíjet osobnost žáka především v oblasti postojů a hodnot.

V etapě základního vzdělávání jsou vymezena tato průřezová témata:

osobnostní a sociální výchova
výchova demokratického občana
výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
multikulturní výchova
environmentální výchova
mediální výchova

Průřezová témata je možné využít jako integrativní součást vzdělávacího obsahu vyučovacího předmětu nebo v podobě samostatných předmětů, projektů, seminářů, kurzů apod.

5.1. Osobnostní a sociální výchova

Osobnostní a sociální výchova (OSV) se zaměřuje na rozvoj osobnosti, sociálních dovedností a morálních postojů žáků ve škole. Používá praktické prožitkové metody vyučování. Zabývá se rozvojem klíčových životních dovedností či životních kompetencí pro každý den.

Specifikou Osobnostní a sociální výchovy je, že se učivem stává žák či skupina a běžné situace každodenního života.

Jejím smyslem je pomáhat každému žákovi hledat vlastní cestu k životní spokojenosti založené na dobrých vztazích k sobě samému i k dalším lidem a světu.

5.1.1. Cíl průřezového tématu Osobnostní a sociální výchova

Snahou OSV je rozvoj především těchto kompetencí:

Osobnostní kompetence

rozvoj schopností poznávání
sebezpoznání a tvorba vyrovnaného sebepojetí
seberegulace a organizace vlastního života
psychohygienu
kreativita

⁶ Srov. *Tamtéž*, str. 90.

Sociální kompetence

poznávání lidí

mezilidské vztahy

komunikace

kooperace a kompetice (soutěžení)

Morální kompetence

hodnoty a postoje

praktická etika, mravní vlastnosti člověka

řešení problémů a rozhodovací dovednosti

Přínos průřezového tématu k rozvoji osobnosti žáka v oblasti vědomostí, dovedností a schopností vede k porozumění sobě samému a druhým, napomáhá k zvládnutí vlastního chování, přispívá k utváření dobrých mezilidských vztahů ve třídě i mimo ni, rozvíjí základní dovednosti dobré komunikace a k tomu příslušné vědomosti, utváří a rozvíjí základní dovednosti pro spolupráci, umožňuje získat základní sociální dovednosti pro řešení složitých situací - např. konfliktů, formuje studijní dovednosti a podporuje dovednosti a přináší vědomosti týkající se duševní hygieny.

V oblasti postojů a hodnot průřezové téma pomáhá k utváření pozitivního (nezraňujícího) postoje k sobě samému a k druhým, vede k uvědomování si hodnoty spolupráce a pomoci, vede k uvědomování si hodnoty různosti lidí, názorů, přístupů k řešení problému, přispívá k uvědomování mravních rozměrů různých způsobů lidského chování a napomáhá primární prevenci sociálně patologických jevů a škodlivých způsobů jednání.

5.2. Multikulturní výchova

Smyslem průřezového tématu **Multikulturní výchova (MKV)** je seznamovat žáky s rozmanitostí kultur, prohlubovat poznání vlastní identity, rozvíjet smysl pro respekt a solidaritu, nacházet způsoby spolupráce s odlišnými kulturami.

MKV souvisí i s mezilidskými vztahy ve škole, vztahy mezi školou a rodinou, vztahy školy s místní komunitou.

Na základě této rozmanité pestrosti si pak žáci mohou snadněji uvědomovat i svoji vlastní kulturní identitu, tradice, hodnoty a vlastní postoje.

Pokud se do výchovy zakomponuje uvědomění si vlastní kultury, svých kořenů, povede to i k snadnějšímu porozumění odlišnosti u jiných kultur.

U menšinového etnika rozvíjí jeho kulturní specifika a současně poznávání kultury celé společnosti, majoritní většinu seznamuje se základními specifiky ostatních národností žijících ve společném státě. Obě skupiny tak mohou nacházet styčné body pro vzájemné respektování, společné aktivity a spolupráci.

Multikulturní výchova se dotýká i veškerých mezilidských vztahů. Škola sama vytváří prostředí, kde se setkávají žáci z různého sociálního a kulturního zázemí. Měla by proto vytvářet základní postoje, kde se žáci budou učit žít a prožívat život rovnoprávně, kde jednotlivé odlišnosti budou tolerovány a respektovány ostatními, kde bude vytvořen prostor k odstraňování předsudků a „strachu z nepoznaného“.

5.2.1. Cíl průřezového tématu Multikulturní výchova

V oblasti vědomostí, dovedností a schopností poskytuje žákům základní znalosti o různých

etnických a kulturních skupinách, rozvíjí dovednost orientovat se v pluralitní společnosti a využívat interkulturních kontaktů k obohacení sebe i druhých, učí žáky žít ve skupině s příslušníky odlišných sociokulturních skupin, uplatňovat svá práva a respektovat práva druhých, chápat a tolerovat odlišné zájmy, názory i schopnosti druhých, učí přijmout druhého jako jedince se stejnými právy, uvědomovat si, že všechny etnické skupiny a všechny kultury jsou rovnocenné, žádná není nadřazena jiné, rozvíjí schopnost poznávat a tolerovat odlišnosti jiných národnostních, etnických, náboženských, sociálních skupin a spolupracovat s nimi, rozvíjí dovednost rozpoznat projevy rasové nesnášenlivosti a napomáhá prevenci vzniku xenofobie, učí žáky uvědomovat si možné dopady svých nežádoucích projevů a připravenost nést odpovědnost za své jednání.

V oblasti postojů a hodnot pomáhá žákům vytvářet postoje tolerance, respektu k odlišnostem, reflektovat a uznávat ostatní sociokulturní skupiny, pomáhá uvědomit si vlastní identitu, být sám sebou, reflektovat vlastní sociální zázemí, ovlivňuje jednání a hodnoty žáků, učí je vnímat odlišnosti jako příležitost k obohacení, nikoli jako zdroj konfliktu a vede k angažovanosti při potírání projevu intolerance, xenofobie, diskriminace a rasismu.

6. Metodické a didaktické podněty k rozvoji klíčových kompetencí

6.1. Preventivní výchovný systém

Pedagogické principy používané na interaktivních zážitkových dnech jsou opřeny o prvky preventivního výchovného systému⁷. Zakladatel tohoto pedagogického směru, italský kněz Giovanni Bosco⁸, který pokládal pedagogický přístup k mladým lidem za zcela osobní, říkal: „Moje pedagogika je dcerou lásky.“

6.1.1. Základní principy naší výchovné a vzdělávací činnosti⁹

Preventivní kritérium - vycházíme z předpokladu, že v každém člověku je dobro, je potřeba je hledat, posílit a rozvíjet.

Integrovaný rozvoj - cílem je rozvoj člověka ve všech oblastech jeho lidství - fyzický, psychický, duševní a duchovní.

Osobní vztah - jedná se o pomáhající vztah ze strany pedagoga (učitele, lektora, vychovatele), který klade důraz na hodnoty úcty a citu; díky tomuto přístupu se odbourávají obranné mechanismy na straně žáka (vychovávaného).

Rodinný duch - vytváříme otevřené a přijímající prostředí, je to prostředí bezpečí.

Od akcentu na program k postavení osob a meziosobních vztahů - není důležitý program a aktivita, ale osobní vztah k mladému člověku, který se utváří účastí na programech.

Protagonismus mladých - mladí se aktivně podílejí na spoluvytváření programů, nejsou pasivními účastníky, ale nositeli, původci činnosti.

Skupina - skupina se svou dynamikou a vztahy jsou důležitým nástrojem socializace mladého člověka, pomáhají mu vrstnat do společnosti; ve svých programech se snažíme o realizaci sociální výchovy.

⁷ Srov. FERRERO, Bruno, *Vychovávěj jako Don Bosco*, Portál 2007; *Pastorale giovanile salesiana*, Edizione S.D.B., Roma 1990, s. 31-40

⁸ Srov. BOSCO, Teresio, *Don Bosco*, Portál 2004 (životopis Jana Boska); DON BOSCO, *Můj život pro mladé*, Portál 2007 (vlastní paměti Jana Boska); film *DON BOSCO*, Bosco Media Centrum 2007

⁹ Srov. *Výchovně pastorační projekt provincie 2007*, s. 19-20

Zaměření na „mládež na okraji“ - jedná se o děti a mládež, kteří jsou z různých důvodů (nefunkční rodina, potíže se sebezpřijetím a navazováním vztahů) vyloučeni na okraj třídy. Pomáháme jim při sociálním začleňování do třídy a ve spolupráci s učiteli je chráníme před sociálním vyloučením. Cílem je zapojení do života třídy i běžného života společnosti. Naopak žáky s vysokým statutem ve třídě motivujeme k přijetí všech svých spolužáků, zvláště těch, kteří jsou vyloučeni na okraj třídního kolektivu.

6.1.2. Prvky preventivního výchovného systému

1. **Rodinnost** znamená, že pracujeme pro mládež a s mládeží tak, že vzniká **prostředí bezpečí**, v němž se mladí lidé cítí přijímání a prožívají, že „jsou doma“. Rodinnost je klíčovým pojmem, který utváří úroveň osobních vztahů a výchovy.
2. **Asistence** označuje naši aktivní přítomnost mezi mladými. Snažíme se s nimi navázat osobní vztahy, naslouchat jim, pokud je třeba vést a povzbuzovat jejich společnou práci (aktivitu) a zábavu. Je to styl soustředěný na mladé lidi, při kterém je dospělý **partnerem, přítelem a průvodcem ve výchovném a vzdělávacím procesu. Mladý člověk je vážně přijímán jako subjekt svého vývoje.** Pojem asistence poukazuje přitom na to, že výchova a vzdělávání mládeže je možná pouze dialogem, láskou a úctou k osobě a individualitě mladého člověka. Asistence vyžaduje partnerské, pozorné a láskyplné jednání s mládeží a vylučuje mocenské, manipulativní a autoritářské formy jednání.
3. **Rozum (kognitivní stimulace)** - výchovná a vzdělávací činnost pro mládež a mezi mládeží musí spočívat na odborné pedagogické kompetenci a musí být vedena objektivním vnímáním situace jednotlivců. Zásada rozumnosti nás zavazuje k tomu, abychom jednali podle osvědčených norem pedagogiky.
4. **Laskavost (emoční přijetí)** je postoj vůči mladým, který je pro naši činnost nezbytný. Mladí lidé musí cítit, že je máme rádi a že to s nimi myslíme dobře. To platí také pro konfliktní situace při výchově, kdy musí být stanoveny hranice. Laskavost znamená tedy projevovat vůči mladým lidem pozornost a náklonnost a současně vyžadovat dodržování pravidel.
5. **Duchovní rozměr člověka** - cílem naší práce je integrální rozvoj mladého člověka včetně jeho duchovní dimenze. Vzhledem k totalitní zkušenosti střední a starší generace poznamenané ideologickou manipulací se dotýkáme této oblasti velmi opatrně. Témata náboženského rozměru člověka zařazujeme jen tehdy, když si je škola a žáci výslovně vyžádají. Do této oblasti patří také diskuze nad nebezpečím sekt a okultismu.
6. **Veselost a optimismus** patří bytostně k naší pedagogice. Radostná atmosféra odstraňuje bariéry a motivuje k činnosti a pozitivnímu pohledu na život.

6.2. Skupina a učení¹⁰

Klíčových kompetencí lze nabýt pouze ve skupinách, tzn. při vzájemném kontaktu a jednání s druhými.

Vztahy jsou rozhodující pro socializaci jednotlivce, tzn. pro schopnost vyznat se ve vlastní existenci a v existenci svého okolí a být ve vzájemném souladu. Tento proces se nazývá **socializací**. Socializací se obecně rozumí proces přenášení dispozic k chování, přesněji hodnotových orientací, norem, poznatků a motivací, přes socializátory (rodiče, učitele, kamarády...) na socializované (školáky, osoby měnící povolání).

¹⁰ Srov. BELZ, Horst, SIEGRIST, Marko, *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*, Portál 2001, str. 35.

Skupina je sociální jednotka sestávající z nějakého počtu osob, které mají ve vzájemném vztahu víceméně určité **role** a sociální **status** (společenské ocenění na základě pozice ve skupině). Vyvíjí řadu norem, které řídí chování členů v záležitostech, jež jsou pro skupinu důležité. (Muzafer Sherif)

Skupina společně usiluje o nějaký **cíl**. Podle jasně definovaného cíle můžeme očekávat angažovanost zúčastněných.

6.2.1. Výhody skupinového učení

Skupina vytváří místo pro učení, slouží k rozvoji osobnosti jednotlivce. Ten může **vědomě prožívat a utvářet vlastní identitu**, vlastní já.

Účastník se ve skupině vidí svými očima a očima skupiny a pozvolna tak objevuje vlastní identitu. Pomocí neustálé zpětné vazby mezi členy je jednotlivci umožněn přístup k té části sebe samého, kterou nezná, kterou však ostatní znají velmi dobře.

Komunikace ve skupině je založena na právu každého jednotlivce být uznáván a slyšen, zvyšuje šanci, že účastníci budou schopni poznat a řešit své vlastní problémy i problémy skupiny. *Učení ve skupinách umožňuje jednotlivci rozšiřovat oblast prožitků a zkušeností a zprostředkovává tak nové poznání.* Dává tím příležitost orientovat se ve světě nově a s větší zralostí. Právě k tomuto cíli směřuje osvojování a trénování klíčových kompetencí.

6.2.2. Skupina jako sociální systém

Možnost existence skupiny a schopnost jejího fungování závisí na integraci a organizaci jednotlivých osob. Každý člen tak prostřednictvím svých hodnot a norem ovlivňuje ostatní členy. Rovněž je skupina ovlivňována kvalitou aktuálních vzájemných interakcí osob a socioekonomickými podmínkami, tzn. neustálým vzájemným působením mezi skupinou, jejím prostředím a jinými systémy, jejichž je součástí.

Během své existence se musí skupina neustále přizpůsobovat novým situacím. V důsledku toho musí být ve skupině vypracována **pravidla**, která jsou na jedné straně zárukou její soudržnosti, na druhé straně umožňují přizpůsobovat se novým poměrům. Přitom je snadnější diskutovat o tom, jakými pravidly se má skupina řídit, než o tom, kdo má určit, jaká pravidla se mají použít.

6.2.3. Vývojové fáze skupiny

Každá skupina prochází vývojovým procesem. Tento proces se vyvíjí stupňovitě. Každý stupeň je závislý na samotné situaci, na tématu, ale především na okolnostech členů skupiny a vedoucího. Musíme vždy realizovat program na kurzech a ve vyučování právě podle fáze skupiny, ve které se nachází. Přeskočení některé fáze vede ke kontraproduktivnímu vývoji vztahů ve skupině, a tím i k méně kvalitnímu učebnímu procesu.

Fáze skupinového procesu:

1. fáze - první kontakt a orientace

aktéři se seznamují se situací, nevznikají však ještě žádné pevné svazky. Můžeme vidět vzájemný odstup, členové se začínají navzájem **seznamovat**, „otřukávat“, skupina zjišťuje pravidla, která platí. Panuje závislost na vedoucím skupiny, členové jsou zdrženliví.

2. fáze - boj o moc a kontrolu, kvašení

v této fázi vystupují do popředí problémy postavení, rozhodování a vlivu. **Vedoucí skupiny**

a její **členové** jsou testováni. Vytváří se společná pravidla a představy o vzájemném kontaktu. V popředí jsou otázky typu **Kdo jsem? Co požaduji? Co si dám, nebo nedám líbit od ostatních?** První nejistoty jsou pryč a vytvářejí se kliky různé velikosti a proměnlivého složení. Každý obhájí své vlastní postavení, snaží se sám předvést a udržet se. Jestliže členové skupiny tuto fázi vynechají, je to vyzývající signál, neboť v této fázi se stává skupina schopnou práce. Jestliže se nyní nenaučí vyrovnávat s různými rolmi, vynořují se otázky v průběhu práce stále znovu a vyžadují si pak mnohem více času než v případě, kdyby byly zvládnuty na začátku.

3. fáze - důvěrnost a intimita, vyjasnění

účastníci poznávají, že při přehnaném konkurenčním chování poškozuji sami sebe. **Osobní účast jednotlivce** nabývá na intenzitě. Zvyšuje se schopnost vytyčovat a provádět plány činnosti. Skupina už není vnímána jako nebezpečná, nýbrž jako obohacení života. Stává se atraktivnější a účastníci by chtěli udržet její funkční schopnost. Vyznačuje se silnějším **pocitem sounáležitosti**. Jen stěží je schopna přijímat nové členy, protože působí jako nezařazení vetřelci. Přijetí nového člena by bylo příčinou nových bojů o moc a změně rolí, což by skupinu vrhlo zpět do prvních dvou vývojových fází.

4. fáze - diferenciací, jednání

členové začínají přijímat sebe i vedoucí skupiny jakožto **různorodé jedince s rozdílnými rolmi**. Vzájemně se podporují, vytváří se pevná soudržnost, skutečný pocit sounáležitosti, který se projevuje dobrou, otevřenou komunikací. Členové se cítí blízcí ostatním účastníkům. Díky tomu, že členové skupiny nabyli během času tak velkého **pocitu sebejistoty a identity se skupinou**, mohou navazovat kontakty s jinými skupinami a snáze přijímat nové členy. Dostávají se výsledky, v popředí zájmu je věcný obsah a činnost.

5. fáze - rozdělení a rozpuštění

rozdělení vyžaduje tím více síly, čím déle byla skupina pohromadě a čím osobnější byla témata a vztahy. V této fázi dochází většinou k **pokusům o zachování kontaktů**.

6.3. Skupina a vzdělávací formy¹¹

V učební praxi se můžeme setkat s mnoha druhy vzdělávacích forem. Mohou být rozděleny podle časového prostoru na dlouhodobé, krátkodobé, podle zapojení žáků na interaktivní, direktivní, apod.

Vzdělávací formy mohou být otevřené, nebo direktivní (tradiční styl výuky). Naší snahou je zapojit žáka do učebního procesu, a proto se budeme zabývat otevřenými formami vzdělávání.

6.3.1. Otevřené vzdělávání

Poskytuje více prostoru pro kontakt žáků mezi sebou a mezi učitelem. Třída dostává status party, kolektivu, skupiny. Má jasný cíl, i když je zadán autoritou, je přijímán, ale může být v této formě skupinou ovlivněn a přetvořen.

U otevřeného vyučování je **spoluzodpovědnost žáků** za výukový obsah, rozhodují spolu s pedagogem o samotném cíli a metodě, kterou chtějí použít. Žáci se sami učí posuzovat své učební procesy, učí se nejen znalosti obsahové, ale učí se zvládat i životní situace (konfrontace názorů, apod).

¹¹ Srov. Muchová L., *Cile a cesty*, Matice cyrilometodějská, 1996

Při této formě vyučování má pedagog možnost pozorovat skupinovou dynamiku, předcházet patologickým a problémovým situacím.

S otevřenou formou vyučování souvisí i působení učitele na žáka. Pokud bude působení direktivní, dostáváme učební proces kopírující vedoucího, komunikace je jednosměrná a bez reflexe. Zatímco u otevřené formy se podporuje produktivita a kreativita dětí, samostatné a kritické myšlení. Otevírá se prostor pro vzájemnou komunikaci a kooperaci.

6.3.2. Koncept otevřené vzdělávací formy

Znakem je neustále se měnící průběh vyučovacího procesu od začátku až do cíle.

Typ otevřeného vzdělávání zaměřeného věcně na obsah

Objevující vyučování - žáci sami zkoumají určitou skutečnost a objevují novou. **Pedagog** jen **doprovází**, poskytuje informační prostředky, žáky motivuje. Musí být ochoten sám přijímat nové poznatky.

Vyučování problémové - učit se **vnímat problém jako výzvu**, učit se řešit sporné otázky, od pojmenování až po kreativní řešení. Nesmí nás udolat dojem, že problémy, které nás přesahují, necháme být, pocit nevědomosti, kde začít, co s tím....

Typ otevřeného vzdělávání zaměřené na osobnost žáka

Vyučování zaměřené na žáka - učební prostor pro vlastní zkušenost, vše si vyzkoušet, prostor pro výměnu názorů, dotazování. Žák není pasivní, informace sám vyhledává, konzultuje, pracuje s nimi. Všichni zúčastnění jsou partneři, učení se staví na jednu stranu, skupina a individualita žáka na stranu druhou. Rozvíjí se kontakt s prostředím, svět je vtažen do školy.

Vyučování zaměřené na zkušenost - tematické celky vycházejí ze zkušenosti žáků, učí se zacházet z emocemi, náladami, s konflikty. Navazujeme na zážitky, které reflektujeme a vyzvedáváme důsledky. Vytváříme a prohlubujeme zkušenost žáka.

Vyučování zaměřené na komunikaci - můžeme pojmut jako klasické projektové metody. Projektem se zaměřuje na určitý cíl, zodpovědnost za realizaci je kolektivní. Tato forma obnáší delší časový průběh, plánování činnosti, definování cílů, rozdělení rolí, apod.

Typ otevřeného vzdělávání zaměřené na jednání

Vychází ze vztahu člověka ke světu, vybízí k zodpovědnému jednání. Rozvíjí umění komunikace, spolupráce, předvídání důsledků za své jednání. Každý má svoji vážnost, svoji důležitost. Jednání použité při samostatné práci, jednání ve skupinách. Žáci jsou namotivováni bezprostředním kontaktem s realitou světa.

6.3.3. Obecně využívané vzdělávací formy k rozvoji klíčových kompetencí

Produkční forma - výklad, vyprávění

jednosměrné podání informace, umění komunikace, motivace, konverzace, dramatizace důležitá reflexe, umění pokládání otázek

Impulsová forma - nadchnout, vzbudit zájem impulsem (krátký a úderný)

dám do pléna impuls a aktivuji žáky, otevřu prostor

návaznost na předchozí znalosti, práce s daným úkolem

Objevující forma - žáci hledají cíl, metodu a prostředky k učení

žák přebírá spoluzodpovědnost za své učení
cílem je sociální komunikace, řešení problému

Dialogová forma - učení pomocí různosti názorů na dané téma
každý má ve skupině možnost říct svůj názor i proti většině
práce s konflikty, s netolerancí

6.3.4. Sociální vzdělávací formy

Máme rozdílné zkušenosti a vnímáme svět z různých úhlů pohledu. Naše odlišnost je jedna z našich silných stránek: neexistují dva úplně stejní lidé. Naše **jedinečnost** se však může stát zdrojem problémů a konfliktů. Podstatou **řešení konfliktů** je efektivní komunikace. Pokud se dostaneme do konfliktních situací, stává se komunikace komplikovanou a namáhavou. Základem efektivní komunikace je udržení otevřené mysli a naslouchání.

Sociální aktivity dávají příležitost **poznávat sebe sama**, své vlastní schopnosti, ale také **vyzkoušet si roli někoho jiného**, podívat se na problém z jeho pohledu. Základním principem, kterého sociální hry využívají, je učení se přímým prožitkem, vlastní zkušeností. Děti dostávají možnost **prožít situace běžného života**, které si tak mohou vyzkoušet a dokonale je prozkoumat. Společně si pak sdělují své pocity a dojmy a snaží se najít nejlepší řešení dané situace - *spolupracují*. Vcítění se do někoho jiného jim dovoluje poznat způsoby lidského jednání, chování a myšlení. Dokáží si totiž položit jednoduchou otázku: „Jak bych se v dané situaci choval (cítil) já?“ (M.Kamencová)

Využívané sociální formy při vzdělávání na interaktivních zážitkových dnech jsou postaveny na základě práce s celou skupinou.

Samostatná práce ve skupině - každý člen pracuje na tématu nejdříve sám a po zadaném časovém prostoru konfrontuje svoji práci s ostatními. Důležité je zformulování cíle a metody, otevřenost pro připomínky a pomoci pro pochopení zadání.

Partnerská práce ve skupině - členové v různě velkých skupinách se snaží o **vzájemnou komunikaci při řešení** určitého tématu. Učíme se obhajovat názory, umění kompromisů, apod. Výsledky práce konfrontujeme s ostatními, pojmenováváme nedostatky, učíme se z neúspěchu.

Práce v kruhu - využíváme rušení bariér mezi lidmi, pedagog je na stejné úrovni jako žáci, všichni jsou **rovnocenní účastníci**. Žáci se učí překonávat zábrany při komunikaci s ostatními, pracují s celým tělem, regulují chování své i skupiny. Ideální využití pro týmovou spolupráci.

Práce v malých skupinách - skupiny jsou rozděleny od 4 - 6 členů, skupina pracuje samostatně, kooperativně a referuje výsledek své práce v plénu. Důležité bezpečné prostředí. Každý by měl mít pocit, že **může mluvit otevřeně**, aniž by byl sankcionován.

Akční forma práce - žák je v této formě zcela aktivní, práce se zadaným tématem je interaktivní, práce s texty, aktivity stimulující k činnosti. Využívání při práci na aktuálních tématech. Používáme akční formy jako je např. rozhovor, hra v rolích, apod.

Forma práce na základě vlastního zážitku - počítá s aranžováním zážitků, případně extrémních situací. Učení spočívá v nasazení všech členů ve skupině, kteří jsou vystaveni fyzické a psychické zátěži. Základní prvky učení zážitkem mohou být realizovány i při krátkých a méně intenzivních setkáních, nejen na dlouhodobých pobytech. Vědomým zařazením zážitkových prvků mohou tradiční programy dosáhnout nové kvality. „Krátkodobě vzniká **jiná každodennost**, která klade na jedince požadavky, kterým se

jedinec nemůže - na rozdíl od svého všedního života - tak jednoduše vyhnout. Současně se jedná o požadavky, které lze splnit jenom v rámci skupiny.“ (Antes) **Hraniční situace**, do nichž se člověk dostává, se jej existenciálně dotýkají. Otevírá se prostor pro reflektování vztahů, soudržnosti, ohledu na druhé, nebo i smyslu vlastní existence. (M. Kaplánek)

7. Interaktivní zážitkové kurzy

Interaktivní zážitkové dny (kurzy) jsou určené pro děti a mládež druhého stupně základních škol, víceletých gymnázií, ale i pro studenty středních škol.

Jedná se o třídní kurzy se vzdělávacím tématem, které je zahrnuto i v rámcovém vzdělávacím plánu jednotlivých škol.

7.1. Cíle interaktivních zážitkových kurzů

Kurzy mají své specifické cíle. Ty mohou být zaměřeny na účastníka, orientované na kolektiv či zcela univerzální.

Cíle zaměřeny na účastníka: vzdělávání v určité tematické oblasti, osobní rozvoj, duchovní rozvoj, rozvoj osobních klíčových dovedností.

Cíle zaměřeny na kolektiv: vytváření a stmelování kolektivu, posílení vztahu mezi účastníky, týmová spolupráce.

Univerzální cíle: např. zajímavé, smysluplné a pestré trávení volného času.

Samotné cíle kurzu jsou zaměřeny na osobní růst a fungování jedince ve skupině. Tyto cíle nelze definovat striktně, mohou se měnit. Cíle mají i mnoho dílčích cílů, které se objevují při vývoji skupiny.

7.2. Dramaturgický scénář interaktivních zážitkových kurzů

Všechny činnosti na kurzech se dějí v určité logické posloupnosti. Jinými slovy, veškerá **činnost je dramaturgicky naplánována** tak, aby měla svoje opodstatnění a věnovalo se této činnosti dostatek vymezeného času.

Program je sestaven do takových celků, aby byl čas a **prostor pro individuální vnitřní zpracování** zažitého tématu u účastníka, vymezuje se **prostor pro reflexi**, a tím poskytujeme možnosti pro osobní rozvoj.

Dramaturgicky je nutné programy a další děje seřazovat do vymezeného času, který je na kurzu k dispozici, aby se dosáhlo co nejvyššího účinku. Dramaturgie umožňuje a podporuje i **změny v programové náplni**, pokud je to vzhledem k vývoji skupiny a potřeb účastníků nutné.

Specifickou zvláštností našich kurzů je, že máme předem stanovené **téma**, které si účastníci vybírají sami, popřípadě ve spolupráci s pedagogy, a tím cíleně reagujeme na konkrétní potřeby dané skupiny. Vymezují se nám i specifické cíle, kterých chceme dosáhnout.

Skladbě programu věnujeme velkou pozornost. Vždy musíme reagovat na konkrétní stav skupiny a podle jejich možností volit jednotlivé aktivity. I ta nejlepší aktivita může být zmařena, pokud bude dramaturgicky nevhodně zařazena. Pokud skupina na aktivitu nebude připravena, může se cíl zcela vytratit. Další možností je nevhodně poskládaný program, kdy jedna aktivita „přebije“ jinou a nebude tak dost prostoru pro vlastní zažití.

Dramaturgie kurzu je navržena tak, aby jednotlivé aktivity směřovaly k určitému **vrcholu celého pobytu**. V literatuře se mluví o **dramaturgické vlně**, či **křivce**¹², aby byl kurz

¹² Srov. PELÁNEK, Radek, *Příručka instruktora zážitkových akcí*, Portál 2008, s. 70-71

rostoucí, postupně gradující. S tím by měl korespondovat i rytmus jednotlivých aktivit, ve kterém se účastníci mají možnost zastavit, zamyslet, zpracovat prožitek... Proto zařazujeme také pauzy, které dávají možnost zpracování zážitků a zároveň oddělují tematické celky. Dramaturgie nám umožňuje uspořádat činnosti a celkový prožívaný prostor na kurzu do smysluplného celku, aby celý program na sebe logicky navazoval.

Je samozřejmé, že aktivity se musí střídat, jak pohybové tak na přemýšlení, ale přitom se vyhýbáme přílišnému kontrastu. Ten by měl za důsledek nezpracování předešlého programu. Program je postaven na pestrosti, kde se střídá napětí a uvolnění, vážnost s recesí, **střídají se formy jednotlivých aktivit**. Není účelem účastníka unavit, ale nabídnout prostor, ve kterém si každý může najít oblast, ve které se cítí doma (výtvarné aktivity, sportovní a pohybové aktivity, debaťní kroužky).

7.3. Scénář kurzu a jeho dramaturgická skladba

1. den

Impuls na počátku pobytu

Každý kurz začíná příjezdem účastníků na nádraží. Je zde krátké představení instruktorů a nastartování kurzu aktivitou. Ta má zatraktivnit a neformálně uvést začátek pobytu. Měla by být vtipná, lehce recesní, vztahující se k tématu, které je dopředu domluveno. Dalším důležitým prvkem tohoto impulsu je, že se musí dotýkat reality všedního života.

Touto aktivitou se snažíme překvapit účastníka, vyjmout jej z všednodennosti a uvést pozitivní a radostnou atmosféru.

V dramaturgickém postavení je tato část velmi podstatná a může ovlivnit vnímání účastníka na celý zbytek pobytu. Je to první dojem, který se někdy těžce odbourává a musíme vždy volit vhodnou formu, aby se účastníci necítili infantilně manipulovaní.

Seznamovací část

Po úvodním impulsu přecházíme na středisko, kde pokračujeme v seznamovacích aktivitách. Je nutné říci, že se nám osvědčilo účastníky nejdříve vtáhnout do procesu kurzu a organizační věci typu ubytování přesunout až na závěr dopoledního bloku.

Každá účastnická skupina se do určité míry zná (pokud to není zcela nová skupina). Znají o sobě základní informace a určitě i jména. Přesto formou hry se instruktorský tým musí seznámit se jmény účastníků, neboť je nutné vědět s kým hovoříme, koho jak oslovovat, aby aktivity nebyly neosobní. Oslovujeme se tykáním pro osobnější navázání vztahu, uvědomujeme si, že nekomunikujeme s nějakými dětmi, studenty, ale s konkrétními lidmi s Petrem, Kateřinou.... Osobní přístup k účastníkům je pro nás na prvním místě. Odbourávají se hranice instruktor x účastník. Nabízíme osobní pomoc při hledání a řešení tíživých životních situací, či otázek. Kromě jmen se seznámíme se zálibami a trávením volného času a můžeme s poznatky dále pracovat. Již zde se účastníci učí hovořit před ostatními v komunikování s ostatními, odbourávají bariéry ostychu, začínají se projevovat jedinci vyčnívající ve skupině. Tím přispívají k vlastní analýze vztahů ve skupině.

Další seznamování probíhá s vlastním prostředím střediska, s jeho možnostmi, kdy opět formou týmové spolupráce a formou hry zatraktivníme zdánlivě nudnou část programu. Účelem je střídání aktivit sedavých a povídacích s pohybovými.

Velmi důležitým bodem úvodního seznámení je stanovení si pravidel chování k sobě navzájem, k vymezení si osobního prostoru. Účastníci si pravidla volí sami a po celou dobu

se je pak snaží dodržovat. Je to psychologický prvek, kdy forma respektu k druhému není diktovaná autoritou, ale vymyšlena samotnou skupinou. Tím se také vytváří bezpečný prostor pro sdílení společného prostoru a času.

Je také nutné zjištění samotného očekávání a obav od pobytu a vyjasnění si tématu a jeho zpracování.

Dále poskytneme důležité organizační informace o domu, seznámení se s možnostmi trávení volného času, seznámení se s řádem domu a zodpovězení dotazů. Následuje ubytování.

Osobní volno

Velice důležitou částí kurzů je osobní volno účastníků. V tomto prostoru dochází k největšímu neformálnímu, neorganizovanému poznávání se se spolužáky navzájem. Odehrává se zde nejvíce sociálního učení, řeší se problémy mezi účastníky, dochází k výměně názorů nad proběhlými tématy, apod. V osobním volnu je prostor pro rozhovory mezi instruktory a účastníky, možnost sportovního vyžití či jen odpočinek. Instruktoři se v rámci možností snaží být kdykoliv a komukoliv k dispozici, pokud je o ně zájem.

Rozehrívací část

V dramaturgické linii se dostáváme k fázi, kdy dochází k pozvolnému stoupání zmiňované křivky gradování kurzu. V této části jsou aktivity navrženy tak, aby se docílilo odbourávání hranic mezi účastníky a instruktory. Instruktoři, a pokud je to možné i pedagogové, jsou zcela aktivně zapojeni. Dochází k odlehčení atmosféry ve skupině, k humornému a pozitivnímu vnímání společného času.

Objevují se jedinci vyčnívající ve skupině, odhaluje se skupinová dynamika a vztahy mezi jednotlivci. Pedagogovi je umožněno sledovat skupinu mimo formální prostředí školy.

Tato část zaplňuje prostor do pozdního odpoledne a vzhledem k vývoji skupiny ji nelze časově zkrátit či vypustit. Pro jednotlivé další části dramaturgického scénáře je nutné odbourávání těchto psychologických hranic, nabídnutí přijímajícího, otevřeného a pozitivního prostředí.

Jedná se o aktivity spíše pohybové, pokud možno ve venkovním prostředí.

První tematická část

Dostáváme se k první části, kde se zcela cíleně věnujeme tématu, které je pro kurz zadané. Přesto ještě toto téma spíše rozjíždíme, účastník není vystaven otevřené konfrontaci s názory, spíše se chceme do tématu dostat, otevřít se a vnímat jej s ostatními.

Volíme metody a techniky výtvarné, zklidňující a relaxační. Tyto aktivity mohou být skupinové, ale i zcela individuální.

Postupně odbouráváme pocit ostychu z vystupování před ostatními, upevňují se vztahy v kolektivu.

Tento program probíhá do večerního osobního volna, opět je tu prostor pro zažití předešlé části i k neformálním rozhovorům.

Druhá tematická část

Dostáváme se k závěrečné části dne, kdy využíváme večerní klidnou atmosféru a používáme aktivity náročnější. Otevíráme prostor pro myšlení, tvoření názoru, přijímání a toleranci ostatních. Měl by to být v dramaturgické lince vrchol dne.

Hodnocení dne

V klidné atmosféře uzavíráme den. Připomínáme, co se stalo, co se odehrálo. Uzavíráme otevřené události a osvětlujeme vzniklá nedorozumění. Navozujeme zpětnou vazbu na program, na účastníky a vytváříme prostor pro sdílení vzájemných pocitů.

Navazuje osobní volno a večerka.

2. den

Ranní impuls

Tato část programu je určena k pozitivnímu naladění, přivítání do nového dne. Je to také prostor pro vyjasnění si věcí z předchozího dne mezi účastníky.

Jedná se zpravidla o časový úsek, který se vyplňuje krátkou myšlenkou na den, povzbuzením formou písně, příběhu, apod.

Nesmíme zapomenout na humor a kladné naladění účastníků. Připravení účastníka na nadcházející tematickou část programu.

Třetí tematická část

V dalším bloku navazujeme na zadané téma, které souvisí i s odpolední tematickou částí, která bude naplňovat celý námět.

V dramaturgické křivce se jedná o mírné stoupání pomyslné křivky vedoucí k cílové části programu.

Jedná se zpravidla o práci ve skupinách, diskusní činnosti.

Odpočinková část

Po tematické části je zařazen program plnící funkci relaxační a odpočinkovou. Nesmí ji svou podstatou přehlášit, měl by mít funkci pouze odlehčovací.

Cílem této části je podpořit pozitivní atmosféru ve skupině, střídáme pohybové aktivity se sedavými, měníme vnitřní prostředí za venkovní. Často využíváme přírodních podmínek v okolí střediska.

Opět se zařazuje osobní volný čas.

Čtvrtá tematická část

Po odpočinkové části následuje zcela stěžejní část kurzu. Nastává čas pro uzavření nastaveného tématu, jeho zhodnocení a učinění závěru ze všeho, čeho jsme se dotýkali v ostatních částech.

V dramaturgické lince se dostáváme na vrchol celého kurzu.

Účastník by měl mít pocit vyčerpaného tématu, zodpovězených i nezodpovězených otázek.

Měl by odcházet s výzvou dále se tématem zabývat ve svém osobním životě, hledat další možnosti a cesty. Být otevřen k názorům ostatních lidí a hledat smysl všech věcí.

Poslední večerní program

V tuto chvíli si program tvoří účastníci sami. Je nastaven formou výzvy a aktéři si sami volí podle své tvořivosti možnosti zpracování programu.

Využíváme zde vlastní potenciál celé skupiny, program je již odlehčující a zábavný.

Otevíráme možnosti poznat ostatní v naprosto jiné situaci a akci, otvíráme prostor užít si společně poslední večer.

Hodnocení dne

Jako předchozí večer i zde se nachází prostor pro formální ukončení dne a reflexe účastníků. Po této části zpravidla nabízíme zcela individuální možnosti trávení zbytku volného času.

3. den

Ranní impuls

Krátký tematický blok

Jedná se o aktivity, které mají za úkol uvědomit si vzácnosti soužití s ostatními lidmi. Jde v této části o poděkování, vyzdvižení každého člověka i s jeho názory, přijetí ostatních se všemi jejich nedostatky.

Navazujeme také na tematický blok z předchozích dnů a ukončujeme programovou část.

Hodnocení celého pobytu

V pomyslné dramaturgické křivce částečně klesáme a dostáváme se do závěrečného hodnocení pobytu.

Reflexe se týká celého programu, celkového vydaření kurzu, vyjádření se ke skupině, k instruktorům.

Následuje aktivita, která je symbolickou tečkou za uskutečněným kurzem.

7.4. Popis konkrétního interaktivního zážitkového kurzu

Průřezové téma: Multikulturní výchova - romská problematika, vnímání odlišností
Osobnostní a sociální výchova - sebepoznání, kolektiv

Třídenní zážitkový kurz byl zadán pedagogy Biskupského gymnázia v Ostravě pro třídu Tercii. Náplň kurzu se měla dotýkat multikulturních témat - odlišností, setkávání se s rozdílností kultur a hlavním úkolem bylo se zaměřit na problém romského etnika, který je v ostravském regionu velmi aktuální.

Druhým úkolem byl rozvoj třídního kolektivu, prohloubení vzájemných vztahů žáků i pedagogů. Částečně jsme se zaměřili i na sebepoznání.

Osnova kurzu :

1. den

Úvodní seznamovací část

Multikulturní výchova - setkání s odlišností

Dopolední program

Instruktorový tým se představuje na autobusovém nádraží aktivitou, která má za úkol uvést studenty do jiného, nevšedního začátku pobytu:

vedení poslepu

plnění různých úkolů

Dále probíhaly aktivity zaměřené na vzájemné seznámení s lektory, s prostředím a navození příjemné nálady.

Jmenovky a symbol - viz. seznam aktivit

Cíl: *hra je zaměřená na seznámení se jmény studentů, jak si přejí být oslovení, k vytvoření pozitivní atmosféry ve skupině, navázání vztahu se studenty.*

Vymění si místo ti... - studenti sedí v kruhu na židličkách a jeden stojí uprostřed. Zadá požadavek, že si mají vyměnit místo ti, kteří se špatně vyspali. V tu chvíli si všichni, koho se otázka týká, musí vyměnit místo s ostatními a jeden (který nestihne zaujmout volnou židli) zůstává uprostřed a pokládá další otázku.

Cíl: *činnost je zaměřená na odlehčení atmosféry, pobavení se, zjištění zájmů a zálib studentů, ukazují se vztahy mezi studenty.*

Očekávání, obavy - viz. seznam aktivit

Cíl: *zjištění představ studentů k pobytu, motivace k zadanému tématu, možnost upravení programu podle potřeb.*

Pravidla - viz. seznam aktivit

Cíl: *uvědomění si i potřeb druhých jedinců, respekt a tolerance, vytvoření jistoty v novém prostředí.*

Informace - poskytnutí základních informací ohledně organizace domu, harmonogram programu, seznámení s řádem, atd.

V dopoledním programu jsme zařadili multikulturní téma, které tematicky zapadalo i k tématu seznamování.

► **Téma: multikulturní výchova - úvod**

„Rozdíl kultury v rodinách“ - úkolem bylo v náhodně vytvořené dvojici nalézt alespoň tři rozdílné a tři shodné zvyklosti v našich rodinách. Byl vymezen čas a na závěr prezentace.

Cíl: *aktivita byla zaměřená na uvědomění si, jak rozdílné jsou tradice a zvyklosti v našich vlastních rodinách. Impuls k uvědomění si odlišností už v našem nejbližším okolí, a tím lépe pochopit odlišnosti v dalších kulturách.*

Odpolední program

► **Téma: multikulturní výchova - 1. část**

„Jak se žije na různých kontinentech“ - ukazuje na sociální a ekonomické problémy vybraných kontinentů světa.

Cíl: *v této aktivitě bylo úkolem zamyslet se nad důvodem migrace přistěhovalců a uprchlíků a s tím spojenými odlišnými kulturami, které se dostávají do jiných zemí.*

Sportovní, relaxační činnosti

Mezi další programovou část jsme zařadili sportovní a pohybovou činnost.

Zvolili jsme týmovou sportovní hru nazvanou **SMS**. Hra trvá 1,5 hodiny, rozvíjí týmovou spolupráci, strategické myšlení a pohybové dovednosti.

► **Téma: multikulturní výchova - 2. část**

„Cesta vlakem“ - problematika odlišností, předsudků a našich postojů. Studenti obdrželi fiktivní poukaz na týdenní cestu kolem Evropy vlakem. Dostali seznam cestujících, ze kterých si mají vybrat tři, se kterými by chtěli v kupé cestovat a tři, se kterými nikoliv. Pak proběhla diskuse v malých skupinkách. Seznam cestujících obsahoval osoby z různých kultur, sociálního postavení, sexuální orientace, různých pracovních profesí, náboženských vyznání apod.

Cíl: *práce v malých skupinkách, diskuse nad danou problematikou, poznávání našich znalostí a postojů k odlišnostem.*

Večerní program

► **Téma: multikulturní výchova 3. část**

„*Pozdrav národů*“ spočíval v naučení se pozdravu jednotlivých národů: Rusko, Japonsko, Mexiko, apod. Vše je spojeno s převleky a hudbou.

Cíl: *uvědomění si odlišnosti kultur; pobavení, relaxace, odpočinek.*

Ukončení programu a zhodnocení dne

Zhodnocení dne - připomenutí a rekapitulace veškerých aktivit a jejich zhodnocení. Probíhá každý večer, každý má možnost se vyjádřit k programu, k žákům, k pedagogům, k pozitivům a negativům dne.

Cíl: *zhodnocení dne, uspořádání myšlenek, psychohygienický prvek.*

2. den

Multikulturní výchova - Romská problematika

Osobnostní a sociální výchova - Sebepoznání

Dopolední program

► **Téma: multikulturní výchova 4. část**

Pohled na romskou problematiku - viz. seznam aktivit

Studenty jsme podnítili k přemýšlení nad touto problematikou, ukázali na kořeny, poskytli nutné informace k pochopení odlišnosti této kultury. Nebylo záměrem, aby měnili své názory, ale aby o nich přemýšleli, popř. ujasnili si svoje předsudky.

Cíl: *poukázali jsme na individualitu každého člověka, není možné všechny lidi soudit podle toho jak vypadají, jaké je většinové smýšlení... Ukázali jsme i to, že máme-li více informací, můžeme si tvořit daleko ucelenější a přesnější názory. Tím je dáno i větší pochopení odlišností ze strany většiny.*

Odpolední program

Rekreační a pohybové aktivity

Zvolili jsme vycházku do přírody s „*bojovou hrou*“ v lese. Sportovní činností jsme pak pokračovali na hřišti - „*Člověče, nezlob se*“. Všechny hry jsou postavené na spolupráci a komunikaci.

Cíl: *odpočinek, pohybové vyžití, poznání okolí Fryštáku, neorganizovaný volný čas.*

Stavba mrakodrapů - viz. seznam aktivit (pod názvem Stavba věží).

Cíl: *týmová spolupráce, poučení se z nezdaru, oddělení programových témat multikultury a osobnostní výchovy.*

Večerní program

► **Téma: osobnostní a sociální výchova 1. část**

Multisocio - viz. seznam aktivit

Cíl: *poznávání, uvědomění si vlastních názorů na dané problémy, poznání názorů druhého, postoje druhých.*

Zhodnocení dne - zpětná reflexe, viz. v předchozí kapitole

3. den

Osobnostní a sociální výchova - sebepoznání

Zhodnocení kurzu

Dopolední program

► Téma: osobnostní a sociální výchova 2. část

Se slušností nejdál dojdeš - studenti se nalézají v zemi, kde vypukla epidemie. Mohou se zachránit v království. Král ovšem nepřijímá každého. Musí předložit svoje schopnosti a dovednosti, se kterými je král přijme. Vtip je v tom, že královi je jedno, kdo co umí nebo zná, pro krále je důležité, aby přichozí student pozdravil a poprosil. Pokud tak učiní, je přijat do království. Pokud tak neučiní, vrací se zpět do své země. Studenti mají vymezený čas na to, aby přišli v čem spočívá královo kladné rozhodnutí.

Cíl: *uvědomění si síly slušnosti mezi lidmi, pobavení, komunikace, uvědomění si svých hodnot.*

Dlaně - každý si obkreslí své dlaně a vepíše do nich svoje klady, zápory, svůj vzor a životní motto. Pak probíhá reflexe. Vše je dobrovolné, studenti prezentují, jen co chtějí.

Cíl: *poznání svých spolužáků, poznání sám sebe, uvědomění si svých nedostatků a pozitiv.*

Zhodnocení celého interaktivního zážitkového kurzu

Zhodnocení - rekapitulace, probíhá podobně jako večerní zhodnocení dne, hodnotí se program, hodnotí se naplnění očekávání a obav, celkový pocit z pobytu.

Terč - grafické znázornění nabídky proběhlého programu, studenti tečkou značí jednotlivé aktivity. Čím blíže středu, tím je hodnocení pozitivnější a naopak.

Dotazník - anonymní vyplnění dotazníku obsahující celý program.

Sedánek - na úplný závěr zařazujeme aktivitu, při které se všichni zařadí za sebe a vytvoří kruh. Pak si pomalu na sebe sedáme a měli bychom se ve vytvořeném kruhu navzájem podepírat. Myšlenka pro celý třídní kolektiv je, aby vytvářeli vztahy, ve kterých se mohou jeden na druhého spolehnout.

Závěrem....

Ohlas studentů na celý kurz byl velice pozitivní, vyjadřovali se hlavně k multikulturní problematice jako zajímavé a poučné. Někteří přiznávali, že mají změněný pohled. Chyběla jim prezentace dalších kultur, což z časového hlediska nebylo dost možné.

Dalším krokem je návaznost na předměty ve škole, jako je dějepis, zeměpis, a jiné.

Účastníci uvádějí, že se mnohem lépe poznali, vytvořili mnoho nových pohledů na svoje spolužáky, vytvořili příjemné kolektivní prostředí.

K mnoha tématům se studenti spontánně vraceli i ve svém volném čase, vytvářeli nové postoje, pokládali si nové otázky...

Celý program je stavěn tak, aby vyvažoval veškeré potřeby studentů. Střídají se aktivity pohybové s nepohybovými, aktivity odlehčující zadané téma, aktivity, do kterých se může zapojit každý.

Kurzem se zaměřujeme na rozvoj klíčových kompetencí, spolupráci, komunikaci, rozvoj a motivaci k učení, na kompetence občanské a sociální.

Použitá literatura:

Daniela Zounková, Zlatý fond her III., Portál: 2007, **SMS**, str. 119.

Interkulturní vzdělávání, projekt Varianty, 2002, **Problematika Romů**, str. 117 - 232.

8. Metodické prvky

Metodické prvky (dále nazývány aktivity) jsou ověřeny na interaktivních zážitkových dnech a v učebních hodinách, ale jejich využití je možné i v jiných činnostech. V seznamu jsou rozděleny do několika kategorií, které zachycují převažující téma. To znamená, že ačkoliv je aktivita zaměřena jako *pohybová*, že by se nedala použít pro jinou skupinu, např. *rozehřívací*.

Jsou postaveny tak, že i pomocí vlastní tvořivosti se mohou nechat pouze inspirovat samotnou formou, při čemž dané téma mohou měnit. Příkladem za všechny může být pahorek. Téma je dáno jako budoucnost, práce, ale nevylučuje ani další témata jako rodina, vztahy, sociální problémy, apod.

8.1. Kategorie aktivit

Úvodní seznamovací aktivity jsou zařazeny na začátku pobytu, ale nevylučujeme použití i v jiném harmonografickém celku. Jde o činnosti, které nás seznamují s ostatními, se jmény, se zálibami ostatních, apod.

Kontaktní, rozehřívací aktivity jsou určeny pro uvolnění napětí ve skupině, zbavují nás počátečního ostychu. Jsou krátké, dynamické, vedou nás na začátku k pocitu úspěchu ze splněného úkolu, přivádějí nás k dobré náladě a radosti.

Pohybové, sportovní aktivity mohou mít pevné ohraničení, ale můžeme jimi odlehčit určité téma, které je vážnější. Mohou být zaměřené jen na uvolnění, na radost ze zdravého soupeření, apod. Převažuje v nich pohyb a sportovní úsilí a přitom velmi dobře rozvíjíme týmovou spolupráci a komunikaci.

Projektové aktivity můžeme využít při větším časovém prostoru, jejich téma je rozpracováno na několik dílčích cílů a ve školním prostředí tak můžeme otevřít prostor pro dlouhodobé aktivity.

Důvěrové aktivity nám pomáhají rozvíjet spoluzodpovědnost, odvahu, rozhodnost, sebejistotu, posilují skupinu i jednotlivce. Důležité je dbát na bezpečnost - těžce se buduje ztracená důvěra.

Týmové aktivity rozvíjejí spolupráci ve skupině, ukazují jednotlivce v životních rolích. Učíme se rozhodovat, komunikovat, řešit úkoly pokusem a omylem, poučení se ze společného úspěchu i nezdaru.

Diskusní, sebezpečovací aktivity vedou ke skupinové diskusi nad určitými tématy, dále umožňují nahlédnutí na sebe i na druhé. Je zde žádoucí zpětná reflexe.

Tvořivé aktivity pomáhají v objevování tvořivého potenciálu, který využíváme v tématech osobnostních a sociálních. Úkolem je také pobavení a tvoření dobré nálady, nehodnotí se uměleckost, ale kreativita.

Závěrečné aktivity zakončují pobyt, výlet, kurz. Účelem je vzájemná zpětná vazba, ocenění a poděkování si navzájem. Uvědomění si důležitosti nacházet na lidech pozitivní vlastnosti a být rád v kolektivu.

8.2. Charakteristika aktivit

Každá aktivita je rozdělena na určité pasáže. Pojďme si je ve stručnosti představit a ukázat jejich význam.

Cíl - je možné mít i několik cílů. Vybrali jsme ty, o kterých se domníváme, že jsou podstatné pro potřeby rozvoje klíčových kompetencí. Aktivity tyto cíle naplňují a rozvíjejí, ale uvádějící může stanovit i jiný cíl, které bude chtít z jednotlivých aktivit získat.

Průřezové téma - je zdůrazněno související průřezové téma. Někdy je možné, že nelze striktně téma osobnostní a soc. výchovy a multikulturní výchovy navzájem oddělit.

Cílová skupina - ukazuje vhodnost pro cílovou skupinu zúčastněných potvrzenou praxí. Musíme vždy nahlížet na vývoj skupiny, schopnosti daných žáků a podle toho určit, zda je aktivita vhodná, či nikoliv. Naše věkové rozhraní je pouze doporučující, stejně tak i počet jedinců.

Časový rámeček - vymezuje harmonogram i s přípravou. Tento čas je pouze orientační, neboť může být ovlivněn počtem účastníků, schopnostmi a dovednostmi žáků, apod. Všechny varianty musíme předvídat a umět adekvátně reagovat. Není vhodné, aby byla aktivita předčasně ukončena kvůli nedostatku času.

Charakteristika - zde je prostor pro stručné vymezení aktivity a seznámení s obsahem celého tématu pro snadnější a rychlejší orientaci.

Kroky realizace - návod, jak krok po kroku postupovat pro zdárnou realizaci.

Reflexe - podáváme několik námětů na zpětnou reflexi, na důležité otázky pomáhající k otevření diskuse nad tématem. Je na každém uvádějícím, jakou formu a jaký typ zpětné vazby zvolí.

Materiální potřeby - uvádíme základní nezbytné potřeby.

Aktivity nejsou zcela uzavřeny, může se s nimi dál nakládat. Jsou námětem k rozvoji klíčových kompetencí interaktivní formou. Tvořivostí pedagogů či instruktorů je možné vytvářet z daného modelu aktivity zcela odlišné.

Způsob uvádění a představování aktivity je důležitý pro celý její další vývoj. Je tedy nutné reagovat na úroveň a potřeby skupiny, ke které promlouváme. Snažíme se zaujmout žáky, vytvořit prostor pro zvědavost, aktivita by měla být pro každého výzvou. Můžeme používat i legendy, scénky navozující atmosféru a jiné prostředky, které aktivitu pomohou snadněji uvést.

Každá motivace má svá pravidla verbální a neverbální komunikace. Musíme počítat s ostatními vlivy, které úvod mohou narušit (samotní žáci, počasí, terén, atd.). Jak představovat aktivity, její pravidla, samotné rozdělení žáků, je na každém uvádějícím - na jeho schopnostech, taktu, tvořivosti.... Na tomto místě není prostor pro uváděcí metodiky. Pro zvědavějšího čtenáře doporučujeme knihy, které se tématem zabývají a jsou uvedeny na konci publikace v oddíle Seznam použité a doporučené literatury.

9. Aktivity zaměřené na rozvoj klíčových kompetencí

9.1. Úvodní seznamovací aktivity

Osobnostní a sociální výchova

9.1.1. Výběr krátkých vstupních aktivit

Cíl:

Navázání kontaktu, uvolnění bariér, navození příjemné atmosféry.

Vhodné k realizaci na počátku vyučovacích bloků.

Průřezové téma:

Osobnostní a sociální výchova

Cílová skupina:

Od II. stupně ZŠ.

Časový rámec:

Každá aktivita cca 15 min.

Netradiční pozdrav očima

Děti chodí volně prostorem a snaží se s ostatními setkat pohledem a pozdravit očima (délka pohledu či výraz ve tváři nebo grimasa vypovídá mnohé o vzájemných vztazích).

Dárek

Děti chodí volně prostorem a co největšímu počtu spolužáků se snaží předat do dlaní imaginární dárek se slovním doprovodem - přání hezkého dne, štěstí během písemky, sportovní aktivity...

Energie z vesmíru

Děti chodí volně prostorem a jejich úkolem je předat prostřednictvím doteků (prsty, dlaní, pohlazením, obětím - míra nabízené energie) do následujícího týdne ve školních lavicích co největšímu počtu spolužáků energii načerpanou ze sluníčka během víkendu. Různá míra různých doteků vypovídá o vzájemných vztazích v kolektivu.

Leklá ryba? Děkuji nechci!

Děti chodí volně prostorem a vzájemně se zdraví stiskem ruky s přáním hezkého dne, kvalitní spolupráce při písemkách či zkoušení, úspěšné komunikace s učiteli, úžasných setkání o přestávkách, lahodné svačiny, požitelného oběda...Ležerně nabídnutý stisk má každý právo odmítnout.

Vlaštovky

Děti obdrží papír formátu A4, z něhož poskládají vlaštovku. Na ni napíší univerzální přání hezkého dne, úspěšné hodiny matematiky, romantické přestávky... Všichni společně hodí vlaštovku po třídě. Každé dítě se následně stává majitelem nejbližší vlaštovky.

9.1.2. Nechci se chlubit

Cíl:

Vzájemné poznávání, zlepšení vztahu mezi žáky.

Rozehřívání atmosféry ve skupině.

Průřezové téma:

Osobnostní a sociální výchova

Cílová skupina:

Od II. stupně ZŠ.

Časový rámec:

Cca 5 min.

Charakteristika:

Rozehříváme atmosféru ve skupině před některou z dalších činností, účelem je dozvědět se vtipnou formou něco o druhých. Dalším úkolem je naučit sebe samého v něčem pochválit a vyzdvihnout tak jedinečnost každého člověka.

Kroky realizace:

1. Sedneme si na židle do kruhu.
2. Kruhem koluje začátek věty, každý ji doplní podle sebe: „Nechci se chlubit, ale...“ (např. „umím dobře plavat“ ...) - nemusí jít o hluboké dovednosti, stačí drobnost.
3. Slovo se po kruhu předává výzvou: „A ty?“

Varianta 1.:

Člověk na tahu zopakuje nejdříve předchozí informaci, potom doplní svou:

„Eliška umí dobře udělat kotrmelec. Já, Matěj, se nechci chlubit, ale umím si uvařit špagety.

A ty?“

„Matěj si umí uvařit špagety a já, Jonáš, se nechci chlubit, ale umím nakreslit koně.

A ty?.....“

Varianta 2.:

Informaci lze doplnit jednoduchým ilustrujícím pohybem, pantomimicky, popř. může skupina hádat, o jakou dovednost jde.

Rizika:

Zesměšňování žáků s nízkým sebevědomím, popř. ataky na nepřijímané jedince.

Materiální potřeby:

židle

9.1.3. Vytváření vlastních jmenovek

Cíl:

Úvodní seznamovací aktivita k pobytu na kurzu, výletě apod.

Uvolnění atmosféry ve skupině.

Vzájemný rozvoj vztahů, odbourávání ostychu.

Průřezové téma:

Osobnostní a sociální výchova - mezilidské vztahy, komunikace.

Cílová skupina:

Od II. stupně ZŠ.

Časový rámec:

Cca 20 - 30 min.

Charakteristika:

Určeno k vzájemnému seznámení se jmény jednotlivců. Členové skupiny se navzájem doptávají na nějaké informace o tom druhém a za odpověď si napíše navzájem písmenko na jmenovku. Hra je ukončena až všichni mají napsáno celé jméno.

Kroky realizace:

1. Každý obdrží lepící jmenovku, kterou si připevní na oděv.
2. Chodíme po místnosti a zeptáme se druhého na něco, co nás o něm zajímá. Po odpovědi mu napíšeme jedno písmeno na jmenovku (podle jména např. Janě „J“). Pak se zeptá ten druhý mě a doplní mé písmenko na jmenovce.
3. Pokračujeme tak dlouho, dokud nemáme celé jméno.
4. Pokud máme celé jméno, můžeme se jen doptávat druhých a místo písmena si necháme jmenovku ozdobit symbolem, obrázkem apod.
5. Pak následuje krátké představení členů celé skupině.

Poznámka: Aktivita je vhodná tehdy, když se členové ještě dokonale neznají jmény.

Rizika:

Při velké skupině je dlouhá doba představování, uvaděč musí dobře koordinovat průběh aktivity.

Materiální potřeby:

lepící jmenovky

psací potřeby

9.1.4. Matrix

Cíl:

Úvodní seznamovací aktivita k pobytu na kurzu, výletě apod.

Uvolnění atmosféry ve skupině.

Vzájemný rozvoj vztahů, odbourávání ostychu.

Průřezové téma:

Osobnostní a sociální výchova

Cílová skupina:

Žáci od 8. třídy.

Časový rámec:

Cca 20 - 30 min.

Charakteristika:

Formou hry si navzájem měníme identitu a vystupujeme a představujeme se za někoho jiného. Hra má vtípnou pointu v tom, že mnohé informace jsou nakonec zkeslené, změněné, apod.

Kroky realizace:

1. Motivační scénkou ukážeme a vysvětlíme, jak dochází ke změně identity, např. jako ve známém filmu Matrix.
2. Všichni obdrží lepící jmenovku, na kterou si napíšou své jméno.
3. Zadáme společné téma, otázku, na kterou si žáci budou vzájemně odpovídat. „Řekněte kuriózní zážitek z mateřské školky.“ Všichni dostanou čas na přemýšlení a pak se začnou pohybovat po místnosti.
4. Dojdou k jinému jednotlivci a představí se: „Já jsem Jana a zážitek z mateřské školky je.....“, druhý reaguje: „Já jsem Pavel a můj zážitek.....“ Pak si vymění jmenovky.
5. Jana je nyní Pavel, Pavel se stal Janou. Hledají dalšího člena skupiny a vystupují se změněnou identitou, kterou mají na jmenovce. To znamená, že mluví za tu osobu, s kterou si vyměnili i identitu a používají její příběh. Výměna může probíhat 3x až 5x podle velikosti skupiny.
6. Po určitém čase ukončíme výměny a sedneme si do kruhu. Každý má nějakou identitu a představuje toho dotyčného, kým se stal. To znamená - Pavel je Jana a představuje Janu a její příběh. Jakmile tak učiní, zeptáme se právě Jany, zda je příběh pravdivý, popřípadě požádáme o upravení jeho obsahu.
7. Další účastník pokračuje po kruhu tak dlouho, dokud nejsou všichni představeni.
8. Následně si vyměníme jmenovky podle skutečnosti a viditelně nalepíme na oděv.

Poznámka: Úvodní otázku lze měnit a vymýšlet podle potřeby a podle věku žáků.

Rizika:

Při velké skupině je nutné koordinovat průběh, aby nebyl časově příliš dlouhý.

Materiální potřeby:

lepící jmenovky

psací potřeby

9.1.5. Karikatury

Cíl:

Rozvoj tvořivosti, fantazie a výtvarných dovedností.

Rozvoj empatie, navození tvořivé atmosféry.

Seznámení se s ostatními zábavami.

Průřezové téma:

OSV - vnímání ostatních, respektování osobností

- rozvoj empatie, představitivosti

Cílová skupina:

Od II. stupně ZŠ, 7 - 8. třída - žáci by se měli už trochu znát.

Časový rámeček:

1 hodina.

Charakteristika:

Žáci vytvoří dvojice a navzájem se kreslí. Dále odpovídají na zadané otázky týkající se jejich partnera ve dvojici tak, aniž by se ptali na správnou odpověď.

Kroky realizace:

1. Motivace přizpůsobená věku účastníků a požadovanému cíli aktivity.
2. Žáci se rozdělí do dvojic.
3. Jejich úkolem je nakreslit si navzájem portrét či karikaturu podle zadání.
4. K tomuto obrázku odpovídají na zadané otázky. Odpovědi píší přímo na stejný papír - vedle obrázku. Otázky se vždy týkají jejich partnera.
5. Žáci na otázky odpovídají, aniž by se ptali, jaká je správná odpověď. Tipují si.
Příklady otázek: co má tento člověk rád, jaké má koníčky
jaké povolání bude asi vykonávat
za co by mohl dostat ocenění - co mu dobře jde.
6. Po dokončení se jednotlivé karikatury prezentují v celé skupině. Každý představuje obrázek a uvede svoje tipy a odpovědi na zadané otázky. Žák, kterého se to týká, může popoprvát a uvést skutečnost na správnou míru.
7. Karikatury je možné umístit ve třídě nebo udělat výstavu.

Rizika:

Materiální potřeby:

papíry formátu A3

barevné fixy

pastelky

9.1.6. Lovci podpisů

Cíl:

Seznamování se s ostatními členy, zjišťování jejich zálib, dovedností.

Rozvoj spolupráce ve skupině.

Odreagování se, pohyb, zábava.

Průřezové téma:

OSV - vnímání ostatních

- vnímání společných a rozdílných rysů skupiny

Cílová skupina:

Od I. stupně ZŠ.

Časový rámec:

20 až 30 minut.

Charakteristika:

Žáci se za určitých podmínek snaží co nejrychleji získat podpisy ostatních.

Kroky realizace:

1. Motivace je přizpůsobená věku, situaci a tématu kurzu: každý se na chvíli stává lovcem podpisů.
2. Hráči obdrží předtištěný formulář s otázkami různého typu. Ty lze přizpůsobit zadání a tématu kurzu, např. u seznamovacího kurzu zadáme:
 - kdo má více jak tři sourozence
 - kdo umí hrát na nějaký hudební nástroj
 - kdo navštívil nějaké místo.....

U tématiky zaměřeného kurzu můžeme otázky přizpůsobovat, např: u tématu multikultura:

- kdo ví, které náboženství používá sedmiramenný svícen
- kdo ví, jaký je národní pokrm nějaké země...atd.

3. Formulář je stejný pro všechny hráče. Jejich úkolem je získat podpisy do všech kolonek tak, aby v každé kolonce byl podpis žáka, který zná odpověď na otázku, či jinak splňuje zadané téma. Za každý podpis ovšem musí oba oběhnout stanovenou trasu (několika metrů). Tato trasa se obíhá při získání každého podpisu.
4. Není možno získat několik podpisů najednou a trasu oběhnout jen jednou.
5. Vítězem se stává ten, který co nejrychleji získá podpisy do všech kolonek a oběhne stanovenou trasu.
6. Je možné nahodilě „přezkoušení“ hráčů zda opravdu znají odpovědi na dané otázky, u kterých se podepsali.

Rizika:

Dodržovat bezpečnost při běhu.

Přizpůsobit délku tratě a složitost otázek pro handicapované děti.

Materiální potřeby:

formulář s předtištěnými otázkami

psací potřeby

podložky na psaní

Poznámky:

Příloha s otázkami

9.1.7. Novináři

Cíl:

Seznámení se s ostatními, zábava.

Průřezové téma:

OSV - rozvoj komunikace, umění ptát se a odpovídat

- zjišťování informací o ostatních

Cílová skupina:

Od I. stupně ZŠ.

Časový rámec:

Podle velikosti skupiny, asi 40 minut.

Charakteristika:

Během daného časového limitu žáci tvoří náhodné dvojice a snaží se o svém partnerovi zjistit co nejvíce informací.

Kroky realizace:

1. Ze žáků se na chvíli stávají novináři, lovci zajímavých informací, tzv. bulvár.
2. Žáci vytvoří náhodné dvojice - doporučujeme takové, které se mezi sebou ještě moc dobře neznají.
3. Během stanoveného časového limitu zjišťují o sobě navzájem nejruznější informace, které si pro zapamatování mohou psát na papírek.
4. Po uplynutí stanovené doby, např. 2 minut vytvoří žáci novou dvojici a opět se snaží získat co nejvíce informací o tom druhém.
5. Tyto informace jsou poté prezentovány tak, že si každý účastník stoupne a ti, kteří se s ním při interview setkali, říkají získané informace.
6. Postupně se žáci dozívají zajímavé zprávy o svých spolužácích.
7. Pokud je některý údaj nepravdivý či nějak pozměněný, má žák právo věci uvést na pravou míru.

Rizika:

Neochota se sdílet s ostatními.

Stydlivost účastníků prozradit něco o sobě.

Materiální potřeby:

psací potřeby

papírky na zapisování informací

9.1.8. Míček přátelství

Cíl:

Seznámení se, seznámení se se jmény členů skupiny (či zopakování).

Navození radostné atmosféry.

Průřezové téma:

OSV - vytváření skupiny

- prožití společného úspěchu

- řešení společného problému

Cílová skupina:

Od II. stupně ZŠ.

Časový rámec:

20 až 30 minut.

Charakteristika:

Žáci si postupně v kruhu předávají nebo hází tenisový míček. Při každém hoďu zazní nahlas jméno člověka, který míček přijímá.

Kroky realizace:

1. Motivace přizpůsobená věku účastníků a situaci.
2. Žáci sedí v kruhu.
3. Lektor žákům představuje míček přátelství, který umí seznamovat lidi.
4. Vybere si prvního člověka, kterému míček hodí. Přitom je důležité říct nahlas jméno žáka, který míček přijímá. Ten si vybere dalšího, kterému míček hodí. Platí pravidlo, že každý by měl míček dostat pouze jednou. Tak by postupně měl hodit každý ze žáků, aby všichni přišli jednou na řadu.
5. Poté přichází překvapení: lektor dává míček do oběhu po druhé, přičemž je důležité, aby obíhal stejnou trasou jako v prvním kole. Žáci si musí zapamatovat, od koho míček přijali a komu míček hodili.

Možné varianty: - házení několika míčků postupně

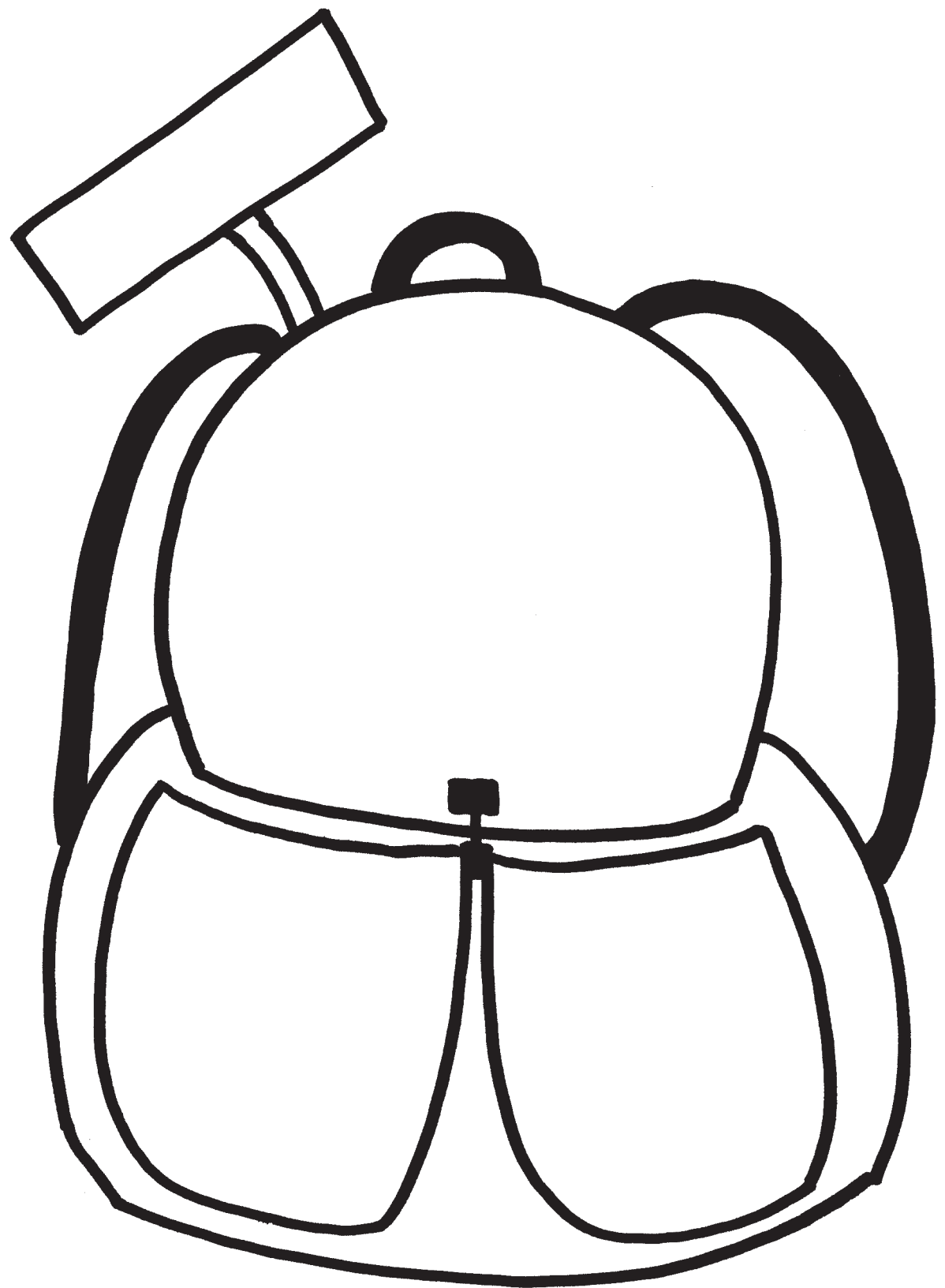
- házení na čas, aby míček co nejrychleji obešel celou skupinu

- házení míčku bezchybně, nesmí spadnout na zem, jinak časová penalizace

Rizika:

Materiální potřeby:

tenisové nebo pěnové míčky

9.1.9. Baťůžky

Cíl:

Seznámení se s obavami a očekáváními účastníků.

Seznamování se se zájmy a dovednostmi druhých.

Vytvoření prostoru a atmosféry ke vzájemnému poznávání se.

Průřezové téma:

OSV - rozvoj empatie a komunikačních dovedností

- vnímání společných a rozdílných rysů skupiny

- rozvoj vnímání sebe sama

Cílová skupina:

Od II. stupně ZŠ.

Časový rámeček:

Při počtu 30 žáků ve třídě až 1 hodina.

Charakteristika:

Do předem nakopírovaných kapsiček baťůžků na formátu A4 si žáci vpisují 3 tvrzení o sobě, z nichž jedno by mělo být nepravdivé. Ostatní žáci poté odhadem tipují, které z těchto 3 tvrzení není pravda.

Do zbylých dvou kapsiček žáci vpisují svoje obavy a očekávání z kurzu. To vše následně prezentují ve skupině.

Kroky realizace:

1. Slovo na úvod přizpůsobeno věku účastníků a situaci.
2. Každý účastník dostane papír A4, na kterém je nakreslený batůžek s několika kapsičkami. Jednotlivé kapsičky se budou vyplňovat dle zadání.
3. Do největší kapsičky (na baťůžku jsou celkem 3) žák napíše 3 tvrzení o sobě. Mohou to být různé zajímavé informace o jeho znalostech, schopnostech, zájmech a vlastnostech. Popsané skutečnosti by neměly být patrné na první pohled. Jedna z těchto vět bude nepravdivá.
4. Poté si baťůžky prádelním kolíčkem nebo papírovou lepicí páskou připevní na záda. Žáci se navzájem obcházejí a čtou si tyto 3 věty.
5. Tam, kde si myslí, že tvrzení není pravdivé, udělají čárku. Každý by měl udělat 1 čárku u každého žáka.
6. Do zbylých 2 menších kapsiček vpisujeme obavy a očekávání z kurzu.
7. To vše je prezentováno nakonec, kdy každý účastník osvětlí svoje pravdivé a lživé tvrzení a seznámí ostatní se svými obavami a očekáváními.
8. Je možné baťůžky nechat rozvěšené po místnosti po celou dobu kurzu a poslední den se k obavám a očekáváním vrátit. Co se splnilo, nesplnilo....

Rizika:

Neochota žáků spolupracovat, nepřijetí programu.

Materiální potřeby:

psací potřeby

fixy

propisky

kolíčky na prádlo nebo papírová lepicí páska

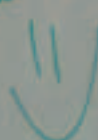
provázek na pozdější zavěšení v místnosti

kopie baťůžků na různobarevných papírech - formát A4

PRAVIDLA

- nemít peníze
- nechat si
- být hezký
- být fajn
- být hezký
- být fajn
- být hezký
- být fajn

9.1.10. Tvorba pravidel

Cíl:

Vzájemný rozvoj vztahů, respektování druhého, tolerance.

Vymezení hranic pro bezpečné, fungující prostředí.

Průřezové téma:

Osobnostní a sociální výchova

Cílová skupina:

Od II. stupně ZŠ.

Časový rámec:

Cca 30 - 40 min.

Charakteristika:

Tvorba pravidel je důležitá aktivita, která nám hned na počátku pobytu vymezení hranice společného soužití. Vymezení pravidla našeho chování k sobě navzájem, vymezení hranice tolerance a respektování potřeb druhých. Vymezení také pravidla k respektování daného zařízení. Tím nám zaručí bezpečné a přehledné podmínky pro společné soužití. Platí zde: „Chovej se k ostatním tak, jak chceš, aby se ti druzí chovali k tobě.“

Kroky realizace:

1. Žáky náhodně rozdělíme do tří skupin. Dostanou velký balící papír a na ten napíší nejméně deset bodů, pravidel společného soužití. Měli by se na nich většinou shodnout. Tak to provedou i ostatní skupiny.
2. Jednotliví mluvčí z každé skupiny prezentují náměty, které společně vymysleli.
3. Pak vyzveme jednoho z účastníků, aby na další nový papír napsal 10 pravidel ze všech prezentovaných skupin. Těchto deset pravidel vybíráme z již navržených papírů společně a snažíme se, aby s pravidly souhlasila celá skupina.
4. Posledním krokem je, že všichni se podepíší na tuto dohodnutou úmluvu, a tím stvrzují svůj souhlas.
5. Papír s pravidly pověsíme na zeď, kde budou viditelná po celou dobu pobytu.

Varianta:

Žáci vymyslí 7 pravidel. Budou vědět, že 2 přijmeme, další 2 můžeme bez výhrady pozměnit nebo zrušit a o 3 zbylých vytvořených pravidlech povedeme diskusi a stanovíme společné východisko.

Rizika:

Zlehčování, zesměšňování názorů žáků, netolerance k méně průbojným žákům.

Materiální potřeby:

nejméně 4 velké balící papíry
psací potřeby

9.1.11. Očekávání, obavy

Cíl:

Zjištění očekávání, obav a přání od pobytu na vícedenním pobytu.

Vyvarování se programových nedorozumění a nesrovnalostí s účastníky pobytu.

Průřezové téma:

Osobnostní a sociální výchova

Cílová skupina:

Od II. stupně ZŠ.

Časový rámec:

Cca 20 - 30 min.

Charakteristika:

Aktivita se používá vždy na začátku pobytu, kdy si ujasňujeme společné očekávání nad programem i nad celkovým pobytem. Domlouváme se na tom, co chceme žákům nabídnout a co oni očekávají a čeho se obávají.

Na druhou stranu aktivita přispívá k zamyšlení se nad tím, co člověk na pobytu může získat, co proto musí udělat, apod.

Kroky realizace:

1. Vysvětlíme důležitost této činnosti.
2. Rozdáme každému dva druhy papírů - jeden na očekávání, druhý na obavy.
3. Ve vymezeném čase si všichni na daný papír napíší, co očekávají a čeho se obávají.
4. Pak následuje nalepení těchto ústřížků na připravený velký balící papír. Očekávání na jeden a obavy na druhý. Tyto papíry visí viditelně na stěně po celou dobu pobytu a při závěrečném hodnocení se k nim vracíme.
5. Vyberou se dva zástupci, kteří všem přečtou očekávání a obavy dané skupiny.

Varianta:

Sedíme v kruhu, každý sám za sebe přečte své očekávání a obavy a pak je teprve nalepí na připravený papír. Pak pokračuje druhý žák, až se postupně vystřídají všichni.

Reflexe:

Důležité je, aby se následně po ukončení prezentace vyjasnili a vysvětlili cíle tohoto pobytu tak, aby všem bylo jasné, kterým směrem se kurz bude ubírat - jak strukturu organizovaného programu, tak strukturu osobního volného času.

Rizika:

Neupřímnost a zlehčování důležitosti aktivity některými jedinci.

Materiální potřeby:

velké balící papíry (mohou být různě nadepsané)

psací potřeby

lepidla

malé papíry

9.2. Kontaktní, rozehrívací aktivity

Osobnostní a sociální výchova

9.2.1. Kláda - řazení

Cíl:

Rozvoj spolupráce ve skupině, taktika.

Prožití společného úspěchu.

Tělesný kontakt, udržení rovnováhy.

Průřezové téma:

OSV - rozvoj schopnosti řešit problémy

- rozvoj spolupráce ve skupině

Cílová skupina:

Od I. stupně ZŠ.

Časový rámec:

20 až 30 minut podle zadaných kritérií.

Charakteristika:

Hráči vytvářejí podle daných kritérií řadu. Tuto řadu tvoří na předem vymezeném prostoru např. na kládě, přičemž nesmí šlápnout mimo kládu.

Kroky realizace:

1. Motivujeme podle věku účastníků: např. skupina se ocitla nad propastí a stojí v řadě na úzké kládě. Nikdo z ní nesmí spadnout.

2. Vybidneme žáky, aby se postavili na trám v libovolném pořadí.

3. Podle zadaných kritérií se žáci postupně přemísťují:

- podle abecedy
- od největšího po nejmenšího
- podle délky vlasů
- podle barvy trička
- velikosti bot....

4. Po celou dobu přesunování musí skupina zůstat stát na kládě (židle, lano...) přičemž nesmí šlápnout mimo kládu.

5. Přeshlápnutí může být penalizováno vypadnutím ze hry.

Možné varianty: - řazení můžeme ztížit tím, že žákům zavážeme oči

- úkol musí splnit bez mluvení
- za dotknutí země vyřazujeme ze hry

6. Úkol je splněn tehdy, když stojí všichni členové seřazeni podle zadaného kritéria, které můžeme přezkoušet, a tak se ujistit, zda je vše správně.

Hodnocení: - byl to těžký úkol

- co bylo nejtěžší
- co mohli udělat jinak
- jak jsou spokojeni se spoluprací skupiny

Rizika:

Bezpečnost, povrch klády, okolí zbavíme nebezpečných předmětů.

Pád ze židle.

Materiální potřeby:

pomůcky, které vymezí prostor, na kterém se budou hráči řadit (židle, kláda, lana)

9.2.2. Ostrov

Cíl:

Rozvoj spolupráce a důvěry ve skupině.

Vytváření skupiny.

Tělesný kontakt.

Rozvoj schopnosti řešit problémy.

Prožití společného úspěchu.

Průřezové téma:

OSV - vytvoření pocitu sounáležitosti a přátelství ve skupině

- rozvoj spolupráce a důvěry ve skupině, vytváření skupiny

Cílová skupina:

Od I. stupně ZŠ.

Časový rámec:

15 minut.

Charakteristika:

Na postupně se zmenšujícím prostoru, který v tomto případě představuje ostrůvek tvořený lanem, se musí vtěsnat celá skupina, aniž by se někdo dotýkal jakoukoliv částí těla prostoru mimo ostrov.

Kroky realizace:

1. Motivace: ocitli jste se na moři plném nebezpečných dravých ryb a jediné místo, kde se můžete zachránit a přežít, jsou ostrůvky, které se různě vynořují a mizí.
2. Ostrůvek je místo vymezené lanem, velikost je přizpůsobená počtu hráčů.
3. Do tohoto ostrůvku se musí vtěsnat celá skupina. Ostrůvek může být jeden nebo několik najednou. Jejich počet a velikost se postupně mění.
4. Postupně zmenšujeme velikost záchranného ostrůvku.
5. Úkolem žáků je vtěsnat se do tohoto prostoru v celém počtu, aniž by někdo stál na nebezpečném území, na vodě, mimo vyznačený prostor.
6. Hráči hledají společně polohy a různé možnosti držení, které jim umožní zachránit se na ostrůvku.

Rizika:

Nechť žáků být si navzájem tak blízko, navzájem se dotýkat.

Neochota žáků hrát si.

Materiální potřeby:

lana na vymezení ostrůvků (šátky, provázky...)

možnost použití hudby: na zastavení musí být všichni na ostrůvku

9.2.3. Myčka

Cíl:

Vytvoření radostné atmosféry.

Tělesný kontakt.

Odreagování se.

Průřezové téma:

OSV - rozvoj kreativity, představivosti

- tělesný kontakt

Cílová skupina:

Od I. stupně ZŠ.

Časový rámec:

20 - 30 minut.

Charakteristika:

Žáci postupně jeden po druhém vcházejí do „myčky“, která je tvořena ostatními členy skupiny. Zde se mu dostává péče jako v myčce: leštění, kartáčování...

Kroky realizace:

1. Motivace přizpůsobená věku účastníků a situaci.
2. Žáci vytvoří dvě řady proti sobě na vzdálenost 1 metru tak, aby touto mezerou prošel člověk. K tomu si kleknou.
3. Na začátku řady je lektor, který vysvětluje chod a princip myčky: jaké služby nabízí, co všechno poskytuje.

Pro každou službu je přidělen specifický pohyb:

- mytí - hlazení po zádech

- leštění - jemné poklepávání po zádech a rukou

- kartáčování - poškrábání na hlavě

- leštění disků - hlazení po kloubech rameních a kyčelních atd...

5. Žák může symbolicky vhodit minci do kasičky a zadat služby, které si přeje.

6. Na kolenou postupně projíždí myčkou. Ostatní v tu chvíli tvoří kartáče a leštiče myčky a splňují požadavky „klienta“, který si jejich péči vychutnává.

Rizika:

Strach z tělesného kontaktu.

9.2.4. Židlovaná

Cíl:

Tělesný kontakt.

Řešení problému a spolupráce.

Navození radostné atmosféry.

Prožití společného úspěchu.

Odreagování se.

Průřezové téma:

OSV - rozvoj schopnosti řešit problémy

- rozvoj spolupráce a důvěry ve skupině

Cílová skupina:

Od I. stupně ZŠ.

Časový rámec:

15 minut.

Charakteristika:

Úkolem žáků je vtěsnat se na postupně ubývající počet židlí. Skupina zůstává pořád stejně velká, nikdo nevypadává.

Kroky realizace:

1. V místnosti postavíme do dvou řad židle tak, aby byly k sobě natočeny opěradly. Je možno seřadit židle i do jiného útvaru, aby se navzájem dotýkaly a byly blízko u sebe.
2. Žáci obcházejí kolem těchto židlí. Na zastavení hudby či na jiný zvukový signál je jejich úkolem postavit se na židle a zůstat na nich stát alespoň po dobu 5 vteřin.
3. V dalších kolech postupně ubíráme židle, vždy po 2 kusech. Při nesplnění úkolu nikdo nevypadává. Židli pomalu ubývá, ale hráči zůstávají pořád ve stejném počtu.
4. Žáky motivujeme k židlovému rekordu: na jaký nejmenší počet židlí se vejde celá třída.
5. Na konci hry uděláme krátkou reflexi.

Rizika:

Úraz, spadnutí ze židle.

Neochota být si se spolužáky tak blízko.

Materiální potřeby:

dostatečný počet židlí (dle počtu hráčů).

CD přehrávač

CD s rychlou hudbou

9.2.5. Sedánek

Cíl:

Pohyb, obratnost, tělesný kontakt.

Odreagování se.

Spolupráce ve skupině.

Průřezové téma:

OSV - řešení společného problému

- rozvoj spolupráce ve skupině

Cílová skupina:

Od I. stupně ZŠ.

Časový rámec:

Podle délky trasy 15 - 30 minut.

Charakteristika:

Skupina si sedne na startovní čáru, jeden za druhým a postupným přeseďáváním štafetovým způsobem se snaží uběhnout vytyčenou trať co nejrychleji.

Kroky realizace:

1. Žáci vytvoří řadu tak, že si sednou jeden za druhého na zem, takže první hráč sedí těsně u startovní čáry.
2. Po startu vybíhá poslední žák z řady a sedne si na začátek.
3. V okamžiku dosednutí může vyběhnout další hráč, který se nachází na konci řady.
4. Tímto způsobem se celá skupina snaží překonat vytyčenou trasu, která může být různě obtížná a dlouhá.

Rizika:

Úraz, zranění.

Materiální potřeby:

lékárnička

9.3. Pohybové, sportovní hry

Osobnostní a sociální výchova

9.3.1. Dis rallye

Cíl:

Vzájemný rozvoj vztahů, odbourávání sociálních zón.
Zlepšení atmosféry mezi dívkami a chlapci.

Průřezové téma:

Osobnostní a sociální výchova

Cílová skupina:

Od II. stupně ZŠ.

Časový rámeček:

Cca 15 - 25 min.

Charakteristika:

Aktivita je určena k seznámení s prostředím formou týmové hry. Žáci ve dvojici dostanou startovací listinu, na které jsou zaznamenány úkoly. Např.: „Kolik je oken v jídelně.“ Žáci najdou jídelnu, spočítají okna a zapíší počet na startovací list. Hrou získají přehled, kde a co se v novém prostředí nachází. Úkol je limitován časem, parodujeme jej jako závod rallye, kdy v jedné posádce jede řidič a navigátor. Tito dva členové posádky jsou k sobě svázáni šátkem - vždy u kotníku, jeden pravou a druhý levou nohou.

Kroky realizace:

1. Motivační scénkou navodíme atmosféru automobilových závodů rallye (např. Barum rallye) a rozdělíme skupinu na dvojice, popř. trojice. Rozdělení provádíme náhodně, nebo dívka s chlapcem, nebo se rozdělí sami. Vysvětlíme pravidla.
2. Žáci si zaváží nohy u kotníků k sobě a obdrží psací potřeby, podložku a startovací listinu.
3. Následuje hromadný start.
4. Vítězí ta posádka, která do cíle přijde v časovém limitu, s nejkratším časem a s co nej-správnějšími odpověďmi.
5. Pak se vyhlásí správné výsledky a dodáme komentář k jednotlivým otázkám. Vyhodnotíme nejúspěšnější dvojici.

Rizika:

Odmítání jedinci, se kterými ostatní nechtějí vytvořit dvojici.

Dbát na bezpečnost.

Materiální potřeby:

předepsané startovací listiny s otázkami

psací potřeby

podložky

šátky

9.3.2. Příšerky

Cíl:

Úvodní aktivita k pobytu na kurzu, výletě, apod.

Uvolnění atmosféry ve skupině.

Vzájemný rozvoj a poznávání vztahů, odbourávání sociálních zón.

Průřezové téma:

Osobnostní a sociální výchova

Cílová skupina:

Od II. stupně ZŠ.

Časový rámec:

Cca 20 - 30 min.

Charakteristika:

Hra je na úvodní uvolnění atmosféry ve skupině. Ukáže se, jak je skupina ochotna spolupracovat, neverbálně komunikovat. Žáci musí překonat určité území pouze po židlích, na kterých stojí. Pokud udělají nadměrný hluk nebo promluví, bude jim židle odebrána. Důležité je, aby sami přišli na taktiku: ve vytvořené řadě ti poslední pošlou židli dopředu a sami se přesunou na židli souseda. A takto přemísťováním židlí odzadu dopředu přejdou vymezené území. Pokud bude hluk, nebo se židle nikdo nijak nedotýká, nebo někdo promluví, tak je „příšerkou“ odebrána a více se nepoužívá.

Úkolem je, aby všichni přišli do cíle. Pokud tomu tak není, můžeme hrát více kol.

Kroky realizace:

1. Motivační scénkou uvedeme, že se žáci nacházejí na území, které je nebezpečné, a lze je překonat pouze po připravených židlích. Úkolem je, aby přešli všichni. Vysvětlíme pravidla, ale neprozrazujeme řešení, necháme, ať se domluví sami.
2. Každý vyleze na jednu židli a měříme čas. Mezitím se v kostýmu objeví příšerka, která dbá o dodržování pravidel a odebírá židle.
3. Jakmile je při přesunu hluk nebo mluvení, či židle zůstane bez jakéhokoliv doteku lidmi, je odebrána. Tím se ztěžuje situace, neboť je méně židlí a stále stejný počet osob.
4. Pokud žáci nespolupracují, do cíle nedojdou. Můžeme zvolit druhé kolo a napovědět, v čem spočívá úspěch.
5. Po dosažení cíle provedeme reflexi.

Reflexe:

V čem se lišilo první kolo od druhého?

Jak se mi spolupráce dařila, líbila?

Rizika:

Odmítání jedinci, se kterými druzí nechtějí spolupracovat.

Dbát na bezpečnost, např. při pádu ze židle.

Materiální potřeby:

pevné židle

kostým pro příšerku

9.3.3. Skalní golf

Cíl:

Vzájemný rozvoj vztahů, respektování a tolerance druhých.

Týmová spolupráce.

Odkrývání osobnostních rysů.

Průřezové téma:

Osobnostní a sociální výchova

Cílová skupina:

Od II. stupně ZŠ.

Časový rámec:

Cca 45 - 60 min (podle náročnosti trati i delší).

Charakteristika:

Sportovně pohybová aktivita využívající přírodního terénu v okolí. Vymezíme trasu, vyrobíme jamky, ke hře používáme hokejky a tenisové míčky. Hráči jsou rozděleni do skupin, mají jednu hokejku a míček. Jejich úkolem je zvolit si pořadí členů střídajících se v tomto pořadí. Každý má jeden dotyk. Míček se nesmí nijak zastavovat, ani hokejkou, přírodninami, nohama, apod. Pokud máme mladší žáky, můžeme pravidla zmírnit v tom, že hokejkou letící míček mohou zastavit, ale pak musí ve hře pokračovat další hráč v pořadí. Zachováváme pravidlo jednoho doteku.

Pokud dáme jamku, vyjmeme míček rukou a pokračujeme v odpalování k další jamce - začínáme zhruba 1m od jamky.

Všechny skupiny mezi sebou soupeří, startují naráz. Golf je hra gentlemanů, proto dojde-li u některé jamky k „tlačenci“, je na žácích, jak se v dané situaci domluví. Hra končí jakmile všichni dorazí k desáté jamce.

Kroky realizace:

1. Vymezíme a označíme trať. Měla by být technicky náročná (přírodní překážky, kameny, svah apod.) podle věku a schopností skupiny. Vyrobíme na trati deset jamek, které viditelně označíme čísly.
2. Můžeme motivovat úvodní scénkou ze života golfistů a následně vysvětlíme pravidla.
3. Rozdělíme skupinu po třech až čtyřech členech. Sami si zvolí pořadí a dostanou svůj míček, který je označen jejich číslem (aby nedošlo k záměně s cizím míčkem v zápalu hry).
4. Rozdáme do každého družstva jednu hokejku a hromadně odstartujeme.
5. Cílem je zdolání všech deseti jamek v nejkratším čase.

Poznámka:

Pokud míček skončí někde, kde jej nelze vyjmout hokejkou, rozhodčí posoudí použití rukou. Na trati by mělo být více rozhodčích.

Trať by měla být dlouhá minimálně 500 metrů.

Rizika:

Nedodržování pravidel v zápalu hry.

Ambiciózní sportovní jedinci netolerující slabší.

Materiální potřeby:

hokejky do každého družstva

tenisové míčky

čísla na označení jamek

kreповý papír na vyznačení trasy

9.3.4. Parafotbal

Cíl:

Vzájemný rozvoj vztahů, respektování druhého, tolerance.

Týmová spolupráce.

Odkrývání osobnostních rysů.

Průřezové téma:

Osobnostní a sociální výchova - komunikace

Cílová skupina:

Od II. stupně ZŠ.

Časový rámec:

Cca 30 min.

Charakteristika:

Hra vychází z klasického fotbalu, kdy dvě družstva hrají proti sobě a snaží se soupeři dát gól do branky. Parafotbal, již podle názvu, je trochu odlišný a náročnější. V každém družstvu si členové vytvoří dvojici (nejlépe chlapec a dívka) a tato dvojice se u kotníků sváže k sobě (jeden levou a druhý pravou nohou). Tím jsou pro klasický běh handicapováni.

Úkolem je vymyslet taktiku na soupeře, týmově spolupracovat a dát soupeři co nejvíce branek.

Kroky realizace:

1. Rozdělíme hráče na dvě skupiny. V každé skupině vytvoříme dvojice, které se k sobě svážou (mohou být popř. trojice).
2. Rozhodčí odstartuje hru a cílem je soupeře porazit v počtu branek.

Rizika:

Nedodržování pravidel v zápalu hry.

Dbáme na bezpečnost.

Nepřijímání jedinci, se kterými ostatní nechtějí utvořit dvojici.

Materiální potřeby:

fotbalový míč

šátky

9.3.5. Mnohonožky

Cíl:

Spolupráce ve skupině.
Obratnost, pohyb, taktika.
Zábava.

Průřezové téma:

OSV - spolupráce ve skupině

Cílová skupina:

Od II. stupně ZŠ.

Časový rámec:

45 až 60 minut.

Charakteristika:

Žáci představují sběratele mnohonožek. Ty se vyskytují v trasované lokalitě a jsou jedno až pětinožkové. Po zvládnutí okruhu se každému sběrateli zapíšu na tabulky příslušné hodnoty sběru.

Kroky realizace:

1. Připravíme přednášku o mnohonožkách. Žáci se stávají sběrateli.
2. Vytvoříme skupinky o 5 členech.
3. Představíme prostor, ve kterém se mnohonožky vyskytují: trasa, kterou budou žáci různým způsobem absolvovat: okruh dlouhý asi 500 metrů podle věku a zdatnosti skupiny.
4. Každý jednotlivec ve skupině musí nasbírat (absolvovat trasu) 5 druhů mnohonožek.
 - jednožka: jednotlivec běží sám pozadu
 - dvounožka: trasu absolvuje dvojice, drží se za ruce a jeden má zavázané oči
 - trojnožka: trojice s navzájem svázanýma nohama
 - čtyřnožka: čtveřice si stoupne za sebe a protáhne pravou ruku mezi nohy směrem dozadu, kde se chytne za levou ruku svého následovníka
 - pětinožka: trasu absolvuje celý 5členný tým, jednoho člena po celou dobu nesou, přičemž se ho ostatní členové musí po celou dobu dotýkat.
5. Za absolvování jednotlivých okruhů (nasbíraných mnohonožek) získává skupina body, každé splnění okruhu musí být nahlášeno u instruktora a zapsáno do tabulky.
6. Každý člen skupiny musí absolvovat všechny typy mnohonožek. Až po splnění povinných okruhů je možné ve zbylém čase sbírat další body. Záleží na strategii skupiny.
7. Vítězem se stává skupina, která ve stanoveném limitu nasbírala nejvíce mnohonožek (získala nejvíce bodů).

Rizika:

Úraz.

Nenamotivovaní účastníci.

Materiální potřeby:

předtištěné tabulky na zápis
psací potřeby
šátky na zavázání očí
šátky na zavázání nohou
krepový papír na vymezení trasy
lékárnička

9.3.6. Člověče, nezlob se

Cíl:

Pohyb, spolupráce ve skupině.

Odreagování se, zábava.

Průřezové téma:

OSV - spolupráce ve skupině

Cílová skupina:

Od II. stupně ZŠ.

Časový rámec:

45 minut.

Charakteristika:

Žáci představují figurky ze hry Člověče, nezlob se. Jsou rozděleni do menších skupinek, kterým je přidělena barva figurky. Každá skupinka dostane kostku, kterou hází počet kol na oběhnutí. Vítězí skupina, která jako první dovede své figurky ze startovního do cílového domečku.

Kroky realizace:

1. Žáci představují figurky ze hry Člověče, nezlob se.
2. Vytvoříme skupinky asi po 4 - 6 členech. Každé skupince přiřadíme jednu barvu. U jedné třídy to obvykle vychází na 5 - 6 skupin.
3. Na rovném terénu vyznačíme starším lanem okruh, který budou hráči obíhat.
4. Po obvodu lana uvnitř kruhu rozmístíme domečky jednotlivých barev a každé skupince dáme jednu hrací kostku.
5. Hráči si mezi sebou určí pořadí, které budou dodržovat při pokusech (hodech kostkou).
6. Start je hromadný pro všechny. Na znamení začínají házet kostkou všichni první hráči ve skupině. Mají dva pokusy na to, aby hodili šestku, a dostali se tak do hry. Pokud šestku nehodí, předávají kostku druhému hráči. Komu se podaří hodit šestka, dostává se do hry a házením si určuje počet obíhaných kol.
7. Hodí-li hráč několik šestek po sobě, tyto hody kola se sčítají.
8. Stejně jako při stolní verzi Člověče, nezlob se může „vyhazovat“. Vyřazení probíhá tak, že se hráči doběhnou a dotknou se hráče z jiného domečku. Ten se vrací zpět a znovu hází počet kol kostkou.
9. Vítězné družstvo oběhlo stanovený počet kol a jsou v domečku jako první a kompletní. Podle časových možností můžeme zařadit více kol.

Rizika:

Nenamotivování účastníků.

Úraz.

Materiální potřeby:

kostky na házení

lana na vyhrazení kruhu

lékárnička

domečky (čtverce jednotlivých barev)

9.3.7. Vavrdův memoriál

Cíl:

Pohyb, tělesná zdatnost.

Spolupráce ve skupině.

Cvičení vůle.

Průřezové téma:

OSV - překonání fyzických limitů

- spolupráce ve skupině

Cílová skupina:

Od 8. tříd ZŠ.

Časový rámec:

1 hodina.

Charakteristika:

Jedná se o závod družstev. Každý tým obdrží starší typ kola, na kterém jeden člen týmu absolvuje celou trať, aniž by se dotkl země. Zbytek týmu mu přitom pomáhá.

Kroky realizace:

1. Fáborky vytyčíme trasu, která by měla být dobrodružná (přes potok, po blátě, do kopce, z kopce, přes padlé stromy). Okruh nemusí být dlouhý, je dobré, když se jedná o přehledný terén, aby se závodníci viděli.
2. Motivace - přizpůsobená věku účastníků, památeční memoriál cyklisty Vavrdu - na jeho památku se jezdí tento závod. Motivace musí být dobře připravená, abychom účastníky dostali na správnou „vlnu“.
3. Účastníky rozdělíme do menších týmů. Jeden člen týmu absolvuje celou trasu na kole, aniž by se dotknul nohou či jinou částí těla země. Zbytek družstva mu pomáhá překonávat překážky.
4. Na start, který je hromadný, vybíhají „jezdci“ jednotlivých týmů k místu, kde jsou ukryta kola, asi na vzdálenost 100 metrů. Nasednou a vrací se zpět k místu startu, kde na ně čeká zbytek týmu.
5. Odtud vyráží tým na trať.
6. Platí pravidlo, že se po celou dobu závodu, i z bezpečnostních důvodů, musí vždy minimálně 2 členové týmu držet kola. Stane-li se, že se jezdec nohou nebo jinou částí těla dotkne země nebo se jej nedrží minimálně 2 členové týmu, musí celý tým počkat až jej předjedou všechna ostatní družstva a teprve potom pokračuje dál.
7. Podle času, věku a fyzické zdatnosti účastníků volíme počet okruhů.

Rizika:

Úraz, poranění.

Nevhodně zvolená trasa, příliš náročná nebo naopak jednoduchá.

Nenamotivování účastníci.

Materiální potřeby:

staré kolo, které můžeme poškodit

kreповý papír na vyznačení trasy

lékárnička

odměna pro vítěze

9.4. Projektové aktivity

Osobnostní a sociální výchova

9.4.1. Škola trochu jinak

Cíl:

Vzájemné pochopení role učitele a žáka.

Zlepšení vztahu učitel, žák.

Průřezové téma:

Osobnostní a sociální výchova - mezilidské vztahy

- poznávání rolí, postojů a požadavků druhých osob

Cílová skupina:

Žáci 7. - 9. třídy.

Časový rámec:

Projektový vyučovací den, nejlépe na „Den učitelů“.

Charakteristika:

Žáci a učitelé si v jeden den vymění své role. Učitel bude v pozici žáka a naopak. Žák zcela seriózně odpřednáší celou vyučovací hodinu místo pedagoga. Na přednášené látce se kantor s žákem dopředu domluví. V menších třídách je vhodné umožnit žákům učit ve dvou nebo ve třech.

Kroky realizace:

1. Vytvoření prezentace celé akce nástěnkou, rozhlasovým vysíláním, apod.
2. Domluvit a vybrat žáky, kteří budou zastupovat pedagogy v jednotlivých předmětech. Je nutné mít dostatek času na přípravu a zadání konkrétní vyučované látky.
3. Vytvoření vlastního rozvrhu na tento projektový den.
4. Pedagogické vedení při potížích s realizací.

Rizika:

Nedostatek pomůcek, studijních materiálů.

Nedostatek vymezeného času, nespolupráce s vedením školy.

Nedostatečný dozor nad přípravou.

Materiální potřeby:

literatura

přístup k internetu

metodické a didaktické pomůcky

Poznámka: Pedagog je přítomen na vyučovací hodině jako žák. Do vlastního průběhu vyučovací hodiny zasahuje pouze v nutném případě.

9.4.2. Člověk a svět práce

Cíl:

Spolupráce ve skupině, sebeprosazení, sebeuplatnění.

Tvorba rolí ve skupině, budování pocitu zodpovědnosti při společném úkolu.

Komunikace, respektování ostatních.

Estetické vnímání.

Průřezové téma:

Osobnostní a sociální výchova

Cílová skupina:

Žáci 8. tříd.

Časový rámec:

Určí vedoucí projektu na škole.

Charakteristika:

Aktivita se snaží oživit prostředí školy, kdy na výzdobě se dlouhodobě podílí sami žáci.

Úkolem je výroba figurín strašáků, které pak budou vystaveny v areálu budovy.

Kroky realizace:

1. Děti se seznámí s tématem a smyslem projektu (oživení školní zahrady, nácvik konkrétních pracovních postupů, uplatnění estetiky při realizaci).
2. Žáci jsou rozděleni na chlapce a děvčata (celkem 4 skupiny), každá skupina vyrábí jednoho strašáka.
3. V předmětu Informatika zpracovávají výtvarné návrhy na figuríny - sami si seženou vhodné oblečení, apod.
4. Chlapci v hodinách Pracovní činnosti vyrobí nosné kostry strašáků.
5. Následuje „oblečení strašáka“. Každá skupina navrhne, jak bude vypadat.
6. Po dokončení estetické stránky si žáci sami umístí a nainstalují strašáky do školních prostor, připraví si krátký komentář pro ostatní spolužáky, ve kterém jim osvětlí vzhled, původ a povahu strašáka.

Poznámka:

Žáci pracují v různě sestavených skupinách (informatika, pracovní činnosti) na stejném úkolu, tvoří různé návrhy, které hodnotí a společně volí ten nejúspěšnější.

Rizika:

Nedostatek pomůcek k samotné realizaci.

Nespolupráce s pedagogickým sborem.

Materiální potřeby:

pracovní pomůcky a podmínky

9.4.3. Den s handicapem

Cíl:

Osobní prožitek omezení lidí s handicapem, celý den žít s omezením.

Uvědomění si rozdílů ve vnímání světa, reakce zdravých.

Uvědomění si vlastních limitů a hranic.

Získání informací a poznatků od žáků o možnostech zlepšení dostupnosti služeb pro handicapované (chodníky, služby...).

Průřezové téma:

OSV - pochopení rozdílů ve vnímání a různých úhlech pohledu

- rozvoj spolupráce a důvěry ve skupině
- rozvoj schopnosti řešit problémy
- rozvoj komunikace a naslouchání
- rozvoj empatie, citlivosti a vnímání potřeb druhého

Cílová skupina:

Od II. stupně ZŠ.

Časový rámec:

Jeden celý den.

Charakteristika:

Během jednoho dne si žáci v běžném školním či každodenním režimu na vlastní kůži mohou vyzkoušet život s omezením - handicapem.

Kroky realizace:

1. Motivací bude zpráva z tisku, z televize ze skutečné události z okolí obce, simulace školního poplachu s „následkem“ pro danou třídu.
2. Rozdělení handicapů a rolí (vozičkáři, slepí, hluchoněmí a jejich asistenti).
3. S těmito handicapy bez přestávky probíhá běžný režim dne, každodenní výuka, program, aktivity, oběd, nákupy, přestávky...po celou určenou dobu.
4. Zhodnocení celého dne, reflexe, co bylo příjemné, co náročné, těžké, co vyloženě nepříjemné, co bychom mohli příště udělat lépe.

Rizika:

Nezapojení se do aktivit.

Zesměšňování a nebrání vážně svých „přidělených“ handicapů.

Nevstřícnost okolí, ostatních zaměstnanců, zúčastněných.

Materiální potřeby:

vozičky

šátky pro „slepé“

Poznámky:

Prokonzultovat s ředitelem rozvrh; informovat ostatní vyučující; zapůjčení materiálu a pomůcek (vozičky); dobře promyslet skupiny a role; doporučuje se utajení do daného dne; informovanost celé školy, aby ostatní žáci věděli, co se děje; dodržovat zásady bezpečnosti a respektu k přání druhého; informovat jídelnu; zajistit fotodokumentaci.

Možné navazující aktivity:

Beseda s handicapovanými, využití ve slohu - úvaha, reportáž - záznam dne s vlastním hodnocením, článek do místního tisku, anketa na zkušenosti s handicapovanými, postoj k nim.

9.4.4. Společný den 2. a 8. třídy

Cíl:

Seznámení se spolužáky z jiného ročníku prostřednictvím společných aktivit přispívá k utváření dobrých mezilidských vztahů a vzájemného respektu ve třídě i mimo ni.

Utváření a rozvíjení základních dovedností pro spolupráci.

Osvojení základních sociálních dovedností, především u starších žáků se rozvíjí určitý druh zodpovědnosti za své mladší spolužáky.

Průřezové téma:

OSV - mezilidské vztahy, vzájemné poznávání ve skupině, třídě, škole

- péče o dobré vztahy, respektování

Cílová skupina:

2. a 8. třída.

Časový rámec:

24 hodin, projekt realizovaný v rámci jednoho dne.

Dopolední část je povinná pro všechny žáky v rámci výuky, odpolední část a spaní ve škole je dobrovolná.

Charakteristika:

Těžiště projektu spočívá ve společném soužití během jednoho školního dne. Den je tvořen dopolední povinnou částí a dobrovolným odpoledním programem se spaním ve škole. Prostřednictvím společné práce a společně tráveného času a zážitků se žáci 2. a 8. třídy lépe poznají. Vytváří se zde přátelské prostředí. Program je vhodný také jako výborná prevence proti šikaně.

Kroky realizace:

1. Příprava: den předem by mělo dojít v 8. třídě k detailnímu rozboru aktivit. Dochází k určitému symbolickému předání zodpovědnosti za jejich mladší spolužáky během společného dne.

2. Dopolední program: rozdělení do dvojic, vždy žák osmé a druhé třídy, nejlépe formou losování. Žák osmé třídy by měl převzít za svého druháka „patronát“.

Vzájemné seznámení se prostřednictvím úkolu do vylosovaných dvojic, najít alespoň 5 věcí, které máte společné.

Představování dvojic.

Z vylosovaných dvojic vytvoříme skupiny po 4 až 6, vždy 2 až 3 dvojice dohromady.

Zadání společného úkolu na celé dopolední vyučování (sepsání příběhu o fiktivní květině, tvorečku... a následně tuto květinu, tvora vyrobit).

Přehledka vzniklých děl, fotodokumentace.

Dopolední povinná část končí obědem.

3. Odpolední program: pohybové aktivity venku - ve vylosovaných dvojicích i každý sám za sebe (hra na schovávanou, hra na hada, procházka do lesa, stavění příbytků).

Táborák na zahradě s opékáním špekáčků.

Společné zhodnocení dne.

Večerní hygiena.

Příběh či pohádka na dobrou noc, další variantou je promítání večerníčku.

Večerka pro žáky 2. třídy.

Program pro žáky 8. třídy pokračuje promítáním filmu (doporučení - Společnost mrtvých básníků).

Večerka pro žáky 8. třídy.

4. Následující den: společná snídaně a rozchod domů.

Rizika:

Nepřijetí programu žáky 8. třídy, důležitá motivace den předem.

Počasí - je třeba mít připravenou mokrou variantu.

Nepochopení rodičů.

Materiální potřeby:

různé druhy papírů k výrobě květin, postaviček ...kancelářský, tvrdý, krepový, barevné papíry, kartony, papírové ruličky...

časopisy na rozstříhání

nůžky

barvy, fixy

látky, polystyrén

jídlo a pomůcky k táboráku

Multikulturní výchova

9.4.5. Tenkrát v tom Vietnamě

Cíle projektu:

Žák se seznámí s odlišnou kulturou, obyvatelstvem země regionu JV Asie.

Získá informace o důvodech přítomnosti lidí vietnamského původu na našem území.

Získá jiný pohled na problematiku odlišné kultury na území ČR.

Vybudování tolerantního postoje k národnostní menšině.

Průřezové téma:

Multikulturní výchova

Cílová skupina:

7. třída (8. třída).

Časový rámec projektu:

3 hodiny (dopoledne).

Charakteristika:

Hlavní idea projektu spočívá v získání nového náhledu na vietnamské obyvatelstvo žijící na území ČR. Žáci budou prostřednictvím obrazové prezentace seznámeni s jejich domovem. Další část bude věnována objasněním skutečnosti, jak se vietnamské obyvatelstvo objevovalo v ČR a v poslední části bude kladen důraz na percepci spolužití Čechů a Vietnamců. V této fázi pomohou k pochopení problematiky motivační hry. Samotný závěr bude patřit diskusi, zpětné vazbě a hodnocení celé aktivity.

Celkově by měl projekt posílit a vybudovat tolerantní smýšlení žáků k národnostním menšinám. Při realizaci projektu se budeme snažit o vytvoření přátelské atmosféry.

Kroky realizace:

1. Multimediální prezentace o Vietnamské republice.
2. „Proč tady jsou“ - obeznámení s historií příchodu Vietnamců do ČR (ČSSR).
3. Současný pohled na Vietnamce a kulturu v ČR - jak to vnímají žáci (aktivita typu mentální mapa - brainstorming).
4. Autentická výpověď žáka - Vietnamce (žák naší školy - narozen v ČR, rok pobytu ve Vietnamu).
5. Motivační hra „Tichá pošta“.
6. Zadání pracovního listu a vypracování ve skupinách
7. Případná diskuze a hodnocení (přínos pro děti), (alternativně beseda s vietnamským obchodníkem žijícím v ČR).
8. Hodnocení (poslední krok realizace je povinný).

Rizika:

Časová dotace.

Konfrontační tendence.

Nezájem z řad žáků.

Zjednodušování tématu projektu.

Materiální potřeby:

kancelářský papír, velkoformátové papíry na mentální mapu

fixy, lepicí páska

notebook

dataprojektor

přehrávač audiozáznamů

pracovní list

Informační zdroje:

internet, veřejná knihovna

Možné výstupy:

mentální mapa Vietnamu

pracovní list

Přílohy:

fotografie z autentického studijního pobytu

ukázka vietnamských tiskovin a časopisů

česko - vietnamský slovník

text motivační hry Tichá pošta

9.5. Důvěrové aktivity

Osobnostní a sociální výchova

9.5.1. Pád důvěry

Cíl:

Rozvíjení vztahů ve skupině, stmelení kolektivu.

Posílení důvěry ve skupině.

Průřezové téma:

Osobnostní a sociální výchova

Cílová skupina:

Žáci od 8. tříd.

Časový rámec:

Cca 1hod.

Charakteristika:

Důvěrová aktivita, při které z vyvýšeného místa studenti volným pádem padají do náručí svých spolužáků. Padají po zádech či popředu do připravených zachycujících žáků.

Kroky realizace:

1. Vybereme vyvýšené místo asi 1,5m nad zemí, na kterém je možné pevně stát.
2. Studenti vytvoří dvojřad pod tímto místem, čelem k sobě. Vytvoří ulici a předpaží ruce. Mohou si ruce i spojit, aby byli pevnější.
3. Padající žák si připaží a zpevní tělo. Vzájemnou komunikací se dotazuje, jestli chytající jsou připraveni a soustředěni. Pokud tomu tak je, může zpevněný padat do přichystaných náručí.
4. Žáci při ukončení dopadu mohou padaného posílat až na konec řady.
5. Postupně se dobrovolně vystřídají všichni jedinci.

Rizika:

Nutné koordinovat všechny žáky, vybízet k soustředění a spolupráci.

Zajistit maximální bezpečnost pro padajícího jednotlivce.

Aktivita je dobrovolná

Reflexe:

Uvědomění si, zda každý při zachytávání plně důvěřoval svým spolužákům.

Bylo to pro mě příjemné, nepříjemné.

Materiální potřeby:

vyvýšené místo

bezpečné prostředí

9.5.2. Autíčka

Cíl:

Vzájemný rozvoj vztahů.

Vzájemná důvěra ve skupině.

Průřezové téma:

Osobnostní a sociální výchova

Cílová skupina:

Žáci od 8. tříd.

Časový rámec:

Cca 20 min.

Charakteristika:

Vytvoří se dvojice a jeden je řidič a druhý autíčko. Autíčko si zaváže oči a nechá se vést řidičem. Vkládá do řidiče veškerou důvěru, že nedojde k nějaké nehodě, apod. Touto formou můžeme autíčko provést po určitém terénu, na hřišti, ve městě, atd... a přitom můžeme popisovat, co vidíme, apod.

Kroky realizace:

1. Žáky rozdělíme náhodně nebo podle sympatií do dvojic.
2. Vysvětlíme jim, čím se právě stávají a jeden z dvojice si zaváže oči.
3. Řidič vodí autíčko po vymezeném prostoru a popisuje, kudy projíždí, může si něco zajímavého hmatem osahat, apod.
4. Po vymezené době si role vyměníme.

Poznámka: Uvádějící musí kontrolovat průběh aktivity, sledovat a vyhodnocovat nebezpečné podmínky a včas reagovat. Aktivita by měla být dobrovolná, respektovat ty, co se nebudou chtít zúčastnit.

Reflexe:

Jak jsme se cítili?

Jaká role mi byla bližší a proč?

Důvěřoval jsem zcela tomu druhému?

Která část byla pro mě zajímavá?

Rizika:

Jedinci, kteří záměrně druhé vedou do nebezpečných či nepříjemných situací.

Dbát na bezpečnost.

Materiální potřeby:

šátky na oči

vhodné prostředí

9.6. Týmové aktivity

Osobnostní a sociální výchova

9.6.1. Obrův prsten

Cíl:

Vzájemný rozvoj vztahů, respektování druhého, tolerance.

Týmová spolupráce, komunikace.

Odkrývání osobnostních rysů.

Průřezové téma:

Osobnostní a sociální výchova - komunikace

Cílová skupina:

Žáci od 9. třídy, aspoň 8 členů

Časový rámec:

Cca 25 min.

Charakteristika:

Hůl vysoká 4 metry představuje obrův prst. Jedná se o dřevěnou tyč, která je hladká a pevná. Úkolem skupiny je, aby na kolmo postavenou tyč navlékli prsten (ten představuje pneumatika z osobního vozu), aniž by se dotkli prstu (tyče). Prsten je nutné položit bez dotyku tyče až na zem. Jednotliví členové musí přijít na nějakou možnost splnění úkolu. Při nezdaru můžeme dát více pokusů, nebo pokusy omezit. Tyč si členové drží sami, nesmí použít žádné jiné opěrné pomůcky.

Kroky realizace:

1. Vybereme bezpečné prostředí, nachystáme dřevěnou tyč a pneumatiku.
2. Uvedeme krátkou motivaci, že obrovi musíme nasadit prsten, aniž by se probudil. Probuzení nastane při doteku prstu prstenem (tyče a pneumatiky)
3. Vysvětlíme pravidla a necháme skupinu jednat.
4. Úkol je splněn, pokud ve vymezeném čase a za stanovených pravidel zvládnou pneumatiku nasadit na kolmou tyč a položit ji až na zem.

Reflexe:

Jak se jim spolupracovalo?

Kde byla chyba při komunikaci?

Kdo měl jaké role?

Rizika:

Dbát na bezpečnost, pády, zvedání břemen u jedinců se zdravotními problémy!!!

Materiální potřeby:

vyrobená dřevěná tyč

pneumatika

9.6.2. Lyže

Cíl:

Vzájemný rozvoj vztahů, respektování druhého, tolerance.

Týmová spolupráce.

Odkrývání osobnostních rysů.

Průřezové téma:

Osobnostní a sociální výchova

Cílová skupina:

Od II. stupně ZŠ, 5 - 8 členů.

Časový rámec:

Cca 20 min.

Charakteristika:

Každý z nás ví, jak vypadá běžecký styl na lyžích. Obdobou je i tato aktivita, jen s tím rozdílem, že máme pouze velké lyže pro celou skupinu. Členové se postaví na tyto lyže a díky popruhům si je přidržují. Kdo popruhy nemá (může jich být méně), tak se jen veze. Skupina musí vymyslet systém, jak zvládnout projít vymezenou trať. Připomínáme, že nikdo nesmí z lyží spadnout, popř. přeskakovat z pravé na levou. Musíme dodržovat klasický běžecký styl.

Kroky realizace:

1. Vymezíme běžeckou trať, mohou zde být i překážky, zatačky, apod.
2. Vysvětlíme pravidla a necháme skupinu jednat.
3. Úkolem je dojít ve vymezeném čase do cíle.

Reflexe:

Jak se jim spolupracovalo?

Kde byla chyba při komunikaci?

Kdo měl jaké role?

Rizika:

Nepřijímání jedinci, se kterými ostatní nechtějí spolupracovat.

Materiální potřeby:

vyrobené dřevěné lyže

překážky na trati

9.6.3. Pavučina

Cíl:

Vzájemný rozvoj vztahů ve skupině.

Týmová spolupráce.

Odkrývání osobnostních rysů, rolí.

Průřezové téma:

Osobnostní a sociální výchova

Cílová skupina:

Od II. stupně ZŠ.

Časový rámec:

Cca 25 min.

Charakteristika:

Imaginárně si představíme, že přes cestu máme překážku - pavoučí síť. Abychom mohli pokračovat dále, musíme síť prolézt, jinudy cesta nevede. Ovšem při prolézání se nesmíme dotknout sítě, jinak vyleze jedovatý pavouk, který naše snažení zmaří.

Mezi dva stromy natáhneme síť vyrobenou z provázků. Jednotlivá oka a výška sítě musí být přizpůsobena skupině. Úkolem žáků je dostat se na druhou stranu za síť. Tam ale nikdo není. Ovšem síť (provázku) se nesmí nikdo dotknout a musíme využít všechna oka v pavučině. Pokud dojde k doteku sítě, musí se pokus opakovat, popřípadě se musí všichni úspěšně, kteří jsou už za sítí, vrátit zpět.

Důležité je, že žáci musí prolézt všichni.

Kroky realizace:

1. Vymezíme vhodný prostor - stromy, mezi které můžeme napnout dva provazy. Z malých provázků pak vytvoříme oka na síti.
2. Vysvětlíme pravidla a necháme skupinu jednat. Vhodné řešení neprozrazujeme.

Poznámka: Pokud skupině se příliš nedaří, můžeme zlehčit pravidla. Za každý dotek vysouvá pavouk jednu nohu (má jich osm).

Reflexe:

Byla dobrá spolupráce, nebo se každý snažil za sebe?

Jaké se ukázaly role ve skupině?

Rizika:

Nedodržování pravidel.

Dbáme na bezpečnost (pády, neudržení druhého).

Materiální potřeby:

provazy

provázky

vhodný a bezpečný prostor

9.6.4. Koberec

Cíl:

Vzájemný rozvoj vztahů ve skupině.

Týmová spolupráce.

Odkrývání osobnostních rysů, rolí.

Průřezové téma:

Osobnostní a sociální výchova

Cílová skupina:

Od II. stupně ZŠ, 5 - 8 členů.

Časový rámec:

Cca 25 min.

Charakteristika:

Představíme si, že se z nacházíme na létajícím koberci v určité nadmořské výšce. Necháme všechny členy skupiny nastoupit na koberec přiměřené velikosti a jejich úkolem je otočit jej na ruby, aniž by se někdo postavil mimo tento koberec.

Kroky realizace:

1. Vymezíme vhodný prostor, na kterém bude koberec ležet.
2. Necháme všechny členy, aby nastoupili a motivačně jim povíme legendu o létajícím koberci.
3. Skupinu necháme jednat. Vhodné řešení neprozrazujeme.

Reflexe:

Spolupracovalo se vám dobře?

Byli jste otevřeni pro všechny vymyšlené návrhy?

Jaké se ukázaly role ve skupině?

V čem spočívaly největší nesnáze?

Rizika:

Nedodržování pravidel.

Dbáme na bezpečnost (pády, neudržení jeden druhého).

Materiální potřeby:

koberec (popř. deka) velikosti 1,5 na 2,5 m

vhodný a bezpečný prostor

9.6.5. Slepý čtverec

Cíl:

Vzájemný rozvoj vztahů ve skupině.

Týmová spolupráce, komunikace.

Odkrývání osobnostních rysů, rolí.

Průřezové téma:

Osobnostní a sociální výchova

Cílová skupina:

Žáci od 8. třídy, 5 - 8 členů.

Časový rámec:

Cca 25 min.

Charakteristika:

Zdánlivě jednoduchý úkol je vytvořit z lana čtverec, který skupina vytvoří se zavázanýma očima. Variantou u mladších žáků může být, že jeden naviguje ostatní (ten nemá zavázané oči) ke splnění úkolu.

Kroky realizace:

1. Vymezíme vhodný prostor, na kterém se budeme bezpečně pohybovat.
2. Všichni se postaví do řady a položíme jim do dlaní natažený provaz 15 - 20m.
3. Všem zavážeme oči a zadáme úkol.
4. Skupinu necháme samostatně jednat. Vhodné řešení neprozrazujeme, neradíme,
5. Ve vymezeném čase položí poskládaný obrazec na zem.
6. Zhodnotíme splnění úkolu.

Reflexe:

Spolupracovalo se vám dobře?

Byli jste otevřeni pro všechny vymyšlené návrhy?

Jaké se ukázaly role ve skupině?

V čem spočívaly největší nesnáze?

Jak probíhala komunikace?

Rizika:

Nedodržování pravidel.

Dbáme na bezpečnost (pády, náraz do překážky).

Materiální potřeby:

dlouhé lano (asi 20m)

vhodný a bezpečný prostor

9.6.6. Klávesnice

Cíl:

Spolupráce ve skupině.

Rozvoj komunikace.

Řešení problému.

Průřezové téma:

OSV - rozvoj komunikace

- rozvoj schopnosti řešit problémy

Cílová skupina:

Od II. stupně ZŠ, 8 - 10 osob.

Časový rámec:

30 minut.

Charakteristika:

Ve vyznačeném kruhu leží různě položené kartičky s čísly od 1 do 30. Úkolem skupiny je dotknout se co nejrychleji postupně těchto čísel, přičemž platí určitá pravidla vstupu do kruhu a dotyků země.

Kroky realizace:

1. Žáci se stávají uznávanými odborníky na zavírované klávesnice.
2. V prostoru vyznačíme lanem kruh, do kterého na zem libovolně položíme 30 kartiček s čísly. Tento kruh představuje „zavírovanou“ počítačovou klávesnici.
3. Úkolem skupiny je klávesnici „odvírovat“ tím způsobem, že se postupně podle pořadí dotknou všech kartiček. Dotýkat se mohou jakoukoli částí těla. Uvnitř kruhu se však může zároveň pohybovat pouze jedna noha a jedna ruka.
4. Skupina dostává čas na přípravu a domluvu taktiky, poté mají několik pokusů na to, aby tento problém vyřešili co nejrychleji.
5. Během domluvy, ani mezi pokusy, by hráči na klávesnici neměli vidět.
6. Délku vzdálenosti od startu ke klávesnici můžeme různě měnit, ne však během hry.
7. Po proběhlé aktivitě provádíme zpětnou vazbu na spolupráci ve skupině.

Rizika:

Pro instruktora je náročná kontrola doteků a pořadí jednotlivých kláves-kartiček ve správném pořadí.

Materiální potřeby:

kartičky s čísly 1 až 30 (vhodné jsou zalaminované či jinak zpevněné)

lano na ohraničení kruhu

stopky

9.6.7. Děravé potrubí

Cíl:

Spolupráce ve skupině.

Schopnost řešit společně problém.

Zábava.

Komunikace.

Prožití společného úspěchu.

Průřezové téma:

OSV - rozvoj spolupráce ve skupině

- dělení úkolů

- společné řešení problému

Cílová skupina:

Od II. stupně ZŠ, 5 - 8 osob.

Časový rámec:

30 minut.

Charakteristika:

Do provrtané PVC trubky, kterou postavíme a na spodním konci zaslepíme, vhodíme ping-pongový míček. Úkolem skupiny je dostat míček z trubky ven, přičemž jediná pomůcka, kterou mohou použít, je voda.

Kroky realizace:

1. Motivace přizpůsobená věku účastníků.
2. Ve venkovním prostoru vertikálně umístíme provrtanou PVC trubku, nebo ji přímo může držet jeden z účastníků. Do této trubky vhodíme ping-pongový míček.
3. Úkolem skupiny je dostat míček opět z trubky ven, přičemž trubka zůstává neustále v této poloze a jediné co k tomu žáci mohou použít, je zdroj vody.
4. Voda, kterou skupina do trubky lije bez pomůcek!!!, postupně začíná otvory vytékat a na všech je, jak budou postupovat dál.
5. Skupině dáme prostor na domluvu a přípravu, pak se pouští do řešení úkolu.
6. Tuto aktivitu doporučujeme provádět pouze venku a za teplých slunných dnů.

Rizika:

Materiální potřeby:

PVC trubka s otvory

ping-pongový míček

prostředí, kde se vyskytuje voda nebo alespoň kyblík s vodou

9.6.8. Pevnost Boyard

Cíl:

Spolupráce ve skupině.
Společné řešení problému.
Zábava, komunikace.
Prožití společného úspěchu.

Průřezové téma:

OSV - spolupráce ve skupině
- společné řešení problému

Cílová skupina:

Od II. stupně ZŠ.

Časový rámec:

1,5 - 2 hodiny.

Charakteristika:

Účastníci jsou rozděleni do menších skupin 5 lidí a v těchto skupinách prochází stanovišti, na kterých je čekají různé úkoly. Za splnění dostává skupina indicii - papírek, na kterém je napsáno slovo. Těchto indicií může získat tolik, kolik je připravených stanovišť. Čím více, tím lépe, neboť ze získaných indicií skládá skupina dohromady „klíčové“ slovo, které otvírá cestu k „pokladu“.

Kroky realizace:

1. Tajemná bytost vítá účastníky na své pevnosti, která skrývá poklad. Získat jej mohou jen ti nejodvážnější.
2. Vytvoříme menší skupinky.
3. Vysvětlíme pravidla.
4. Celkově na hru 60 minut od startu.
5. Jako první musí najít mapu, je jedna pro všechny a zůstává viset na místě.
6. Tým se nesmí rozdělit, drží vždy pohromadě. Každý tým hraje sám za sebe.
7. Za splnění úkolu se získají indicie a z nich klíčové slovo.
8. Úkol může plnit buď celá skupina, nebo vybraný jednotlivec.
9. Pokud je stanoviště obsazeno, dovnitř se nesmí, ale může se počkat nebo přejít na další.
10. Počet stanovišť by měl být totožný s počtem skupin, doporučujeme udělat jich dokonce víc, to ovšem vyžaduje dostatečný počet instruktorů.
11. Na konci jde tým „pod šachtu“ (schodiště nebo nějaký prostor, odkud mohou shora dostat „poklad“), zavolá jednotně heslo a zazvoní na zvoneček. Pokud je heslo správné, vysype se shora poklad.
12. Úkoly na jednotlivých stanovištích by měly být rozmanité:
 - luštění hlavolamu
 - skládání obřího puzzle v časovém limitu
 - poznávání vůní poslepu
 - slanění do studny
 - Kimova hra
 - Štafeta se svíčkou

Rizika:

Neochota žáků spolupracovat s vybranou skupinou.
Nevhodně zvolené úkoly na stanovištích.

Málo instruktorů na stanovištích, je dobré zapojit i pedagogický doprovod.

Materiální potřeby:

kostým pro tajemnou bytost

mapa se zakreslenými stanovišti

pomůcky a potřeby na jednotlivá stanoviště

svíčky, louče

znělka Pevnosti Boyard pro vykreslení atmosféry

odměna-poklad-sladkosti

zvoneček

9.6.9. Kouzelná hůlka

Cíl:

Spolupráce ve skupině, komunikace.

Průřezové téma:

OSV - rozvoj spolupráce ve skupině
- schopnost řešit problém

Cílová skupina:

Od II. stupně ZŠ, 8 - 10 osob podle délky hůlky.

Časový rámec:

20 minut.

Charakteristika:

Žáci stojí ve dvou řadách naproti sobě. Na natažený ukazováček jim položíme dřevěnou hůlku. Jejich úkolem je za dodržení určitých pravidel tuto hůlku položit na zem.

Kroky realizace:

1. Žákům představíme kouzelnou hůlku a vysvětlíme, v čem její kouzlo spočívá: hůlka létá a je velmi těžké dostat ji na zem.
2. Žáci vytvoří dvě řady naproti sobě na vzdálenost 30 cm. Předpaží libovolnou ruku a natáhnou ukazováček tak, aby se vzájemně nedotýkali, ale všechny ukazováčky aby byly v jedné řadě - zipový způsob. Na jejich ukazováčky jim položíme hůlku.
3. Úkolem skupiny je položit tuto hůlku na zem, přičemž platí, že se každý musí po celou dobu hůlky dotýkat a ukazováček musí mít natažený, hůlka je na něm volně položená.
4. Čím je hůlka lehčí, tím těžší je pro skupinu dostat ji na zem, spíše bude stoupat směrem na horu, je kouzelná.
5. Po splnění úkolu doporučujeme aktivitu rozebrat.

Rizika:

Nespolupráce skupiny, neochota.

Špatná nálada z neúspěchu při plnění úkolu.

Materiální potřeby:

dřevěná lehká hůlka asi 80cm dlouhá

9.6.10. Husí krk

Cíl:

Rozvoj spolupráce ve skupině.

Rozvoj komunikace.

Společné řešení problému.

Tvořivost.

Průřezové téma:

OSV- spolupráce ve skupině

- řešení problému

- rozvoj komunikace

- tvořivost

Cílová skupina:

Od 8. třídy ZŠ, pro 6 - 10 členů.

Časový rámec:

70 minut.

Charakteristika:

Žáci dostanou do skupin husí krk, kuličku a pomůcky. Jejich úkolem je udělat z husího krku takový tvar, aby kulička projela celou trasu co nejpomaleji. Přitom musí najít místo a vymyslet způsob provedení.

Kroky realizace:

1. Žáci se rozdělí do skupin, minimálně 6 členů na skupinu.

2. Dostávají 15 minut na promyšlení strategie a nalezení místa, kde budou husí krk tvarovat.

3. Poté obdrží pomůcky, všichni stejné, 40 minut času na realizaci a 10 minut na odzkoušení.

4. Měření času, kdy kulička projíždí trasu husího krku.

5. Vyhodnocení aktivity.

6. Můžeme vyhodnotit estetický dojem.

Rizika:

Velké výšky, žáci by měli pracovat jen v takové výšce, kde dosáhnou rukama.

Mohou se zranit přílišným napnutím husího krku - hrozí prasknutí.

Materiální potřeby:

husí krk 25 metrů

provázky

izolepa

nůžky

kulička

stopky

9.7. Diskuzní, sebepoznávací aktivity

Osobnostní a sociální výchova

9.7.1. Tak to jsme my

Cíl :

Sebepoznání.

Uvědomění si svých schopností, zálib.

Seznámení se zájmy a nadáním ostatních členů, uvědomění si rozdílností.

Vnímání ostatních spolužáků.

Rozvoj tvořivosti.

Průřezové téma:

OSV - sebepoznání

- rozvoj vnímání druhých lidí a jejich společných a rozdílných rysů

Cílová skupina:

Od II. stupně ZŠ.

Časový rámec :

2 hodiny.

Charakteristika :

Do obrysu lidského těla, jednoho ze žáků, si postupně vyplňuje každý sám za sebe odpovědi na jednotlivé otázky do určených míst, hlava - na co myslí, oči - na co se rádi dívají, atd.

Po vyplnění se jednotlivé postavy prezentují před ostatními.

Kroky realizace:

1. Žáky rozdělíme do skupin.

2. Rozdáme jim fixy a pokyny. Na papíru A4 je napsáno:

Hlava - na co myslím, pravé ucho - co rád poslouchám, levé ucho - co nerad slyším, pravé oko - na co se rád dívám, levé oko - na co se nerad dívám, nos - co rád cítím a co mi naopak vadí, pravá ruka - v čem jsem šikovný, levá ruka - co mi nejde, břicho - co rád jím, co rád nemám, srdce - koho nosím v srdci, pravá noha - kam bych se rád podíval, levá noha - kam bych se nechtěl dostat.

3. Každá skupina dostane balící papír, jeden ze skupiny je na něho obkreslen.

4. Do tohoto obrysu pak každý sám za sebe doplňuje své odpovědi na otázky.

5. Skupina prezentuje výsledek své práce.

6. Diskuze nad jednotlivými názory.

Rizika:

Nespolupráce žáků.

Neochota sdílet s ostatními.

Materiální potřeby:

balící papír

papíry A4

fixy

pastelky

tužky

9.7.2. Erb

Cíl:

Vzájemné poznávání druhých žáků.

Sebezpoznání, komunikace.

Průřezové téma:

Osobnostní a sociální výchova

Cílová skupina:

Žáci od 7. třídy.

Časový rámec:

Cca 1,5 hod.

Charakteristika:

Šlechtické rody se vyznačovaly tím, že si tvořily vlastní znaky na erby. Ve znacích bylo znázorněno, čím je jaký rod výjimečný, jaké měl rod zaměření, ambice.

Každý z žáků si vytvoří erb, kterým bude prezentovat sám sebe, svoji individualitu a výjimečnost. Erb dostanou předtištěný, rozdělený na čtyři části.

Do jednotlivých částí napíší: svoje klady, svoje zápory, svoje vzory a symbol, který si nejčastěji kreslí.

Možností využití těchto polí je daleko více. Záleží, o jaký věk žáků se jedná a podle toho uzpůsobujeme témata na jednotlivá pole (budoucnost, motto, ...).

Kroky realizace:

1. Rozdáme instrukce a předtištěné erby.
2. Každý individuálně vyplní erb - můžeme být různě v prostoru, venku. Prostředí by mělo být klidné, inspirující. Pustíme relaxační hudbu a vymežíme orientační čas.
3. Jakmile všichni mají vyplněno, zvolíme určitou formu prezentace, např. prezentace v kruhu, ostatní se smí dotazovat, nebo bez dotazování, prezentace podobná vernisáži, apod. Prezentujeme jenom co chceme, nikoho nenutíme otvírat témata, která nechce.

Rizika:

Ostych, problém vystupování před publikem, výsměch některých jedinců k určitým tématům.

Reflexe:

Můžeme provést zpětné hodnocení, jak se jim jednotlivá témata zpracovávala, v čem byl největší problém, poznali na někom něco nového, co nevěděli.

Materiální potřeby:

papíry s erby

psací potřeby

podložky na psaní

hudba

příjemné prostředí

9.7.3. Vláček

Cíl:

Vzájemný rozvoj vztahů.

Zlepšení atmosféry ve skupině.

Pochopení rozdílného chování žáků v různých situacích, uvědomění si nutnosti tolerance.

Průřezové téma:

Osobnostní a sociální výchova

Cílová skupina:

Od II. stupně ZŠ.

Časový rámec:

Cca 15 min.

Charakteristika:

Aktivita nám umožňuje uvědomění si druhých, vnímání každého jednotlivce, sebepojetí. Vytvoříme vláček z osob, ve kterých se formou hry vymezují vlastní role.

Kroky realizace:

1. Děti se náhodně rozdělí do trojic - je dobré, aby předcházela nějaká rozehřívací aktivita.
2. Trojice žáků vytvoří uchopením na ramenou za sebou vláček. První hráč plní roli *Mašinky* - má zavřené oči, ruce pokrčené v loktech slouží jako nárazníky.
3. Druhý hráč - *Vagónek* - má také zavřené oči a je pouze pasivně veden.
4. Třetí hráč - *Strojvůdce* - má oči otevřené a celý vláček řídí tlakem na rameno hráče před sebou (ten předává signál Mašince) a vydává zvuky - ššššhů, ššššhů.
5. Vláček putuje v prostoru alespoň minutu. Žáci se vystřídají v rolích - jízdu tedy opakují třikrát a náležitě si ji užijí.
6. Po ukončení hry se dá dětem prostor k tomu, aby si uvědomili, ve které z rolí se cítili nejlépe. Následně vytvoří kruh s oddělením 3 skupinek: Mašinek, Vagónků a Strojvůdců.
7. Vysvětlí dětem, jaké povahové a charakterové rysy jsou v těchto rolích:
 - Mašinka - velká míra tolerance, schopnost přijmout případný neúspěch (srážka), velká míra důvěry.
 - Vagónek - nejlépe žádná míra odpovědnosti, manipulativní, možná i malá míra sebevědomí, vyhovuje mu pohodlí, nerad řeší konflikty („mrtvý brouk“).
 - Strojvedoucí - vůdčí osobnost, touží vynikat, rád organizuje, ale odpovědnost za neúspěch často přenáší na jiné, za neúspěchem však většinou stojí sám. Často netolerantní, odmítá manipulaci své osoby, ale sám velmi rád manipuluje.

Reflexe:

Reflexe se zaměřuje především na pochopení hry jako techniky, která má sebezpůsobovací potenciál - co jsme se o sobě dozvěděli, co nás překvapilo, kde se berou pocity, vůle, vlastnosti, v čem jsou výhodné či nevýhodné, jak lze využít dobrých, jak se zbavovat negativních... Dokážeme vůbec přijmout odhalení svého postavení v kolektivu a otevřeně vyjádřit své sebehodnocení? Do jaké míry může být tato hra strategií k usnadnění komunikace ve skupině?

Rizika:

Problémoví jedinci, kteří narušují hru svým chováním, ti, co mají problémy s dotykem druhých osob.

Materiální potřeby:

šátky na zavázání očí

vhodné prostředí

9.7.4. Strom sebeúcty

Cíl:

Vzájemné poznávání, sebepoznávání.

Zlepšení vztahu mezi žáky.

Průřezové téma:

Osobnostní a sociální výchova - mezilidské vztahy

- poznávání druhých osob

Cílová skupina:

Od II. stupně ZŠ.

Časový rámec:

Cca 20 min.

Charakteristika:

Aktivita je určena k uvědomění si sama sebe, vnímání každého jednotlivce, sebepojetí.

Kreativní formou znázorňujeme své vlastnosti a dovednosti ve formě stromu.

Kroky realizace:

1. Řízená imaginace, kterou je možné doplnit klidnou hudbou beze slov. Každý si najde ve třídě svůj prostor, kde se bude cítit dobře (na lavici, na zemi..).
2. Představíme si sama sebe jako strom. Začneme od kořenů. Vnímáme, jak se roztahují do šířky, do hloubky, jak jsou zkroucené nebo rovné, dosahují k vodě, mají spoustu malých, drobných kořínků. Pokračujeme přes kmen, uvědomujeme si jaký je, silný, tenký, ohebný, vrásčitý, jaká je kůra stromu, jak kmenem proudí míza, do větví a do koruny, jaké jsou větve, jak daleko, jak vysoko dosahují, co s nimi dělá vítr, je to košatá koruna nebo spíš vysoká....
3. Není důležitý druh stromu, nemusí být žádný konkrétní. Naposledy se na něj podíváme, od kořenů po korunu. Pomalu se v představě vracíme do třídy, otevřeme oči.
4. Na list papíru si každý nakreslí strom, který bude mít kořeny, kmen, větve. Není podstatná estetická stránka.
5. Do kořenů se vepíše to, co mu bylo „dáno“ - vlastnosti, schopnosti, nadání,... i to, co nám darovali rodiče výchovou - např. samostatnost, slušné jednání,....
6. Do koruny to, co jsem díky kořenům - vlastnostem, schopnostem, nadání... dokázal. Zdůrazňujeme, že nejde o dokonalost - např. umím hrát na housle (zúčastňuji se soutěží, hraji už 6 let), Důležité jsou malé drobnosti - např. umím pohlídat mladšího sourozence, umím uvařit jednoduchou večeři.
7. Až jsou všichni hotovi, vrátí se do kruhu. Rozdělíme je do skupinek podle věty „Je dobré, že jsi“ - 4 skupinky („je“, „dobře“, „že“, „jsi“). Tam si mohou, pokud chtějí, ukázat své stromy a povyprávět, co se objevilo v kořenech, co v koruně. Důležitá je dobrovolnost sdílení.

Varianta 1.:

Do kmene lze napsat zkušenosti, které jsme získali díky „kořenům“.

Varianta 2.:

Je-li ve skupině bezpečná atmosféra, můžeme na závěr udělat „tichou galerii“ - každý svůj obrázek stromu položí tak, aby byl vidět. V úplné tichosti si mohou prohlédnout obrázek ostatních. Hlavně bez komentáře. I smích může být vnímán jako komentář.

Reflexe:

Po sdílení ve skupinkách uzavřeme aktivitu v kruhu zpětnou reflexí - např. otázkami:
Jak se kdo cítil jako strom? Byla představa konkrétní? Něco zvláštního?
Co bylo těžší psát, kořeny či koruna? Proč?
Objevilo se něco, co nás překvapilo?
Chceme se podělit o nějakou zajímavost z diskuse ve skupinkách?

Poznámka:

Podle okolností je možné, aby každý v kruhu řekl nahlas alespoň jeden „kořen“ a jednu „větev“. Ve zpětné reflexi je dobré, dospějeme-li ke zjištění, že každý strom je něčím jiný, každému je něco dáno, má možnost být něčím zvláštním a pracovat na tom.

Rizika:

Odmítaný, nevěřící si žák - zesměšnění od ostatních.

Materiální potřeby:

papíry

kreslicí potřeby

9.7.5. Náramky

Cíl:

Vzájemný rozvoj vztahů.

Zlepšení atmosféry mezi dívkami a chlapci ve skupině.

Průřezové téma:

Osobnostní a sociální výchova

Cílová skupina:

Žáci od 8. tříd.

Časový rámec:

Cca 2 hod.

Charakteristika:

Aktivita je určena k uvědomění si druhých, vnímání každého jednotlivce, sebepojetí.

Vyrobené náramky slouží k oceňování jednotlivců ve skupině.

Kroky realizace:

1. Připravíme si jednoduché náramky z červené, žluté, černé a zelené bavlny. Dále pak 4 papíry s předepsanými větami - Jaké jsou holky, Jaké bychom je chtěli mít, Jací jsou kluci, Jaké bychom je chtěli mít.
2. Děti utvoří skupinu hochů a skupinu dívek, které budou nejdříve odděleně formou brainstormingu odpovídat na předepsané otázky (asi 10 min).
3. Následně se posadí obě skupiny proti sobě do půlkruhu (ne uzavřený kruh) a vzájemně si sdělí výsledky společných názorů. Nejlépe jednotliví mluvčí. Dívky i hoši mohou vyjádřit svůj souhlas či nesouhlas, požádat o vysvětlení, zvážit, co je možné na případném špatném hodnocení napravit. Uvádějící řídí diskusi, předem nastaví pravidla prezentace, aby nedošlo k vulgárním či agresivním slovním útokům. Pokud nastane situace, že jedna ze skupin není ochotna poukázat na žádná pozitiva, upozorní na jejich nevyvážený pohled.
4. V další fázi vyzve uvaděč děti k zamyšlení nad možností si navzájem osobně za cokoli pozitivního poděkovat (hoši dívkám a opačně) a na rovinu vyjádřit nespokojenost. V případě souhlasu až nyní přichází na řadu náramky a pravidla jejich udílení: a) je nutné dodržovat oslovení - Věrko, chci ti poděkovat za... to, že perfektně napovídáš, že máš často dobré nápady...., b) barvu náramku - červená = dík, žlutá = jiný účel (přijde na řadu později), zelená = vulgární slovník, černá = urážka, naštvání. V tuto chvíli je dobré uzavřít kruh, košík s náramky vložit doprostřed a nechat děti si aktivitu náležitě užít.
5. Zajímavou „šlehačkou na dortu“ celé aktivity je pozdější vybídnutí dětí k zamyšlení nad možností stejným způsobem požádat druhého o prominutí či dokonce odpuštění, provázeného současným uvázáním tajemného *žlutého náramku*.

Reflexe:

Probíhá ve dvou fázích sdílení - jejím předmětem je pojmenování pocitů při možnosti soudit druhé neadresně, radosti z vítězství při pochvale (oboustranně - ať už chválím či pochvalu přijímám), úlevy při přijetí omluvy, současně však napětí při odhalování problémů.

Rizika:

Uvádějící musí být připraven taktně a citlivě řešit konfliktní situace, řídit diskusi žáků.

Materiální potřeby:

4 papíry s předepsanými větami

náramky zadaných barev

kreslicí potřeby

9.7.6. Multisocio

Cíl:

Rozvoj dovedností diskutovat a naslouchat.

Rozvoj empatie, komunikačních dovedností.

Průřezové téma:

OSV - rozvoj dovedností diskutovat a naslouchat

- posilování respektování odlišných názorů a postojů, vnímání ostatních

Cílová skupina:

Od 8. třídy ZŠ.

Časový rámec:

1,5 hodiny.

Charakteristika:

Instruktor postupně dává otázky, na které musí účastníci ukázat jednoznačnou odpověď ano, či ne. Na každou položenou otázku jsou povoleny tři doplňující, které umožňují zjistit bližší názor na danou problematiku, rozebírají odpověď.

Účastníci se tak učí vhodně klást otázky a ptát se, protože doplňující dotazy jsou limitovány.

Kroky realizace:

1. Instruktor žáky seznámí s programem.
2. Žáci sedí v kruhu, aby na sebe viděli. V ruce mají kartičku s odpověďmi Ano, Ne.
3. Instruktor postupně dává otázky, na které žáci za pomoci kartiček odpovídají.
4. Po přečtení otázky necháváme chvíli na rozmyšlenou, poté zazvoníme na zvoneček a žáci musí ukázat na kartičce jednoznačnou odpověď Ano či Ne.
5. Po každé položené otázce je prostor na 3 doplňující otázky, přičemž platí pravidlo, že ten, který jednu doplňující otázku už položí, se nemůže zeptat podruhé (až u další položené otázky) a člověka, který je tázán jednou, se nemůžeme zeptat podruhé.
6. Pokud nejsou žádné doplňující otázky, přecházíme k další.
7. Otázky je možné směřovat k určitému tématu. Zpočátku volíme jednodušší, ne příliš osobní, aby žáci ztratili ostych. Typ otázek přizpůsobujeme věku účastníků.
8. Je možné žákům předem oznámit, jaký program je čeká a dát jim prostor psát anonymně na lístečky otázky, které je zajímají, a tím je aktivně zapojit do přípravy programu.
9. Příklad otázek: Jste pyšní, že jste Češi?
Darovali byste krev?
Už víte, čím byste chtěli v životě být?
Věříte v Boha? Chcete mít v životě děti?
Věříte v lásku na první pohled? Myslíte, že jste oblíbení?
10. Po oficiálním ukončení můžeme připravit "čajovnu", kde je možnost a prostor dál neformálně pokračovat ve výměně názorů.

Rizika:

Neochota odpovídat a sdílet osobní názory s ostatními.

Neschopnost dobře klást otázky.

Špatný výběr otázek.

Materiální potřeby:

připravené otázky

kartičky s odpověďmi Ano, Ne

zvoneček

9.7.7. Přání ve vztahu ke skupině

Cíl:

Rozvoj spolupráce a důvěry ve skupině.

Vytvoření pocitu sounáležitosti a přátelství ve skupině.

Zjištění problémů členů či celé skupiny, kvalita vztahů a atmosféry ve skupině.

Rozvoj empatie, citlivosti, upřímnosti.

Rozvoj dovednosti diskutovat a naslouchat, komunikačních dovedností.

Průřezové téma:

OSV - sebepoznání, sebezpřijetí

- nácvik naslouchání a mluvení, komunikace

- vnímání ostatních, vytváření a přijetí skupinou

- řešení konfliktů a nesnází, hledání shody

Cílová skupina:

Od II. stupně ZŠ.

Časový rámec:

1 až 2 hodiny.

Charakteristika:

Tato aktivita umožňuje žákům vyjádřit se ke vztahům ve třídě, k jednotlivým osobám, co komu vadí, nelíbí se něčí chování, někdo ho trápí, zlobí...

Důležitý je citlivý přístup, přítomnost lektora či pedagoga a především zhodnocení po proběhnutí aktivity. Možnost vyjádřit se, okomentovat vyřčené hodnocení...

Kroky realizace:

1. Skupina sedí v kruhu.

2. Postupně může každý, nebo jen kdo chce, říci ostatním, co ho na nich zlobí. Osloví konkrétně toho, koho se to týká.

3. Během doby, kdy jsou žáci oslovováni, se neomlouvají, ani se nebrání. Pouze vyslechnou, co druzí říkají.

4. Po ukončení sdělení mají prostor vyjádřit se k tomu, co bylo na jejich osobu řečeno.

5. Na závěr je důležité provést vyhodnocení:

- co jsem se o sobě dozvěděl

- jak se cítím

- jak to mohu změnit

- jsem se sebou spokojen

Rizika:

Psychická újma žáků.

Zatvrzení se, zaujmutí obranného postoje.

Materiální potřeby:

není potřeba žádných pomůcek

vhodná místnost

9.7.9. Pahorek

Cíl:

Vzájemný rozvoj vztahů, zaměření nad tématem práce, budoucnost. Kreativita, týmová spolupráce, skupinová komunikace.

Průřezové téma:

Osobnostní a sociální výchova

Cílová skupina:

Žáci od 8. třídy.

Časový rámec:

Cca 1,5 hod.

Charakteristika:

Smyslem celé aktivity je důležitost vzdělání, zamyšlení se nad svojí budoucností. Přitom je rozvíjena týmová spolupráce a hravost. Celá aktivita je zaobalena do sportovního nádechu.

Studenti jsou rozděleni do skupin a jejich úkolem je týmově vyřešit úkoly a dojít až k poslednímu, který imaginárně otevírá budoucnost a uděluje osvědčení o schopnostech jednotlivce a o budoucím pracovním uplatnění.

Aktivita je uvedena scénkou. Manažer firmy, který zkoumá připravenost jednotlivce k budoucímu povolání, přivítá všechny na výběrovém řízení. Seznámí všechny s průběhem zkoušky a představí své asistenty.

Tematické úkoly jsou zaměřeny na:

1. úkol - základní vzdělání (otázka ze školního prostředí)
2. úkol - střední, vysoká škola (otázka z tohoto prostředí)
3. úkol - zkušenost, stáž v zahraničí (překlad z cizího jazyka)
4. úkol - fyzická práce (vynesení břemena...)
5. úkol - intelektuální práce (hlavolam...)
6. úkol - vyplnění formuláře Úřadu práce
7. úkol - získání osvědčení a pozvánky na závěrečný podnikový raut

Kroky realizace:

1. Vybereme vhodné prostředí, nejlépe kopec (čím náročnější, tím lépe), popř. schodiště s nejméně třemi podlažími.
2. Motivační scénkou všechny přivítáme na výběrovém řízení firmy.
3. Rozdělíme žáky do skupin.
4. Asistent si převezme účastníky konkurzu do místa A (pod pahorkem) a manažer se dostaví do místa B (na pahorku), kam se bude chodit pro zadání úkolů. Úkolů musí být stejně jako je členů v jednotlivých družstvech - na úkolech se střídají a nikdo nejde dvakrát za někoho jiného.
5. První členové z jednotlivých družstev vyběhnou k manažerovi pro zadání úkolů do bodu B. Tam převezmou zadání a běží zpět splnit úkol. Jakmile členové znají správné řešení, vybraní zástupci opět vyběhnou k manažerovi a prezentují splněný úkol. Pokud je vše správně, běží zpět ke své skupině a posílají druhého pro druhý úkol. Pokud se úkol nesplní správně, zadá manager náhradní zadání (např.: naučení textu, apod...).
6. Každý člen zdolá pahorek nejméně 4x - což symbolizuje náročnost životních zkoušek při získávání odborné kvalifikace.
7. Na závěr všichni v posledním úkolu získají osvědčení a pozvánku na večerní oslavu.

8. Na závěr by měla být oslava s rautem a slavnostní předání osvědčení o pracovních dovednostech.

Rizika:

Nespolupráce všech jedinců ve skupinkách, dbát na bezpečnost.

Reflexe:

Závěrem můžeme rozvést diskusi o tom, jak se jim spolupracovalo.

Byli schopni se domluvit na jednom členovi, překvapil někdo při plnění úkolů, apod.

Materiální potřeby:

připravené zadání úkolů v obálkách

pomůcky k daným úkolům

rozlišení úkolů pro každé družstvo zvlášť

připravené formuláře a pozvánky k závěrečnému rautu

kostýmy manažera a asistentů

Multikulturní výchova

9.7.10. Pohled na romskou problematiku

Cíl:

Vyjádření svých představ o romském etniku, realita a zaujatost.

Ujasnění si svých předsudků, stereotypů, tvorba vlastního obrazu.

Průřezové téma:

Multikulturní výchova

Osobnostní a sociální výchova

Cílová skupina:

Žáci od 8. tříd.

Časový rámec:

Cca 4 hod.

Charakteristika:

Tato aktivita obsahuje blok několika pohledů, několika informací na dané téma. Úkolem je poskytnout nové informace, podněty k přemýšlení nad danou kulturou. Začíná se kulturou romského etnika (lze ukázat jejich historii, rodinné vztahy, apod.) a pokračuje se našim konkrétním pohledem na Romy.

Kroky realizace:

1. Připravíme si **romskou hudbu** - celý blok zahájíme poslechem romských rytmů a písní. Pokud můžeme, nabídneme i romskou píseň k naučení se s kytarou. Na romské hudbě můžeme vidět postoj k životu - neustále se má oslavovat - smrt, narození, chudoba, nouze - „dnes tu jsme, zítra tu být nemusíme“.
2. V další fázi přejdeme k **romské slovesnosti** - k hádankám. Na nich lze ukázat veliký vztah k rodině, k pospolitosti, ke vztahu k přírodě, kočování a nuzným podmínkám jejich života.
3. Rozdělíme žáky do skupin a rozdáme jim předtištěné hádanky. Ve skupinách dostanou vymezenou dobu na hádání a formou soutěže mezi sebou soupeří. Úkolem je správně uhádnout co nejvíce hádanek.
4. Na konci tohoto bloku sdělíme správné řešení a určíme nejlepší skupinku. Je důležité, abychom okomentovali správné výsledky s tím, proč tomu tak je (důležité je, aby uvádějící měl dostatek informací o této problematice).
5. Po úvodním přiblížení se k romskému etniku následuje vytvoření našeho pohledu na Roma.
 - a) Rozdělíme žáky do tří skupin. Každá skupina dostane veliký balící papír, na který nakreslí siluetu člověka. Ta představuje nějakého Roma.
 - b) Pak se podle možností skupinky rozejdou, aby se nemohli navzájem ovlivňovat a do siluety Roma napíší veškeré asociace (jak Rom jedná, jak vypadá), které členy napadly (asi 15 min.).
 - c) Pak se skupinky sejdou a postupně (zastoupení mluvčím) prezentují, na jaká spojení došli.
 - d) Až tak učiní všichni, vypíšeme na další balící papír (po dohodě s žáky) jednotlivé asociace a přiřadíme k nim znaménka +, -, nebo neutrální. Jednotlivé nápisy ukazují naše představy života Romů a přiřazujeme naše hodnocení, jak nám se ten jejich život jeví.
 - e) Výsledek bude představovat, že negativní věci budou převyšovat nad pozitivními. V této části je nutné provést diskusi, proč tomu tak je.
 - f) Následně přečteme životopis dvou romských osob, které byly v životě úspěšné. A všichni dohromady napíší opět asociace (vlastnosti, schopnosti) těchto osob. Opět k nim přiřadíme znaménka a porovnáme, v čem se liší od předešlého obrazu.
 - g) Otevřeme diskusi v čem se liší a proč.

Reflexe:

Diskuse by měla směřovat k zamyšlení o našich představách odlišností, kolik informací přebíráme z médií neuváženě, jaké zkušenosti máme s jednotlivci a s většinou.

Během celé aktivity je nutné uvádět fakta a argumenty, které pedagog zná, a reagovat na podněty studentů.

Úkolem není druhé přesvědčovat, aby žáci měnili názor na tuto problematiku, ale aby více přemýšleli a drželi se historických faktů, a tím lépe porozuměli jednání této menšiny.

Rizika:

Xenofóbní jednání některých jedinců.

Materiální potřeby:

balící papíry, psací potřeby

kopie životopisů romských osob

kopie hádanek

romskou hudbu a texty

Přílohy:

Příloha č. 1

Romské hádanky

1. Mám takového bratra, bez nohou utíká, bez pusy píská.
2. Když nebije - umírá.
3. Mám bratra, který má jen jednu nohu a stále jen jeden klobouk nosí.
4. Jde přes vodu, mokrý není.
5. Co děláme všichni najednou?
6. Co udělá každé dítě, když se narodí?
7. Dvě sestry, všechno vidí, jen jedna druhou ne.
8. Mám dcerušku, která vlastní maso ujídá.
9. Jakých ryb je ve vodě nejvíc?
10. Na hlavě má kámen, v puse prst.
11. Mám takového bratra, když ho biješ - žije, když nebiješ - mrtvý je.
12. Kdo chodí hlavou dolů?
13. Je ti lehkou, když je těžká, je ti těžko, když je lehká.
14. Mám bratra, který dva týdny roste a dva týdny se zmenšuje.

Hádanky z českého i romského prostředí

1. Je malý sklípek, v něm řada slípek, červený kohoutek.
2. Letí, letí, křídla nemá, lehá, lehá, záda nemá, vrabčí brk je nad něj těžší, a přec stromům hlavu větší.
3. Metu, metu - nevymetu, nesu, nesu - nevynesu, až čas přijde, samo vyjde.
4. Sedí panna na hrádkách v devatero kabátkách a těm, kdo ji svlečou, slzy z očí tečou.
5. Třebaže ji lidi velmi dobře vidí, když ji vidí, musí říct, že nevidí vlastně nic.
6. Samo do jámy vleze, a kdyby přišlo tisíc koní, nevytáhnou to, až rosami vyleze.
7. Mosazné zvíře v kamenném chlívě, když se zařehce, slyšet na čtyři míle.
8. Ruce nemá - bije, křídla nemá - lítá.
9. Přijde k tobě oknem a nemůžeš ho vyhodit.

10. Chodí s tebou, nikdy tě neopustí, voda ho neutopí, oheň nespálí a duši nemá.
11. Mám bratra, co létá - křídla nemá, sedá - zadek nemá, (lehá - záda nemá) kouše - zuby nemá.
12. Mám takovou sestru, když ji řežu, sama pláču.
13. Černá matka, bílý syn.
14. V jednom červeném domečku, třicet dva bílých korálků.

Řešení hádanek:

Romské hádanky

1. vítr
2. srdce
3. hřebík
4. most
5. stárneme
6. místo pro další
7. oči
8. svíčka
9. mokrých
10. prstýnek
11. buben
12. cvoček v botě
13. kapsa
14. měsíc

Romské hádanky mají typickou formuli „mám bratra/sestru“, nejsou veršované (i vlivem překladu), představují duchovní svět Romů.

Hádanky z českého i romského prostředí

1. ústa, zuby, jazyk
2. sníh
3. světlo
4. cibule
5. tma
6. stín
7. zvon
8. zvon
9. slunce
10. stín
11. sníh
12. cibule
13. noc, den
14. ústa a zuby

Hádanky z českého prostředí jsou veršované a můžeme se žáků dotazovat na jednotlivé rozdíly, které hádanky jim připadaly těžké a proč.

Příloha č. 2

JUDr. Tomáš Holomek

Narodil se v roce 1911 v cikánské osadě Hraničky na jihovýchodní Moravě.

Jeho otec, Pavel Holomek, byl v osadě vajdou (starostou) a živil se handlováním s koňmi. Později si na konci nedaleké vesnice Svatobořice koupil malý domek, kde rodina až do války v klidu žila.

Tomáš Holomek tehdy začal chodit do školy, bylo mu už jedenáct let. Seděl v poslední lavici. Děti se posmívaly: „Cikán, cikán!“ Nejdříve ze školy utíkal, ale byl nadaný žák, ředitel svatobořické školy přišel za jeho otcem a povídá: „Pane Holomek, váš syn Tomáš musí studovat, jinak by to byla věčná škoda!“ Udělal přijímací zkoušky a už ze třetí třídy šel do gymnázia. „Do kvinty se mnou nikdo ze spolužáků nehovořil,“ vzpomíná pan Holomek. „Když potom měli pomaturitní slezinu, připomněl jsem jim to. Snad se pak styděli. Byly to většinou děti bohatých lidí - a já chudej Cikán! Až teprve potom, když viděli, že umím dvakrát víc než oni, že něčemu rozumím, tak se to změnilo.“

Cikán musí dokázat dvakrát víc než bílej, když chce, aby ho bílí uznali. Já dřel jako mezek! Měl jsem to nějak v sobě. A byl jsem na gymplu pořád s vyznamenáním. Když mi dal tatínek 40 halířů na koňskej buřt, abych nebyl ve třídě hladov, řekl jsem si: „Sakra, tak oni si to kvůli mně utrhnou od huby! Musím něco dokázat!“ Nebylo to jen tak, celá rodina si odříkala. Už na gymnáziu v Kyjově mluvil plyně francouzsky, německy a latinsky. Byl výborný sportovec, se svými bratry hrál ve fotbalovém mužstvu SK Svatobořice. Po maturitě šel studovat práva, nemuselo se chodit na přednášky, tak dával kondice a sháněl si peníze sám. Raději by si býval zvolil humanitní obor.

Za války se jako jediný z rodiny zachránil útekem na Slovensko, kde se skrýval v lesích a mezi Romy. Sám k tomu řekl: „Není dne, abych si ráno a večer, než jdu spát, nevzpomněl na rodiče a na bratry. Není jednoho jediného dne, abych na ně nemyslel. A to už je čtyřicet let od té doby, co se to stalo. Co jsem se v pětáctýřicátém dozvěděl, že tam všichni zemřeli. V Osvětimi. Rodiče a pět bratrů.“

Po válce pracoval jako vojenský prokurátor. Roku 1969 zakládal Svaz Cikánů-Romů.

Bylo mu tehdy přes šedesát let, vypadal však mnohem mladší, bez jediného šedého vlasu, plný energie, přitom důstojný a skutečně jaksi přísný - a velice charismatický člověk. Činnost Svazu byla krátká, položila však základy k vnímání vlastní romské identity. Později se stal poslancem parlamentu ČSSR.

Byl významným mužem ve společnosti. Jeho pověst přísného, ale spravedlivého cikánského prokurátora se dotkla i širší veřejnosti. Na Romy nikdy nezapomněl a všude se jednoznačně prezentoval jako Cikán. Mluvil krásně romsky.

JUDr. Tomáš Holomek patřil k nejvýznamnějším romským osobnostem. Prožil těžký život a ukázal cestu ostatním svým vlastním příkladem. Člověk může obdivovat, co dokázal, přes veškeré chyby, kterých se dopustil. Jeho původ a těžký život, který prožil, jej, stejně jako mnohé osobnosti té doby, vedl k upřímnému přesvědčení, že komunismus je ta pravá cesta. Byl mužem, který si dovedl zachovat svou tvář v dobách, kdy to nebylo jednoduché. Mohl to dokázat jen člověk silný duchem i tělem, člověk vyzbrojený znalostmi i dovednostmi. Snad by to mohlo sloužit jako příklad těm, kteří ztrácejí naději a sílu pod tlakem daleko méně obtížných situací a podmínek, než byly tehdejší. Základní síla a možnosti jsou ukryty v nás samých!

(Zpracováno podle: Holomek, Karel: Moravský Cigán - Tomáš Holomek. In Romano Džaniben 3-4/99, Hubschmannová, Milena: Rozhovor s JUDr. Tomášem Holomkem (1985). In Romano džaniben 3-4/99.)

Margita Lakatošová (23 let)

Moje české jméno je Margita Lakatošová, romské Ribizla. Narodila jsem se v měsíci Vánoc a je mi třiadvacet let. Jsem z (rodu) Bougešti. Moje maminka je také Bougešti. Její bratranec je prezidentem všech (olašských) Romů. Když mezi námi dojde k nějakým nepříjemnostem, řeší je on, on může říci, kdo měl pravdu. Může rozhodnout, že ten a ten rod zaplatí určité peníze (pokutu) tomu, koho poškodil. A když neví, co má dělat, poradí mu.

Narodila jsem se v Čechách ve Vrchlabí. Tam jsme měli dům. Ten dům postavili rodiče. Maminka s námi byla doma a tatínek pracoval, dokud nešel do důchodu. Chodil do vápenky a dělal ve dne v noci, abychom měli peníze.

Jsme čtyři děvčata. Nejstarší se vyučila prodavačkou, další dvě sestry mají jenom základní školu. Dvě nejstarší se vdaly a mají děti.

Poznala jsem romský život, ale i jak žijí ostatní. Měla jsem mnoho přátel mezi gádži. A nebyli to špatní lidé, byli z dobrých rodin. Nikdy jsem neměla problémy. Když jsem přišla na gymnázium, vyptávali se mě, jak žijeme. A tak jsem začala o Romech více přemýšlet.

Chtěla jsem studovat psychologii, ale nevzali mě. Šla jsem tedy na sociálně právní školu v Praze. Předtím jsem si myslela, že budu-li mít školu, znamená to všechno. Ale viděla jsem, že to všechno není. Škola skončila, měla jsem sice přátele - jenomže mně to nestačilo. Začala jsem chodit do divadel a na výstavy. Bylo to krásné, ale za nějaký čas i to pro mne ztratilo význam. Začala jsem věřit v Boha, bylo mi dvacet. Teď pracuji jako kurátorka na Praze 3.

Chtěla bych, aby i ostatní poznali romský život. Mnozí gádžové Romové neznají, nevidí jim do srdce, nerozumějí jim, zlobí se na ně a nemají je rádi. A Romové se zlobí na gádže. Kdybychom se vzájemně lépe znali, více bychom se milovali.

Dopomáhej nám, Bože, k tomu, abychom jeden druhého měli více rádi!

(Zkráceno Lakatošová, Margita: Ko sim (Kdo jsem). In Romano džaniben 1-3/94)

9.7.11. Poznávání cizích kultur

Cíl:

Získat informace o lidech jiných národností, uvědomit si odlišnosti jednotlivých kultur. Vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem a národům.

Průřezové téma:

Multikulturní výchova

Cílová skupina:

Žáci od 8. - 9. tříd.

Časový rámeček:

Cca 1,5 hod.

Charakteristika:

Aktivita umožňuje zpracovat formou dramatizace okruhy týkající se odlišností kultur, norem společenského chování, témata rodiny.

Kroky realizace:

1. Děti se rozdělí do tří skupin. Každá skupina obdrží od vyučujícího písemně zpracované informace o jedné určité rodině - arabské, indické, evropské.
2. Úkolem každé skupiny je, na základě daných informací a informací z předešlých vyučovacích hodin (vlastních zkušeností, z médií...), zdramatizovat zadanou situaci v rodině, popř. ji dotvořit, správně odpovědět na závěrečnou otázku.
3. Žáci z druhých skupin dramatizaci zhodnotí a pokusí se vyhodnotit i správnost odpovědi na závěrečné otázky. Reflexe může vyústit diskusí.

Poznámka: Učitel vyučovací hodinu časově řídí a podporuje kreativnost ve skupinách, kontroluje správnost odpovědí.

Rizika:

Osoby z problémových a disfunkčních rodin.

Materiální potřeby:

informace o jednotlivých rodinách
kostýmy

Příloha:

Arabská rodina

Vyznává islám (arabské náboženství), základem je pěkný harmonický vztah. Ženy mají zahalené tělo i obličej, jsou to vlídné a milující matky.

Muž může mít čtyři manželky, ale musí všechny dobře zaopatřit materiálně i svou přízní. Děti jsou pro muže velmi důležité (pokračování rodu), pokud v rodině schází, pak teprve muž přijímá další ženu do rodiny. S tím musí první manželka souhlasit, případně i další ženu vybere. Ženy a jejich děti však žijí odděleně, muž za nimi dochází a stará se o ně.

Dramatizace arabské rodiny:

Arabská rodina řeší všechny problémy společně (sejde se celé příbuzenstvo, všechny manželky). Vaším úkolem je vymyslet nějaký problém (např. vážný kázeňský přestupek dítěte), který rodina chce vyřešit. Každý člen rodiny navrhuje řešení problému (má právo k vyjadřování svého názoru). V arabské rodině je pravidlem, že děti respektují rodiče, souhlasí s jejich názorem. Protože arabská rodina je patriarchální (otec má rozhodující slovo a je velmi přísný), otec rozhodne o řešení problému.

Závěrečná otázka:

Která rozsáhlá území obývají Arabové?

(Správná odpověď: území severní Afriky, arabského poloostrova, Palestiny, Sýrie a Iráku.)

Indická rodina

Většina Indů žije velmi prostě a na hranici bídy - rákosový příbytek s udupanou hlínou, uvnitř chudě zařízená místnost rozdělená přepážkou na tři části (v jedné z nich mají dobytek), a přesto jsou to velmi milí lidé, radují se ze života a vypadají šťastně. Všichni si považují pomoci, která k nim přichází (např. adopce na dálku). Na jihu Indie, kde téměř neprší a oblast trpí velkým suchem, mají lidé velmi těžké životní podmínky a jsou převážně negramotní. Děti musí pomáhat rodičům pracovat na poli. Rodiče, protože většinou nedostali žádné vzdělání, často nechápou, co by mohlo dětem vzdělání přinést.

Dramatizace indické rodiny:

Chudou indickou rodinu navštíví sociální pracovnice, která vysvětluje rodičům důležitost vzdělání jejich dětí a žádá souhlas, aby jejich dítě bylo zařazeno do projektu „Adopce na dálku“ (zde získá finanční podporu na vzdělání). Rodiče, protože nemají žádné vzdělání a děti prací na poli zvyšují rodině příjem, nechápou, co by mohlo dětem vzdělání přinést. Dalším důvodem, proč dítě nebude chodit do školy, je, že rodina nemá peníze na dopravu do školy, na nákup uniformy, na učebnice a další pomůcky. Po opětovném vysvětlení významu vzdělání a finanční pomoci „adoptivních rodičů“ (sponzorujícím rodičem může být i třída spolužáků, parta kamarádů, jednotlivci...), rodiče souhlasí se zařazením dítěte do projektu a dítě začne chodit do školy.

Závěrečná otázka:

Na kterém poloostrově leží Indie, který oceán Indii omývá, které nejvyšší pohoří se rozkládá na severu.

(Správná odpověď: Indie leží na poloostrově Přední Indie, je omývána z jihu Indickým oceánem, na severu se rozkládá část pohoří Himaláje.)

Evropská rodina

Spravedlivé rozdělení povinností mezi matkou a otcem (při péči o rodinu).

Bezplatné povinné základní vzdělání pro všechny děti (integrace dětí se zdravotním znevýhodněním). Bohatá nabídka mimoškolních aktivit pro děti. Sociální dávky pro rodinu. Rovnoprávnost mezi mužem a ženou. Zvyšování životní úrovně rodiny (bydlení, vybavenost, oblečení, volnočasové aktivity, dovolená...).

Dramatizace evropské rodiny:

Předved'te ideální situaci v rodině (jak by to mělo být), kde probíhá demokratický výchovný styl (dítě má právo vyjádřit a obhájit svůj názor, rodič jeho činnost usměrňuje vhodnými argumenty, které dítě přijímá). Zaměřte se na široké možnosti využití volného času, na kvalitní služby (vzdělávání, zdravotní, sportovní, kulturní, informační, sociální...), které jsou rodinám s dětmi v Evropě poskytovány.

Závěrečná otázka:

Které oceány omývají Evropu, jak se nazývá nejvyšší pohoří Evropy, co víš o Evropské unii? (Správná odpověď: Atlantský a Severní ledový oceán, nejvyšším pohořím jsou Alpy, EU od r. 1991, dříve EHS, vstup ČR v r. 2004, spolupráce, odstranění hranic, společná měna, podpora zaostávajících oblastí EU...)

9.7.12. Chtěl bych se seznámit

Cíl:

Seznámení se s různými náboženskými skupinami, národy, subkulturami.
Uvědomit si rozdíly mezi jedinečností osobnosti, předsudky a specifiky dané skupiny.

Průřezové téma:

Multikulturní výchova

Cílová skupina:

Od II. stupně ZŠ.

Časový rámec:

Blok nejméně tří vyučovacích hodin.

Charakteristika:

Seznámení se s různými národy, náboženskými skupinami, popř. subkulturami probíhá v několika možnostech. Žáci formou hry poznávají odlišnosti druhých kultur a vytváří si vlastní poznatky, ukazuje se na předsudky.

Kroky realizace:

1. Motivační rituál s pozdravy:

Žáci se sesednou do kruhu, každý je zástupcem nějakého kmene (národa), vymyslí si nějaké gesto, které bude pro něj a jeho kmen typické (jedinečné), po kruhu každý postupně seznámí ostatní se svým gestem a to tak, že ho předvede a ostatní ho opakují, až se všichni vystřídají. Poté následuje část, kdy je zahájeno zdravení, které probíhá následovně:

nejprve pozdravím svým gestem, pak přidám gesto někoho z přítomných
ten mi odpoví svým gestem a opět pozdraví gestem někoho dalšího, atd.

2. Různé postavy:

Uvádějící rozvěsí balící papíry po místnosti, na každém z nich je silueta postavy a nápis, který sděluje, koho má silueta představovat. Záleží na uvádějícím, kterou linii zvolí, jestli:

náboženskou (muslim - muslimka, žid - židovka, křesťan - křesťanka)
národní (Ukrajinec - Ukrajinka, Vietnamec - Vietnamka, Američan - Američanka)
punker - punkera, skejt'ák - skejt'ačka, technař - technařka)

Je možné zvolit i jinou variantu.

Žáci se rozdělí do skupin (nejlépe trojice), každá trojice dostane fixy tři barev (modrou, zelenou a červenou). Společně si rozmyslí a potom do siluet postav na rozvěšených balících papírech vepisují:

Červeně - co o příslušné postavě určitě víme, fakta
Modře - co si myslíme, že víme, ale nejsme si tím úplně jistí
Zeleně - co si myslíme, náš názor

Pokud se v siluetě už vyskytuje charakteristika napsaná stejnou barvou, znovu ji nepiší.

3. Inzerát:

Každý žák (může být dvojice či trojice, záleží, s jak velkou skupinou pracujeme) dostane jednu kartičku s postavou (muslim - muslimka, atd.), žák má za úkol napsat seznamovací inzerát dané osoby (v inzerátu by se nemělo objevit slovo, které určitou postavu charakterizuje, např. muslim muslimka), pak se inzeráty očísloví a vystaví. Žáci si inzeráty přečtou a zkusí seřadit do dvojic podle toho, kdo by se podle nich měl seznámit.

Reflexe:

K bodu 1. - otázky typu:

Bylo těžké si všechna gesta zapamatovat?

Je důležité, abychom se lišili?

Měli bychom být všichni stejní?

Čím vším se můžeme lišit?

Znáte některé skupiny lidí, které mohou mít něco společného a zároveň se odlišují od ostatních?

K bodu 2. Žáci společně s učitelem proberou informace napsané červenou, modrou i zelenou fixou, posoudí správnost červených informací, fakta napsaná modře, která jsou pravdivá, zakroužkujeme červeně, v případě, že se v červeně a modře psaných slovech objeví názor namísto objektivní informace, zakroužkujeme jej zeleně. Na závěr se probere to, co je napsáno zeleně.

K bodu 3. Hodně záleží na charakteru inzerátu (při diskuzi odtajníme, kdo se za inzeráty skrývá), s žáky rozebereme, zda si myslí, že jimi vybrané dvojice se mohly seznámit a dobře spolu vycházet (proč ano, proč ne), zda bylo pro ně důležité více to, k jaké asi náboženské, národní skupině či subkultuře osoba patří, nebo spíše vlastnosti, které u partnera(rky) hledá.

Na závěr je možné žákům inzeráty přepsat do podoby pracovních listů, v kterých by mohli žáci barevně odlišit to, co je vlastnost hledané osobnosti, od toho, co je specifikem pro danou skupinu, popř. pokud se v inzerátech objeví něco, co bychom mohli chápat jako předsudek.

Varianta:

V části 3. je možné použít různé varianty (např. rozdat žákům spolu s postavou i fotografii člověka, který si inzerát bude psát) a pak na závěr k inzerátům postavy přiložit a spojit dvojice lidí, kteří by se podle jejich volby měli seznámit.

Další varianty se nabízí při samotném výběru postav, může být několik postav náležejících do stejné skupiny nebo pouze jeden muž a jedna žena ze stejné skupiny.

Tento blok můžeme zařadit u žáků, kteří již nějaké informace o národech, subkulturách, náboženstvích mají, popř. v části 2. jim poskytnout nějaké informační materiály.

Rizika:

Nedostatek pomůcek, studijních materiálů.

Nedostatek vymezeného času.

Nedostatek základních informací.

Materiální potřeby:

literatura

přístup k internetu

psací barevné potřeby

velké balící papíry, popř. potřebné fotografie

materiály k tématu: www.czechid.cz

9.7.13. Jednota v rozmanitosti

Cíl:

Podpora vztahů mezi výukovými předměty.
Zlepšení informovanosti a zájem žáků o jiné země.
Podpora týmové spolupráce.
Respektování odlišných kultur.

Průřezové téma:

Multikulturní výchova
Osobnostní a sociální výchova

Cílová skupina:

Žáci od 7. tříd.

Časový rámeček:

Aktivita vhodná jako projektový den, popř. několik vyučovacích hodin, další možností je interaktivní zážitkový kurz.

Charakteristika:

Hra umožňuje lépe pochopit a poznat strukturu Evropského společenství, uvědomění si odlišností jednotlivých zemí.

Úkolem žáků je prezentovat jednotlivé státy Evropské unie, různými způsoby je zpracovat a poskytnout informace ostatním.

Kroky realizace:

1. Třídu rozdělíme na skupiny po 3 - 4 žácích.
2. Žáci si vyberou jednotlivé země EU, které budou prezentovat.
3. Zpracování jednotlivých zemí je možné různými způsoby - hudba, symboly, významné osobnosti, jídlo.
4. Jednotlivé skupiny si vytvoří improvizované stánky, na kterých budou zemi prezentovat. Možnost je buď v interiéru školy nebo mimo školní prostředí.
5. Vlastní prezentace - necháme na tvořivosti žáků.
6. Někteří studenti se mohou stát reportéry, kteří navštíví všechny stánky a o akci vytvoří reportáž. Vše mohou zaznamenávat na videokameru.

Rizika:

Nedostatek pomůcek, studijních materiálů.
Nedostatek vymezeného času, nespolečné vedení školy.
Nezájem veřejnosti o vlastní prezentaci.

Materiální potřeby:

literatura
přístup k internetu
vhodné prostory pro přípravu: kuchyně, třídy (klubovny), prezentační prostor
kostýmy
hudební nástroje
hudba, hudební přehrávače

9.8. Tvořivé aktivity

Osobnostní a sociální výchova

9.8.1. Sázky

Cíl:

Vzájemný rozvoj vztahů, poznávání druhých.
Kreativita, týmová spolupráce, skupinová komunikace.

Průřezové téma:

Osobnostní a sociální výchova

Cílová skupina:

Od II. stupně ZŠ.

Časový rámec:

Cca 1,5 hod.

Charakteristika:

Úvodní motivací navodíme atmosféru sázkového prostředí, kde se sází na spolužáky a na jejich správné splnění úkolu, ovšem bez rizika. Všem bude přiznán kapitál, který mohou ve skupině zvýšit, nebo o něj přijít. Třída se rozdělí na skupiny a tyto budou mezi sebou soupeřit.

Žáci z jedné skupiny si vyberou zástupce, který bude plnit úkol. Přesné znění úkolu se dozví všichni později, na začátek uvaděč zadá mlživě úkol. Např.: vyberte jednoho ze skupiny o kom si myslíte, že je nejsilnější. Skupiny tak učiní a na tyto jednotlivce se bude sázet. Sází se na jednoho a nemusí být jen od nich. Tito soutěžící odejdou mimo místnost, a uvaděč přesně popíše, jaký úkol soutěžící čeká. Pak se ve skupinkách domlouvají na koho a kolik sází, o kom si myslí, že úkol splní nejlépe.

Kapitál, který jim bude nabídnut, může být např. 15 000 bodů a sázet se může max. celá částka, min. 100 bodů. Pokud skupina vsadí na člena, který vyhraje, získává dvojnásobek sázky, pokud prohraje, tak se částka odečte z celkového kapitálu.

Pak se pozvou soutěžící a vysvětlí se jim zadaný úkol. Důležité je, aby nesoutěžící nenapovídali na koho sázeli a na koho ne. V tomto případě by byla sázka odečtena z kapitálu (jako sankce za porušení pravidel).

Kroky realizace:

1. Motivační scénkou přivítáme všechny v sázkové hře bez rizika.
2. Rozdělíme žáky do skupin po 8 členech, jednotlivé skupiny si vymyslí název.
3. Vysvětlíme pravidla hry. Úkolů musí být stejně jako je členů v jednotlivých družstvech - na úkolech se střídají a nikdo nejde dvakrát za druhé.
4. Zadáme zkrácené zadání úkolu a všechny skupiny vyberou zástupce. Tito členové jsou soutěžící a odchází mimo místnost.
5. Pak vysvětlíme přesné znění úkolu a jednotlivé skupiny se dohodnou na koho a kolik budou sázet. Vše se zapíše na tabuli, tak aby soutěžící neviděli, na koho je vsazeno.
6. Potom přijdou soutěžící, vysvětlí se jim zadaný úkol a mohou plnit.
7. Po splnění úkolu se určí vítěz, spočítají se body a zhodnotí se soutěžní kolo. Následuje další úkol.
8. Na závěr se může sázená částka zněkolikanásobit tak, aby i ti poslední měli šanci výhry. Může se hrát i do mínusu kapitálu.
9. Vítězí to družstvo, které na závěr má nejvíce bodů a může být oceněno.

Možné typy úkolů:

Úkoly mohou být vědomostní, sportovní, humorné, apod.

Několik námětů:

Pro siláky - kdo vydrží nejdéle držet dvěma prsty obrácený kolíček na prádlo, ve kterém je papír

Pro labužníky - kdo nejrychleji sní oplatek bez použití rukou a řekne slovo Tatranka.

Pro šikovné - kdo nejrychleji poskládá levou rukou zápalky do krabičky.

Množství úkolů by mělo odpovídat počtu členů ve skupinách.

Rizika:

Ostych, nespolupráce všech jedinců ve skupinkách, neshoda ve společném sázení.

Nerespektování pravidel a prozrazování na koho je vsazeno.

Reflexe:

Závěrem můžeme rozvést diskusi o tom, jak se jim spolupracovalo.

Byli schopni se domluvit na jednom členovi, překvapil někdo při plnění úkolů.

Materiální potřeby:

dostatečné množství úkolů, k těmto úkolům všechny pomůcky a potřeby

tabulka, do které se budou zapisovat jména a jednotlivé sázky

kostýmy

světla

hudba

9.8.2. Videoklipy

Cíl:

Vzájemný rozvoj vztahů, poznávání druhých.

Kreativita, týmová spolupráce.

Průřezové téma:

Osobnostní a sociální výchova

Cílová skupina:

Žáci od 7. tříd.

Časový rámec:

Cca 2,5 hod.

Charakteristika:

Videoklipy je tvořivá aktivita, ve které se ztvární určitý hudební prvek. Může jít o prezentaci písně, tance, apod. Vlastní prezentaci necháváme vždy na jednotlivé skupině. Dobrým efektem je po nacvičení vystoupení natáčené na videokameru. Po ukončení všech nahrávek vytvoříme televizní studio, kde se uskuteční hudební pořad - hitparáda. A novinkami jsou videoklipy, které jsme natočili. Můžeme hlasovat o nejlepší videoklip.

Kroky realizace:

1. Motivační scénkou uvedeme televizní hitparádu a absenci dobrých hudebních klipů.
2. Rozdělíme žáky do skupin po 5 - 8 členech.
3. Nabídneme hudební nástroje, magnetofony, mp3 přehrávače, hudební CD, apod. Mohou využít i vlastní hudbu.
4. Vymezíme čas na přípravu. Nejméně 60 minut. Po nácvičku jednotlivé vystoupení natáčíme na videokameru.
5. Následuje setkání v „televizním studiu“ a prezentace videoklipů a hlasování o nejzdařilejší provedení.

Varianta:

Pokud není k dispozici natáčecí technika, můžeme prezentovat klipy v živém vystoupení.

Rizika:

Ostych, nespolečné všech jedinců ve skupinkách.

Nedohodnutí se na společné představě vystoupení.

Reflexe:

Závěrem můžeme rozvést diskusi o spolupráci.

Byli schopni se domluvit na jednom hudebním stylu, kdo byl nejtvůřivější, apod.

Materiální potřeby:

hudební nástroje

kostýmy, audio technika

CD přehrávače

mp3 přehrávače

PC reproduktory

zásoba hudebních žánrů

TV, popř. dataprojektor

PC sestavu

9.8.3. Galerie

Cíl:

Vyjádření pocitů z aktivity.

Zábava a rozvoj tvořivosti.

Průřezové téma:

Osobnostní a sociální výchova

Cílová skupina:

Od II. stupně ZŠ.

Časový rámeček:

1,5 hodiny.

Charakteristika:

V programu mají žáci možnost vyjádřit své pocity - zážitky nebo zkušenosti z proběhlého programu. Nabízí se jim několik možností, jak tyto zážitky ztvárnit. Na přípravu dostávají dostatečný časový prostor, pak začíná prezentace galerie před všemi zúčastněnými.

Kroky realizace:

1. Motivace přizpůsobená věku účastníků: vyhlášíme Galerii zážitků.
2. Během dnů strávených spolu na zážitkovém kurzu zažili žáci spoustu situací. Dostávají na výběr různé formy jejich zpracování a jejich následnou prezentaci před celou skupinou.
3. Na výběr dáváme: hudební formu, výtvarnou formu, pantomimu, herectví, tanec... (volnou disciplínu).
4. Je na nás, zda stanovíme potřebný počet žáků v jednotlivých skupinách či necháme volnost výběru. Je ovšem dobré zajistit obsazení každé skupiny kvůli pestrosti následující prezentace.
5. Žáci se rozdělí do jednotlivých skupin o různě velkém počtu. Je možné, že o některou prezentaci bude větší zájem, takže vznikne více skupin, které své dojmy ztvárňují stejnou formou.
6. Na přípravu je třeba dát dostatečný časový prostor (45 - 60 minut).
7. K dispozici jim dáme veškeré možné prostředky, které mohou pro prezentaci potřebovat.
8. Prezentace probíhá pro celou skupinu.

Variace: galerii směřujeme na probírané téma, např. kamarádství, naše třída.

Rizika:

Materiální potřeby:

papírový materiál - dostatečné množství různých formátů a barevných papírů

barvy

pastelky

fixy, nůžky

lepidla

kostýmy

CD přehrávače, hudba

hudební nástroje

9.8.4. Hád'ata

Cíl:

Porozumění sobě samému, pojmenování svých pocitů.

Sebevyjádření.

Porozumění druhým.

Rozvoj neverbální komunikace.

Poznávání jiných kultur.

Vzájemný respekt, uvědomění si odlišností, vzájemné obohacení.

Průřezové téma:

OSV - rozvoj neverbální komunikace

- rozvoj tvořivosti, fantazie

- vnímání ostatních lidí a tvorů

Cílová skupina:

Od II. stupně ZŠ.

Časový rámec:

2 hodiny.

Charakteristika:

Na příkladech s hád'aty si žáci zkusí různé modelové situace ze života hadů a snaží se je dramaticky ztvárnit. Přitom si uvědomují odlišnosti a rozdíly mezi sebou.

Kroky realizace:

1. Krátký úvod na úrovni odpovídajícího stupně: jak hadi komunikují, čím se živí, v jakém prostředí žijí.
2. Dramatizace s hadem a provázkem. Na lístečkách jsou sepsány různé situace, do nichž se může had dostat: připravuje se ke skoku na kořist, útočí, pochutnává si na kořisti, odpočívá, tančí...
3. Děti se snaží zadanou situaci vyjádřit pomocí hadru a provázku, vzájemně se předvádějí a hádají, kdo co představuje.
4. Do páru si žáci najdou někoho, s kým si povídají, tzn. zkusí, kdo s nimi bude ochoten navázat rozhovor. Důležité je být citlivý a pozorný, zda se k sobě hodí.
5. Přečtený (převyprávěný) příběh o hadech z jiných kultur - např. z Bible.
6. Shrnutí celé aktivity.

Rizika:

Neochota a nespolupráce žáků.

Stud žáků.

Materiálové potřeby:

lístky s úkoly pro hady

provázky pro každé dítě

šátky

šály

VIII A

www.zsletohrad.cz

9.8.5. www.spolužáci.cz

Cíl:

Rozvíjení vztahů ve skupině, stmelení kolektivu.

Sebezpoznání, komunikace.

Průřezové téma:

Osobnostní a sociální výchova

Cílová skupina:

Žáci od 8. tříd.

Časový rámec:

Cca 2 hodiny.

Charakteristika:

Každý určitě zná možnost založit si internetovou stránku třídy na internetovém serveru seznam.cz. Na těchto stránkách jsou informace o studentech, o jejich životě, pozvánky, přání, apod.

Žáci dostanou za úkol vytvořit společné výtvarné dílo, nebo-li vytvořit www stránky své třídy. Stránka bude výtvarně zpracovaná a měla by charakterizovat danou třídu. Pro umocnění pocitu jedinečnosti této stránky je dobré, když žákům zhotovíme fotografický portrét, který si pak nalepí na zpracované stránky.

Kroky realizace:

1. Vyzdvihneme výhody internetových stránek, zejména stránky spolužáci.cz
2. Zadáme úkol vytvořit si svoje vlastní stránky s tím, že veškeré zpracování necháme na tvořivosti studentů - koláž, malování, kreslení.
3. Rozdáme vlastní portréty, které pak mohou nalepit, třeba i různě upravené, na tyto stránky.
4. Můžeme rozdat i obálky, do kterých si mohou psát vzkazy - celé stránky si vyvěsí ve třídě.

Varianta:

Rozdělíme třídu na více skupin a každá skupina zvlášť vytvoří část třídy. Na konec všechny části spojíme v jeden celek jako puzzle.

Rizika:

Špatná komunikace celého kolektivu, nedohodnutí se na výsledném dojmu celých www stránek.

Pokud někdo ze třídy při této aktivitě chybí, neměli by žáci zapomenout určitou formou zařadit i tyto jedince na své stránky.

Reflexe:

Uvědomění si potřeby vytvářet dobré vztahy v kolektivu, všichni jsou členy jedné třídy a měli by vytvářet příjemné třídní klima. Všichni mají kladné i záporné vlastnosti, ale patří do tohoto kolektivu, nikdo není mimo něj, jsou součástí celku.

Materiální potřeby:

velké balící papíry

lepidla

výtvarné potřeby

nůžky

časopisy

fotky

obálky

9.8.6. Koncertování

Cíl:

Vzájemný rozvoj vztahů, poznávání druhých.
Kreativita, týmová spolupráce.

Průřezové téma:

Osobnostní a sociální výchova

Cílová skupina:

Žáci od 8. tříd.

Časový rámec:

Cca 1,5 hodiny.

Charakteristika:

V této aktivitě využíváme tvořivého potenciálu jednotlivých členů. Vytvoříme si vlastní hudební skupinu, která předvede alternativní, či jiný hudební prvek. Hudební nástroje jsou všechno „co dům dá“: pet láhve, igelity, poklice, přístroje..., ale také strunné nástroje, rytmické nástroje, dechové nástroje, apod.

Kroky realizace:

1. Motivační scénkou předvedeme krátké alternativní hudební vystoupení a vyzveme zúčastněné k podílení se na koncertu vlastním přičiněním.
2. Rozdělíme žáky do skupin po 5 - 8 členech.
3. Rozdáme nabídnuté hudební nástroje i nenástroje a vymezíme čas na přípravu. Nejméně 45 minut. Hudební ukázka by měla trvat alespoň 3 minuty.
4. Po přípravě uvedeme hudební přehlídku všech skupin. Tvořivosti se meze nekladou, lze různě kombinovat zpěv, zvuky a převleky.
5. Na závěr našich hudebních šotů můžeme vyzkoušet i společnou skladbu.

Rizika:

Ostych, nespolečné všech jedinců ve skupinkách.
Nedohodnutí se na společné představě vystoupení.

Reflexe:

Závěrem můžeme rozvést diskusi o spolupráci.

Byli schopni se domluvit na jednom hudebním stylu, překvapil někdo svoji tvořivostí, apod.

Materiální potřeby:

hudební nástroje
igelity
kuchyňské náčiní
rytmické pomůcky

9.8.7. Stavba věží

Cíl:

Vzájemný rozvoj vztahů.

Kreativita, týmová spolupráce.

Průřezové téma:

Osobnostní a sociální výchova

Cílová skupina:

Od II. stupně ZŠ.

Časový rámec:

Cca 30 - 40 min.

Charakteristika:

Stavba věží rozvíjí spolupráci a tvořivost. Žáci jsou rozděleni do skupin a soutěží mezi sebou ve stavbě věží ze špejlí. Hra je rozdělena na tři kola, v každém kole se zkracuje čas. V jednotlivých kolech se pomocí provázku změří výška věže a provázek si daná skupina uschová. Po třech kolech všechny tři provázky sečteme a vyhodnotíme.

Vymezený čas na každé kolo je stanoven podle schopností žáků. Např. začínáme na 15 minutách, druhé kolo má 10 minut a třetí pouze 5 minut.

Kroky realizace:

1. Rozdělíme žáky do skupin po třech až čtyřech členech.
2. Vysvětlíme pravidla:
Stavíme věž ze špejlí, která musí být co nejvyšší.
Věž nesmí mít opěrné cizí body, nesmí se zapichovat do podložky apod.
Na stavbu se smí použít jen připravené špejle a izolepa.
Věž musí před samotným měřením sama stát nejméně 10 sekund. Pokud upadne, měříme její největší výšku i po pádu.
3. Každé skupině rozdáme 20 špejlí, izolepu a nůžky.
4. Odstartujeme první kolo a měříme čas. Po uplynutí vymezené doby měříme věže pomocí provázku. Ten skupině necháme k závěrečnému sčítání.
5. Sesbíráme všechny staré špejle a rozdáme opět špejle nové ve stejném počtu.
6. Opět odstartujeme a vše se opakuje až do třetího kola.
7. Na závěr slepíme výsledné provázky k sobě a vyhodnotíme, kdo postavil nejvyšší věž po součtu ze všech tří kol.

Poznámka:

Uvaděč neprozrazuje žákům, že se jim bude čas v závodních kolech zkracovat. Vždy to uvede až na počátku dalšího kola.

Reflexe:

Závěrem můžeme rozvést diskusi o spolupráci, jakou volili taktiku. Byli schopni se domluvit na jednom stavebním stylu, jak se poučili z předchozích nezdarů, apod.

Materiální potřeby:

nachystané špejle pro každé družstvo a pro všechny soutěžní kola

izolepy

nůžky

provázek na měření věží

hudba

9.9. Závěrečné aktivity

Osobnostní a sociální výchova

9.9.1. Vzkazy na záda

Cíl:

Vzájemné ocenění druhých.
Podpora vztahů ve skupině.

Průřezové téma:

Osobnostní a sociální výchova

Cílová skupina:

Žáci od 9. tříd.

Časový rámec:

Cca 40 - 50 minut.

Charakteristika:

Aktivita je vhodná na závěr pobytu nebo aktivity. Jde o poděkování, pochválení, povzbuzení druhých formou psaných vzkazů. Píšeme dotyčnému vzkazy, poděkování, to co je pozitivní, na tvrdý papír, který má nalepen na zádech.

Kroky realizace:

1. Rozdáme instrukce a tvrdé papíry, které si každý přilepí na záda.
2. Pohybujeme se po místnosti a píšeme druhým něco pěkného na přilepený papír na zádech. Snažíme se vystřídat všechny, na každém najít nějakou věc, za kterou dostane od nás uznání.
3. Po vymezeném čase se aktivita ukončí a čtení vzkazů necháme až na chvíli, kdy budeme sami - můžeme se domluvit na určitou hodinu a číst si vzkazy v tu dobu společně, ale každý sám.

Poznámka:

Aktivita je „nenásilná“ v tom, že pokud někdo nechce z nějakého důvodu nic někomu napsat, tak psát nemusí a nebude to druhým, ani dotyčné osobě nápadné. Psané vzkazy mohou být anonymní.

Rizika:

Neoblíbení jedinci, kterým nikdo nechce nic pozitivního vzkázat.

Jedinci, kteří píšou negativa.

Materiální potřeby:

papíry

psací potřeby

izolepa

9.9.2. Plný košík

Cíl:

Vzájemné poděkování.

Zlepšení vztahu mezi žáky.

Průřezové téma:

Osobnostní a sociální výchova

Cílová skupina:

Od II. stupně ZŠ.

Časový rámec:

Cca 15 minut.

Charakteristika:

Aktivita je určena k uvědomění si a vnímání osob, vnímání každého jednotlivce, sebezpojetí.

Kroky realizace:

1. Každý žák si na papír načrtne větší koš (jako např. na ovoce, houby...). Dál se koši nevěnuje, posléze se k němu vrátí. Koš nechají podepsaný na viditelném místě ve třídě.
2. Každý nakreslí a vystříhne alespoň 3 plody, které se dají utrhnout ze stromu. Nemusí se jednat o něco konkrétního a známého (jablka, hrušky...), plody mohou mít různý tvar i velikost. V případě časové nouze může mít uvádějící předem nachystány vystříhané plody, žáci si je pak jen vyberou.
3. V duchu si každý vybere 3 různé lidi ze skupiny, kteří mu pomohli, udělali radost, se kterými kamarádí, které obdivuje, chce jim za něco poděkovat, kterým chce vyjádřit své uznání.
4. Na plod napíše vybranou charakteristiku, podepíše se, zezadu pro jistotu uvede jméno člověka, kterému chce plod dát.
5. Jsou-li žáci hotovi, rozejdou se po třídě a nalepí adresátům do košíku nebo vedle svá poděkování, uznání, chválu.
6. Jakmile jsou všichni hotovi s nalepováním, vrátí se majitelé ke svým košíkům, najdou si místo ve třídě, chvíli zůstanou se svým košíkem sami a v tichosti si jej prohlédnou, přečtou. Je možné doplnit tuto část aktivity optimistickou, relaxační hudbou beze slov.
7. Poté se všichni vrátí do kruhu a mají možnost zpětné reflexe.
8. Nemusíme tuto aktivitu ukončovat diskusí, ale pokud žáci chtějí, necháme jim prostor na případné dotazy či poděkování dárcům.

Varianta:

Košík lze nahradit květinou, plody pak okvětními lístky. Aktivitu lze prodloužit na delší časový úsek, květiny vystavit ve třídě a nechat tak možnost průběžného doplňování.

Rizika:

Může se stát, že se ve skupině nachází méně oblíbený člen, kterému hrozí prázdný nebo téměř prázdný košík. Pro tento případ musí mít uvádějící připraveno několik plodů, které vyplní a nalepí dotyčnému sám.

Také je vhodné na začátku říci, že je cílem najít na každém něco, co je hodné ocenění.

Materiální potřeby:

papíry

kreslicí potřeby

nůžky

lepidla

hudba

Závěr

Při předávání filmových či hudebních cen dostávají novopečení majitelé prostor k poděkování. My jsme zatím žádnou cenu nedostali, i když by jí mohla být tato publikace. Děkujeme všem, kteří svou trochou do mlýna přispěli k jejímu vydání.

Děkujeme za myšlenky, inspiraci, rady a nápady, trpělivost a podporu, ať již duševní, finanční nebo duchovní.

Co říci závěrem? Snad to, že je našim přáním, aby žádný konec nebyl.

Spíše začátek.

Stojíme na něm společně my všichni - školy, pedagogové, žáci, lektoři....

Tak ať dobře vystartujeme na další cesty za poznáváním sebe a získáme tak i pro jiné kousíček nebe.

Seznam použité literatury:

- Belz, H. Siegrist, M. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*, Praha: Portál, 2001
Bosco, T. *Don Bosco*, Praha: Portál, 2004
Don Bosco. *Můj život pro mladé*, Praha: Portál, 2007
Chavez, P. *Vychováváme srdcem Dona Boska*, Praha: Salesiánská provincie Praha, 2008
Kaplánek, M. *Pastorace mládeže*, Praha: Salesiánská provincie Praha, 1999
Kern, H. a kol. *Přehled psychologie*, Praha: Portál, 1999
Martinek, M. *Orientační dny pro školní třídy*, CMTF UP Olomouc, 2001
Muchová L. *Cíle a cesty*, Olomouc: Matice Cyrilometodějská, 1996
Neuman, J. *Dobrodružné hry a cvičení v přírodě*, Praha: Portál, 1998
Pelánek, R. *Příručka instruktora zážitkových akcí*, Praha: Portál, 2008
Sak, P., Saková, K. *Mládež na křižovatce*, Praha: Svoboda Servis, 2004
Zounková D. *Zlatý fond her III.*, Praha: Portál, 2007

Další zdroje:

- Interkulturní vzdělávání*, Projekt Varianty, 2002
Pastorale giovanile salesiana, Editrice S.D.B., Roma, 1990
Rámcový vzdělávací plán pro základní vzdělávání, VÚP Praha, 2005
Film *Don Bosco*, Bosco Media Centrum, o.p.s., 2007
Výchovně pastorační projekt provincie 2007, Praha: Salesiánská provincie Praha, 2007

Seznam doporučené literatury:

- Animátorský slabikář*, Praha: SADBA, 2008
Eyrovi, L. a R. *Jak naučit děti hodnotám*, Praha: Portál, 2007
Ferrero, B. *Vychovávej jako Don Bosco*, Praha: Portál, 2007
Fontana, D. *Psychologie ve školní praxi*, Praha: Portál, 1997
Franc, D., Zounková, D., Martin, A. *Učení zážitkem a hrou*, Brno: Computer Press, 2007
Kolář, M. *Bolest šikanování*, Praha: Portál, 2001
Kopřiva, K. *Lidský vztah jako součást profese*, Praha: Portál, 1997
Kopřiva, P., Nováčková, J., Nevolová, D., Kopřivová, T. *Respektovat a být respektován*, Kroměříž: Spirála, 2006
Martinek, M. *Ztracená generace*, Praha: Trinitas, 2006
Reitmayerová, E., Broumová, V. *Cilená zpětná vazba*, Praha: Portál, 2007

Zpracoval kolektiv autorů:

Mgr. Ing. František Bezděk SDB

Mgr. František Spáčil

Marta Hefková, DiS

Dále spolupracovali:

Ing. Libor Podešva, Ph.D., Doc. Michal Kaplánek, Th.D. SDB,

Mgr. Pavel Kuchař, Ph.D. SDB, Doc. Dr. Rudolf Smahel, Th.D. SDB,

Mgr. Alice Hůlková, Mgr. Kateřina Stříteská, Mgr. Yveta Žáková,

Mgr. Miroslava Elšíková, Mgr. Markéta Hummllová, Mgr. Renata Chromíková,

Mgr. Jiří Jakoubek, Mgr. Martin Kamas, Mgr. Magdalena Kamencová,

Mgr. Jana Karolová, Mgr. Jaroslava Kočí, Mgr. Petr Křenek, Mgr. Ivana Kvitová,

Mgr. Jarmila Malíková, Mgr. Helena Naňáková, Mgr. Lenka Řeholová,

Mgr. Anna Smahelová, Mgr. Libor Sovadina, Mgr. Marcela Strnadová,

Mgr. Miluše Šafářová, Mgr. Leopold Vavruša, Mgr. Lenka Venclová

a lektori interaktivních zážitkových dnů.

Dům Ignáce Stuchlého SKM o.s.
Interaktivní rozvoj klíčových kompetencí
Metodika a aktivity v průřezových tématech
Osobnostní a sociální výchova a Multikulturní výchova

Odpovědný redaktor: Vladimír Kopřiva
Sazba: Martin Janků - MarTypo
Obálka: Martin Janků - MarTypo
Vydal DIS SKM jako závěrečnou publikaci projektu IRKK
140 stran. Vydání první, Fryšták 2008
Tisk: Eduard Krčmař, Tiskárna, Bystřice pod Hostýnem

Knihu si můžete objednat na adrese:
Dům Ignáce Stuchlého SKM
P. Ignáce Stuchlého 26
763 16 Fryšták
tel.: 577 911 065
fax: 577 912 537
na internetu: www.frystak.sdb.cz